

ZAKON

O PARNIČNOM POSTUPKU

(Objavljen u "Sl. glasniku RS", br. 58 od 17. jula 2003, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13)

Dio prvi OSNOVNE ODREDBE Glava I OSNOVNI PRINCIPI

Član 1.⊕

Ovim zakonom određuju se pravila postupka na osnovu kojih osnovni sudovi, okružni sudovi, okružni privredni sudovi, Viši privredni sud i Vrhovni sud Republike Srpske raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Član 2.⊕

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.
Sud ne može odbiti da odlučuje o zahtjevu za koji je nadležan.
Sud u postupku primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka u pogledu materijalnog prava.

Član 3.⊕

Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka.
Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima.

Član 4.⊕

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, po pravilu, na osnovu usmenog, neposrednog i javnog raspravljanja.

Član 5.⊕

Svaka stranka ima pravo da se izjasni o prijedlozima i zahtjevima protivne stranke. Samo kad je to ovim zakonom određeno, sud je ovlašćen da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila pružena mogućnost da se izjasni.

Član 6.

U parničnom postupku službeni jezici su jezik srpskog naroda, jezik bošnjačkog naroda i jezik hrvatskog naroda, a službena pisma su ćirilica i latinica.

Član 7.⊕

Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da izvode dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud će razmotriti i utvrditi samo činjenice koje su stranke iznijele i odrediti izvođenje samo onih dokaza koje su stranke predložile, ako zakonom nije drugačije određeno.

Sud je ovlašćen da utvrdi i činjenice koje stranke nisu iznijele i naloži izvođenje dokaza koje stranke nisu predložile, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizlazi da stranke idu za tim da raspolazu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati.

Član 8.⊕

Koje će činjenice uzeti kao dokazne odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno.

Član 9.

Stranke su dužne da pred sudom govore istinu i da savjesno koriste prava koja su im priznata ovim zakonom.

Član 10.

Stranka ima pravo da sud odluči o njenim zahtjevima i prijedlozima u razumnom roku.

Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 11.⊕

Prvostepeni postupak će se, po pravilu, sastojati od dva ročišta - jednog pripremnog ročišta i jednog ročišta za glavnu raspravu.

Član 12.+

Kad odluka suda zavisi od prethodnog rješenja pitanja da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje ako posebnim propisima nije drugačije određeno.

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno dejstvo samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

U parničnom postupku sud je u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učionica vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom se optuženi oglašava krivim.

Član 13.+

U prvostepenom postupku i postupku po prijedlogu za ponavljanje postupka sudi sudija pojedinac.

U drugostepenom postupku i postupku odlučivanja po reviziji sudi vijeće od trojice sudija.

Član 14.+

Ako za pojedine radnje nije zakonom određen oblik u kome se mogu preduzeti, stranke preduzimaju parnične radnje pismeno van ročišta ili usmeno na ročištu.

Glava II NADLEŽNOST SUDA 1. Zajedničke odredbe

Član 15.+

Sud po prijemu tužbe ocjenjuje da li je nadležan.

Prilikom ocjenjivanja nadležnosti, sud će uzeti u obzir navode u tužbi i činjenice koje su sudu poznate.

Ako se u toku postupka promijene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud.

Član 16.+

Sud do pravosnažnosti odluke, po službenoj dužnosti, pazi da li rješavanje spora spada u sudsku nadležnost.

Kada sud u toku postupka, do pravosnažnosti odluke, utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud nego neki drugi organ, oglašiće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciće tužbu.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud u Republici Srpskoj, po službenoj dužnosti oglašiće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciće tužbu.

Član 17.+

Sud do pravosnažnosti odluke, po službenoj dužnosti, pazi na svoju stvarnu nadležnost.

Član 18.

Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će rješenjem obustaviti parnični postupak ako utvrdi da bi postupak trebalo sprovesti po pravilima vanparničnog postupka. Postupak će se po pravosnažnosti rješenja nastaviti po pravilima vanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

Radnje koje je sproveo parnični sud, kao što su uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i drugo i odluke koje je donio taj sud, nisu bez važnosti zato što su preduzete u parničnom postupku.

Član 19.+

Sud se može povodom prigovora tuženog oglasiti mjesno nenadležnim ako je prigovor podnijet najdocnije u odgovoru na tužbu.

Sud se može oglasiti po službenoj dužnosti mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, ali najdocnije do podnošenja odgovora na tužbu.

Član 20.+

Po pravosnažnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim, sud će bez odlaganja, a najdocnije u roku od tri dana, ustupiti predmet nadležnom sudu.

Sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom nastaviće postupak kao da je kod njega bio pokrenut.

Parnične radnje nenadležnog suda, kao što su uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i drugo, nisu bez važnosti zato što ih je preduzeo nenadležan sud.

Član 21.+

Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili neki drugi sud, dostaviće, u roku od tri dana, predmet sudu koji treba da riješi ovaj sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen usljed očigledne omaške, a trebalo je da bude ustupljen nekom drugom sudu, u kom slučaju će ustupiti predmet drugom sudu i o tome obavijestiti sud koji mu je predmet ustupio.

Kad je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se on oglasio mjesno nenadležnim odluku donio drugostepeni sud, za tu odluku vezan je u pogledu nadležnosti i sud kome je predmet ustupljen, ako je drugostepeni sud koji je odluku donio nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Član 22.+

Sukob nadležnosti između sudova rješava zajednički neposredno viši sud.

Sukob nadležnosti Vrhovnog suda Republike Srpske i osnovnog, odnosno okružnog suda, rješava Vrhovni sud Republike Srpske u opštoj sjednici.

Član 23.

Dok se ne riješi sukob nadležnosti, sud kome je predmet ustupljen dužan je da preduzima one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

Protiv rješenja kojim se odlučuje o sukobu nadležnosti nije dozvoljena žalba.

Član 24.

Svaki sud vrši radnje u postupku na svom području, ali ako postoji opasnost zbog odlaganja, sud će preduzeti izvršenje pojedinih radnji i na području drugog suda. O tome će se obavijestiti sud na čijem području će se preduzeti radnja.

2. Nadležnost sudova u sporovima sa međunarodnim elementom

Član 25.

U pogledu nadležnosti sudova u Republici Srpskoj u postupcima u kojima je stranka stranac koji uživa pravo imuniteta u Bosni i Hercegovini, strana država ili međunarodna organizacija, važe pravila međunarodnog prava.

Sud u slučaju sumnje o postojanju i obimu imuniteta može da zatraži obavještenje od ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Član 26.+

Sud u Republici Srpskoj nadležan je za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu sa međunarodnim elementom izričito određena zakonom Bosne i Hercegovine ili Republike Srpske ili međunarodnim ugovorom. Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti suda u Republici Srpskoj za određenu vrstu sporova, sud u Republici Srpskoj je nadležan za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizilazi iz odredaba ovog zakona o mjesnoj nadležnosti.

3. Stvarna nadležnost

Član 27.+

U parničnom postupku sudovi sude u granicama svoje stvarne nadležnosti određene ovim ili drugim zakonom Republike Srpske.

4. Mjesna nadležnost

a) Opšta mjesna nadležnost

Član 28.+

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, za suđenje je nadležan sud koji je opšte mjesno nadležan za tuženog.

U slučajevima predviđenim u ovom zakonu za suđenje je pored suda opšte mjesne nadležnosti nadležan i drugi određeni sud.

Član 29.+

Za suđenje je opšte mjesno nadležan sud na čijem području tuženi ima prebivalište, ako posebnim zakonom nije drugačije utvrđeno.

Ako tuženi nema prebivalište, opšte mjesno nadležan je sud na čijem području tuženi ima boravište.

Ako tuženi pored prebivališta ima i boravište u kome drugom mjestu, a prema okolnostima može se pretpostaviti da će tu boraviti najmanje godinu dana od dana podnošenja tužbe, opšte mjesno nadležan je i sud boravišta tuženog.

Član 30.

Za suđenje u sporovima protiv Republike Srpske, opštine, kao i drugih oblika teritorijalne organizacije, opšte mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi sjedište njihove skupštine.

Za suđenje u sporovima protiv ostalih pravnih lica, opšte mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište.

Član 31.

Za suđenje u sporovima protiv državljanina Republike Srpske i Bosne i Hercegovine koji stalno živi u inostranstvu, opšte mjesno nadležan je sud njegovog posljednjeg prebivališta u Republici Srpskoj.

b) Izberiva mjesna nadležnost Nadležnost u sporovima za naknadu štete

Član 32.⊕

Za suđenje u sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja izvršena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

Ako je šteta nastala usljed smrti ili teške tjelesne povrede, nadležan je pored suda iz stava 1. ovog člana i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana primjenjivaće se i u sporovima protiv društva za osiguranje radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti društava za osiguranje, a odredba stava 1. ovog člana i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava na osnovu pisane garancije proizvođača

Član 33.

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na osnovu pisane garancije protiv proizvođača koji je dao garanciju nadležan je, osim suda opšte mjesne nadležnosti za tuženog, i sud opšte mjesne nadležnosti za prodavca koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pismenu garanciju proizvođača.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava potrošača

Član 33a.

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava potrošača, osim suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području potrošač ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u sporovima za zakonsko izdržavanje

Član 34.

Za suđenje u sporovima za zakonsko izdržavanje, ako je tužilac lice koje traži izdržavanje, nadležan je pored suda opšte mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u bračnim sporovima

Član 35.

Za suđenje u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništenja braka ili razvoda braka (bračni sporovi), nadležan je pored suda opšte mjesne nadležnosti i sud na čijem području su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva

Član 36.

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva, ako je tužilac dijete, nadležan je pored suda opšte mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost po mjestu u kome se nalazi poslovna jedinica pravnog lica

Član 37.⊕

Za suđenje u sporovima protiv pravnog lica koje ima poslovnu jedinicu van svog sjedišta, ako spor proizilazi iz pravnog odnosa te jedinice, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području se nalazi ova poslovna jedinica.

Nadležnost u sporovima iz nasljednopravnih odnosa

Član 38.

Dok ostavinski postupak nije pravosnažno završen, za suđenje u sporovima iz nasljednopravnih odnosa, kao i u sporovima o potraživanjima povjerioca prema ostaviocu, pred suda opšte mjesne nadležnosti mjesno je nadležan i sud na čijem području se nalazi sud koji sprovodi ostavinski postupak.

Nadležnost po mjestu plaćanja

Član 39.

Za suđenje u sporovima imaoca mjenice ili čeka protiv potpisnika nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Nadležnost u sporovima iz radnih odnosa

Član 40.

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužilac zaposleni, za suđenje je nadležan, pored suda koji je opšte mjesno nadležan za tuženog, i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, odnosno sud na čijem bi se području rad morao obavljati, kao i sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Nadležnost u sporovima zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima

Član 41.

Za sporove zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

v) Isključiva mjesna nadležnost Nadležnost u sporovima o nepokretnostima

Član 42.⊕

Za suđenje u sporovima o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na nepokretnosti, u sporovima zbog smetanja posjeda na nepokretnosti, kao i u sporovima iz zakupnih ili najamnih odnosa na nepokretnosti ili iz ugovora o korišćenju stana ili poslovnih prostorija, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nepokretnost.

Ako nepokretnost leži na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Nadležnost u sporovima o vazduhoplovu i brodu

Član 43.

Kad je za suđenje u sporovima o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na vazduhoplovu, pomorskom brodu i brodu unutrašnje plovidbe, kao i u sporovima iz zakupnih odnosa na vazduhoplovu i brodu, nadležan sud Republike Srpske, isključivo je mjesno nadležan sud na čijem se području vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan.

Član 44.

Kad je za suđenje u sporovima zbog smetanja posjeda na brodovima, odnosno vazduhoplovima iz člana 43. ovog zakona nadležan sud Republike Srpske, mjesno je nadležan, pored suda na čijem se području vodi upisnik u koji je brod, odnosno vazduhoplov upisan, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost za sporove u izvršnom i stečajnom postupku

Član 45.

Za suđenje u sporovima koji nastaju u toku i povodom sudskog ili administrativnog izvršnog postupka, odnosno u toku i povodom stečajnog postupka, mjesno je isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi izvršni, odnosno stečajni postupak, odnosno sud na čijem se području sprovodi administrativno izvršenje.

g) Supsidijarna nadležnost Nadležnost za suparničare

Član 46.⊕

Ako je jednom tužbom tuženo više lica u svojstvu materijalnih suparničara (član 362. stav 1. tačka 1.), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženih.

Nadležnost za lica za koja ne postoji opšta mjesna nadležnost u Republici Srpskoj

Član 47.

Tužba o imovinskopravnim zahtjevima protiv lica za koje ne postoji opšta mjesna nadležnost u Republici Srpskoj, može se podnijeti svakom sudu u Republici Srpskoj na čijem se području nalazi kakva imovina tog lica ili predmet koji se tužbom traži.

Ako nadležnost suda u Republici Srpskoj postoji zato što je obaveza nastala za vrijeme boravka tuženog u Republici Srpskoj, mjesno nadležan je sud na čijem je području obaveza nastala.

U sporovima protiv lica za koje u Republici Srpskoj ne postoji opšta mjesna nadležnost, za obaveze koje treba ispuniti u Republici Srpskoj, tužba se može podnijeti sudu na čijem području tu obavezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupništvo stranog lica u Republici Srpskoj

Član 48.

U sporovima protiv pravnog lica koje ima sjedište u inostranstvu u pogledu obaveza koje su zasnovane u Republici Srpskoj ili se ovdje moraju ispuniti, tužba se može podnijeti sudu u Republici Srpskoj na čijem se području nalazi njegovo stalno zastupništvo za Bosnu i Hercegovinu, odnosno Republiku Srpsku ili sjedište organa kome je povjereno da vrši njegove poslove.

d) Određivanje mjesne nadležnosti od strane višeg suda

Član 49.⊕

Ako nadležni sud usljed izuzeća sudija ne može da postupa, izvijestice o tome neposredno viši sud, koji će odrediti da u tom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud sa njegovog područja.

Član 50.⊕

Okružni sud može, na prijedlog stranke ili nadležnog osnovnog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležan osnovni sud sa njegovog područja ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak ili ako za to postoje drugi opravdani razlozi.

Vrhovni sud Republike Srpske može, na prijedlog stranke ili nadležnog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa stvarno nadležni osnovni sud sa područja drugog okružnog suda ili drugi stvarno nadležni okružni sud, ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak ili ako za to postoje drugi opravdani razlozi.

Član 51.

Ako je za suđenje nadležan sud u Republici Srpskoj, ali se po odredbama ovog zakona ne može utvrditi koji je sud mjesno nadležan, Vrhovni sud Republike Srpske će, na prijedlog stranke, odrediti koji će stvarno nadležan sud biti mjesno nadležan.

đ) Sporazum o mjesnoj nadležnosti

Član 52.⊕

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost nekog suda, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi sud koji nije mjesno nadležan, pod uslovom da je taj sud stvarno nadležan.

Ako je zakonom određeno da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva ili više sudova u Republici Srpskoj, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi jedan od tih sudova ili neki drugi stvarno nadležan sud.

Ovaj sporazum važi samo ako je pismeno sastavljen, ako su ga potpisale sve stranke i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji svi proističu iz određenog pravnog odnosa.

Ispravu o sporazumu tužilac mora priložiti uz tužbu.

Ako tužba nije podnijeta sudu na koji upućuje sporazum o mjesnoj nadležnosti tuženi može zahtijevati da se predmet ustupi tom sudu.

Zahtjev iz prethodnog stava tuženi može podnijeti najdocnije u odgovoru na tužbu, uz prilaganje isprave o sporazumu.

TUŽBA

1. Tužba i njena sadržina

Član 53.⊕

Parnični postupak pokreće se tužbom. Tužba mora da sadrži:

- 1) određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja (tužbeni zahtjev),
  - 2) činjenice na kojima tužilac zasniva tužbeni zahtjev,
  - 3) dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice,
  - 4) naznačenje vrijednosti spora i
  - 5) druge podatke koje u skladu sa odredbom člana 334. ovog zakona mora da ima svaki podnesak.
- Ako je tužilac u tužbi naveo pravni osnov, sud nije vezan za njega.

2. Tužba za utvrđivanje

Član 54.⊕

Tužilac može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, povredu prava ličnosti ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

Ovakva tužba može se podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

Tužba za utvrđivanje može se podnijeti radi utvrđivanja postojanja, odnosno nepostojanja činjenice, ako je to predviđeno posebnim zakonom ili drugim propisom.

Tužba za utvrđivanje povreda prava ličnosti može se podnijeti bez obzira na to da li je postavljen zahtjev za naknadu štete ili drugi zahtjev, u skladu sa posebnim zakonom.

Ako odluka o sporu zavisi od toga da li postoji ili ne postoji neki pravni odnos koji je u toku parnice postao sporan, tužilac može pored postojećeg zahtjeva istaći i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

Isticanje zahtjeva u smislu odredbe stava 5. ovog člana neće se smatrati kao preinačenje tužbe.

3. Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Član 55.⊕

U jednoj tužbi tužilac može istaći više zahtjeva protiv istog tuženog kad su svi zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom.

Ako zahtjevi nisu povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom, oni se mogu istaći u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od ovih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

Ako sud, u slučaju iz stava 2. ovog člana, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najdocnije na pripremnom ročištu donijeće rješenje o razdvajanju postupaka.

Tužilac može dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi istaći u jednoj tužbi, i tražiti da sud usvoji sljedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije osnovan.

Zahtjevi se mogu po stavu 4. ovog člana istaći u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinačenje tužbe

Član 56.⊕

Preinačenje tužbe je promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanja drugog zahtjeva uz postojeći.

Ako tužilac preinačuje tužbu zbog okolnosti koje su nastale nakon podnošenja tužbe, tako da iz istog činjeničnog osnova zahtijeva drugi predmet ili novčanu sumu, tuženi se takvom preinačenju ne može protiviti.

Tužba nije preinačena ako je tužilac promijenio pravni osnov tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev, ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.

Član 57.⊕

Tužilac može preinačiti tužbu najdocnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave ako pripremno ročište nije održano.

Poslije održavanja pripremnog ročišta, a najdocnije do zaključenja glavne rasprave, sud može dozvoliti preinačenje tužbe samo ako ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupka i ako tuženi pristane na preinačenje.

Smatraće se da postoji pristanak tuženog na preinačenje tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po

preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinačenju.

Sud će, u slučaju iz stava 2. ovog člana, dozvoliti preinačenje tužbe i kad se tuženi protivio preinačenju ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

- 1) tužilac bez svoje krivice nije mogao tužbu preinačiti ranije,
  - 2) tuženi je u mogućnosti da raspravlja po preinačenoj tužbi bez odlaganja glavne rasprave.
- Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija preinačenje tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Član 58.

Tužilac može, do zaključenja glavne rasprave, svoju tužbu preinačiti i tako što će umjesto prvobitno tuženog tužiti drugo lice.

Za preinačenje tužbe u smislu stava 1. ovog člana potreban je pristanak lica koje treba da stupi u parnicu namjesto prvobitnog tuženog. Ako se prvobitni tuženi već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i njegov pristanak.

Lice koje stupa u parnicu namjesto prvobitnog tuženog mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

5. Povlačenje tužbe

Član 59.+

Tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog prije nego što tužba bude dostavljena tuženom. Tužba se može povući i poslije dostavljanja tuženom, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženi na to pristane. Ako se tuženi u roku od osam dana od dana obavještenja o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatraće se da je pristao na povlačenje.

Tužba se uz izričiti pristanak tuženog može povući i nakon zaključenja glavne rasprave do pravosnažnosti odluke kojom se postupak pred prvostepenim sudom dovršava. U tom slučaju tuženi svoj zahtjev za naknadu troškova postupka mora postaviti najkasnije u svojoj saglasnosti za povlačenje tužbe.

Ako u slučaju iz stava 2. ovog člana dođe do povlačenja tužbe prije nego što je prvostepeni sud donio odluku, odnosno prije nego što je ona povodom žalbe dostavljena drugostepenom sudu, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi da je tužba povučena, odnosno rješenjem utvrditi da je tužba povučena i da je presuda bez pravnog dejstva. Istim će rješenjem sud odlučiti i o zahtjevu tuženog za naknadu troškova postupka.

Ako dođe do povlačenja tužbe pred prvostepenim sudom nakon donošenja prvostepene odluke, dok je postupak povodom žalbe u toku pred drugostepenim sudom, prvostepeni sud će odmah obavijestiti drugostepeni sud da je tužba povučena.

Ako do povlačenja tužbe dođe nakon što je predmet dostavljen drugostepenom sudu, drugostepeni sud će, ako prije toga nije odlučio povodom žalbe, rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog dejstva i da je tužba povučena. Istim rješenjem sud će odlučiti i o zahtjevu tuženog za naknadu troškova postupka.

Podnesak kojim se u slučaju iz stava 2. ovog člana povlači tužba podnosi se prvostepenom sudu, koji može, ako ocijeni da je to potrebno, održati ročište sa strankama radi provjere da li su ispunjeni uslovi za povlačenje tužbe.

Tužilac može svoju tužbu povući i na raspravi pred drugostepenim sudom.

Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnijeta i može se ponovo podnijeti.

6. Postojanje parnice

Član 60.+

Parnica počinje da teče dostavljanjem tužbe tuženom.

U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila u toku postupka, parnica počinje da teče od časa kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.

Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti.

Ako među istim strankama već teče druga parnica o istom zahtjevu pred sudom u Bosni i Hercegovini, stranke su o tome dužne obavijestiti sud.

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti da li već teče druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama pred sudom u Bosni i Hercegovini.

Član 61.+

Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kome teče parnica, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši.

Lice koje je pribavilo stvar ili pravo o kome teče parnica može stupiti u parnicu namjesto tužioca, odnosno tuženog samo ako na to pristanu obje stranke.

6a. Postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja

Član 61a.

Ako u postupku pred prvostepenim sudom u većem broju predmeta postoji potreba da se zauzme stav prema spornom pravnom pitanju koje je od značaja za odlučivanje o predmetu postupka pred prvostepenim sudovima, prvostepeni sud će, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke, zahtjevom pokrenuti postupak pred Vrhovnim sudom Republike Srpske (u daljem tekstu: Vrhovni sud) radi rješavanja spornog pravnog pitanja.

Sud koji je pokrenuo postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja dužan je da zastane sa postupkom dok se ne okonča postupak pred Vrhovnim sudom.

Član 61b.

Zahtjev iz člana 61a. stav 1. ovog zakona treba da sadrži kratak prikaz utvrđenog stanja stvari u konkretnoj pravnoj stvari, navode stranaka o spornom pravnom pitanju i razloge zbog kojih se sud obraća sa zahtjevom za rješavanje spornog pravnog pitanja. Sud će uz zahtjev priložiti i sopstveno tumačenje spornog pravnog pitanja. Zahtjev se ne dostavlja strankama na izjašnjenje.

Ako stranka predloži pokretanje postupka za rješavanje spornog pravnog pitanja, a protivna stranka nije bila u mogućnosti da se izjasni o prijedlogu, sud će dostaviti prijedlog toj stranci na izjašnjenje u roku od osam dana od dana dostavljanja prijedloga.

Prvostepeni sud je dužan da, uz zahtjev za rješavanje spornog pravnog pitanja, dostavi predmet Vrhovnom sudu.

Član 61v.

Vrhovni sud će odbaciti nepotpun ili nedozvoljen zahtjev za rješavanje spornog pravnog pitanja.

Zahtjev iz stava 1. ovog člana je nedozvoljen, ako je o takvom zahtjevu Vrhovni sud već donio odluku.

Član 61g.

Vrhovni sud rješava sporno pravno pitanje po pravilima postupka za usvajanje pravnih stavova.

Vrhovni sud će odbiti da riješi sporno pravno pitanje ako ono nije od značaja za odlučivanje u većem broju predmeta, u postupku pred prvostepenim sudom.

Vrhovni sud je dužan da riješi sporno pravno pitanje u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva.

Član 61d.

U odluci povodom zahtjeva za rješavanje spornog pravnog pitanja Vrhovni sud iznosi razloge kojima obrazlaže zauzeto pravno shvatanje.

Odluka iz stava 1. ovog člana dostavlja se sudu koji je pokrenuo postupak i objavljuje na internet stranici Vrhovnog suda ili na drugi pogodan način.

Član 61d.

Ako je Vrhovni sud riješio sporno pravno pitanje, stranke u postupku u kome se postavlja isto sporno pravno pitanje nemaju pravo da traže njegovo rješavanje u parnici koja je u toku.

Glava IV PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE 1. Opšte odredbe

Član 62.

Sud odmah po prijemu tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu.

Ove pripreme obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe tuženom na obavezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

Član 63.

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve, te predložiti dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice.

Član 64.⊕

Sud u toku pripremanja glavne rasprave donosi odluke o upravljanju postupkom u skladu sa odredbama ovog zakona.

Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 65.⊕

Sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja, te primiti na zapisnik poravnanje stranaka.

2. Prethodno ispitivanje tužbe i dostavljanje tužbe

Član 66.⊕

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili da ne sadrži elemente propisane odredbom člana 53. ovog zakona (nepotpuna tužba), ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužioca ili tuženog da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke, ili nedostaci koji se odnose na ovlaštenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlaštenje potrebno, sud će radi otklanjanja ovih nedostataka preduzeti potrebne radnje predviđene odredbama čl. 295. i 336. ovog zakona.

Član 67.⊕

Po prethodnom ispitivanju tužbe sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi:

- 1) da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost;
- 2) da je tužba podnijeta neblagovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe;
- 3) da o istom zahtjevu već teče parnica;
- 4) da je stvar pravosnažno presuđena;
- 5) da je o predmetu spora sklopljeno sudsko poravnanje;
- 6) da se tužilac pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva;
- 7) da ne postoji pravni interes tužioca za podnošenje tužbe za utvrđenje ili
- 8) da tužilac u roku koji je sud odredio nije otklonio nedostatke iz člana 66. ovog zakona.

Sud donosi rješenje kojim se sud oglašava nenadležnim i predmet ustupa drugom sudu, ako utvrdi:

- 1) da nije mjesno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu ili
- 2) da nije stvarno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu.

Član 68.⊕

Ako smatra da nema dovoljno činjenica za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, sud će o ovom pitanju odluku donijeti naknadno, čim bude raspolagao sa dovoljno činjenica.

Član 69.

Tužba sa prilogima se dostavlja tuženom na odgovor u roku od 30 dana od dana prijema ispravne i potpune tužbe u sudu.

3. Odgovor na tužbu

a) Odgovor na tužbu i njena sadržina

Član 70.

Po prijemu tužbe sa prilogima tuženi je dužan da, najdocije u roku od 30 dana, dostavi sudu pismeni odgovor na tužbu.

Prilikom dostavljanja tužbe tuženom, sud će poučiti tuženog o obavezi iz stava 1. ovog člana, o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku.

Član 71.⊕

U odgovoru na tužbu, tuženi će istaći moguće procesne prigovore i izjasniti se da li priznaje ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke koje, u skladu sa odredbama člana 334. ovog zakona, mora imati svaki podnesak.

Ako tuženi osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržati i razloge iz kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode, dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice.

Član 72.⊕

Kad je u ovom zakonu predviđeno da stranka može staviti određeni prigovor ili prijedlog ili preduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženi ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor, odnosno prijedlog može se staviti dok sud ne primi odgovor na tužbu.

Član 73.⊕

Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun, sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti u skladu sa odredbom člana 336. ovog zakona.

Ukoliko odgovor na tužbu bude odbačen ili povučen u skladu sa odredbama člana 336. stav 3. ovog zakona, smatraće se da tuženi nije odgovorio na tužbu.

b) Protivtužba i odgovor na protivtužbu

Član 74.⊕

Tuženi može u odgovoru na tužbu, a najdocije na pripremnom ročištu da podnese protivtužbu, ako je zahtjev protivtužbe u vezi sa tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protivtužbom traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa od čijeg postojanja ili nepostojanja zavisi u cijelini ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu.

Poslije održavanja pripremnog ročišta, protivtužba se može podnijeti samo ako tuženi na to pristane i ako sud ocijeni da podnošenje protivtužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka.

Odredbe ovog zakona o tužbi i odgovoru na tužbu shodno se primjenjuju i na protivtužbu i odgovor na protivtužbu, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

4. Pripremno ročište **a) Opšte odredbe**

Član 75.⊕

Po prijemu odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protivtužbu, sud će zakazati pripremno ročište.

Ako tuženi nije dostavio odgovor na tužbu, a tužilac u tužbi nije tražio donošenje presude zbog propuštanja, sud će zakazati pripremno ročište po isteku roka za podnošenje odgovora na tužbu.

Datum održavanja pripremnog ročišta sud će, po pravilu, odrediti uz prethodnu konsultaciju sa strankama.

Pripremno ročište održaće se, po pravilu, najdocije u roku od 30 dana od dana prijema u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili ako je tuženi podnio protivtužbu, u roku od 30 dana od dana prijema odgovora na protivtužbu.

Član 76.⊕

Održavanje pripremnog ročišta je obavezno, osim u slučaju kada sud poslije ispitivanja tužbe i odgovora na tužbu utvrdi da među strankama nema spornih činjenica ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno.

Član 77.⊕

U pozivu za pripremno ročište sud će obavijestiti stranke o posljedicama izostanka sa pripremnog ročišta, kao i o tome da su dužne najdocije na pripremnom ročištu da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da predlože sve dokaze koje žele izvesti u toku postupka, te da na pripremno ročište donesu sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz.

Član 78.

Pripremno ročište počinje tako što tužilac ukratko izlaže tužbu, a zatim tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu. Kad je potrebno, sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u vezi sa njihovim navodima ili prijedlozima.

Član 78a.

Ako stranka ili njen zakonski zastupnik nije u stanju da se jasno i određeno izjasni o predmetu raspravljanja, a nema punomoćnika, sud će upozoriti na potrebu da uzme punomoćnika.

Član 79.

Poslije izlaganja tužbe i odgovora na tužbu, raspravlja se o pitanjima koja se odnose na smetnje za dalji tok postupka. O ovim pitanjima se mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

Sud će po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, postupiti po odredbama člana 67. ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno.

Ako sud ne usvoji prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijeće zajedno sa odlukom o glavnoj stvari.

Protiv odluke iz stava 3. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 80.

U daljem toku pripremnog ročišta, raspravljaće se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge.

Član 81.⊕

Sud će prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu odlučiti o čemu će se raspravljati i koji dokazi će se izvesti na glavnoj raspravi.

Prijedloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

Protiv rješenja iz stava 2. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Sud nije u daljem toku parnice vezan za svoja ranija rješenja iz ovog člana.

Član 82.

Ako sud, na prijedlog stranke, odredi izvođenje dokaza vještačenjem, uvijek će odrediti rok u kome vještak treba da pripremi i dostavi svoj nalaz i mišljenje.

Pri određivanju ovog roka sud će voditi računa o tome da pismeni nalaz i mišljenje mora dostaviti strankama najdocnije osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Član 83.+

Ako se pred istim sudom odvija više parnica između istih lica ili u kojima je isto lice protivnik raznih tužilaca ili raznih tuženih, sud može, na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti, rješenjem spojiti sve ove parnice, radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud će donijeti zajedničku presudu.

Sud može na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe i po završetku odvojenog raspravljanja donijeće posebne odluke o tim zahtjevima.

Rješenja iz st. 1. i 2. ovog člana mogu se, po pravilu, donijeti najdocnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave ako pripremno ročište nije održano.

Protiv rješenja iz st. 1. i 2. ovog člana posebna žalba nije dozvoljena.

Član 84.+

Ako na pripremno ročište ne dođe tužilac, a bio je uredno obaviješten, smatraće se da je tužba povučena, osim ako tuženi ne zahtijeva da se ročište održi.

Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženi, ročište će se održati bez njegovog prisustva.

Član 85.

Na pripremnom ročištu sud ima u pogledu upravljanja postupkom sva ovlaštenja koja ima i na glavnoj raspravi.

b) Medijacija i sudsko poravnanje

Član 86.+

Najdocnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrsishodno s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, da predloži strankama da spor riješe u postupku medijacije kako je predviđeno posebnim zakonom. Ovakav prijedlog mogu sporazumno staviti i stranke sve do zaključenja glavne rasprave.

Član 87.+

Stranke mogu zaključiti sudsko poravnanje o predmetu spora u toku cijelog postupka, do njegovog pravosnažnog okončanja.

Ako je sudsko poravnanje zaključeno nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud će donijeti rješenje kojim će utvrditi da je presuda bez dejstva.

Član 88.+

Sud će, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, na pripremnom ročištu, kao i u toku cijelog postupka, nastojati da stranke zaključe sudsko poravnanje.

U cilju doprinosa poravnanju sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama predložiti kako da se poravnaju, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Član 89.

Sudsko poravnanje može da se odnosi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

Pred sudom se ne može zaključiti poravnanje u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 2.).

Kad sud donese rješenje kojim ne dozvoljava poravnanje stranaka, zastaće se sa postupkom dok ovo rješenje ne postane pravosnažno.

Član 90.+

Sporazum stranaka o poravnanju unosi se u zapisnik.

Poravnanje je zaključeno kad stranke potpišu zapisnik.

Poravnanje sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud.

Sud će strankama izdati ovjeren prepis zapisnika u koji je uneseno poravnanje.

Član 91.

Sudsko poravnanje ima snagu izvršnog naslova.

Član 92.+

Sudsko poravnanje može se pobijati samo tužbom.

Sudsko poravnanje se može pobijati ako je zaključeno u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Tužba iz stava 1. ovog člana se može podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja, a najdocnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudskog poravnanja.

Ako sudsko poravnanje bude poništeno, postupak se nastavlja kao da sudsko poravnanje nije ni bilo zaključeno.

Član 93.

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti da li se vodi parnica o predmetu o kome je ranije bilo zaključeno sudsko poravnanje i ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kome je zaključeno sudsko poravnanje, odbaciće tužbu.

v) Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu

Član 94.+

Na pripremnom ročištu sud će rješenjem odrediti:

- 1) dan i čas održavanja glavne rasprave;
- 2) pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi;
- 3) dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi;
- 4) lica koja će biti pozvana na glavnu raspravu.

Glavna rasprava će se, po pravilu, održati najdocnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah poslije pripremnog ročišta.

Ako se procjenjuje da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopno, koliko je neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu.

Član 95.

Sa sadržinom rješenja iz stava 1. člana 94. ovog zakona upoznaće se prisutna stranka, te joj se neće dostavljati rješenje niti poziv za glavnu raspravu. Sud će obavijestiti prisutnu stranku i o posljedicama izostanka sa ročišta za glavnu raspravu.

Član 96.

Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nisu bile prisutne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio da pozove.

U pozivu za glavnu raspravu, sud će obavijestiti pozvane o posljedicama izostanka sa ročišta.

Stranci koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu dostavlja se ovjeren prepis rješenja iz stava 1. člana 94. ovog zakona.

Glava V

GLAVNA RASPRAVA

1. Tok glavne rasprave

Član 97.+

Sudija otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja.

Poslije toga, sudija utvrđuje da li su došla sva pozvana lica, pa ako nisu, provjerava da li su odsutna lica uredno pozvana i imaju li opravdan razlog za izostanak.

Ako tužilac bez opravdanog razloga ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatraće se da je povukao tužbu, osim ako se tuženi na tom ročištu upusti u raspravljanje.

Ako na ročištu za glavnu raspravu bez opravdanog razloga ne dođe tuženi, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegovog prisustva.

Član 98.+

Sud će prvo, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, utvrditi da li postoje procesne smetnje za dalje postupanje i postupiti u skladu sa odredbama člana 67. ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno.

Ako sud ne prihvati prigovor iz stava 1. ovog člana, bez obzira da li je o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno sa njom, odluku o prigovoru donijeće zajedno sa odlukom o glavnoj stvari.

Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 99.+

Glavna rasprava se odvija sljedećim redom:

- 1) tužilac kratko izlaže sva bitna pitanja iz tužbe, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava;
- 2) tuženi kratko izlaže odgovor na tužbu uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava i daje odgovor na bitne

navode tužioca iz tačke 1. ovog stava;

3) ako je stavljen prijedlog za izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, saslušavaju se stranke, i to prvo tužilac, a zatim tuženi;

4) saslušavaju se svjedoci, i to prvo svjedoci tužioca, a zatim svjedoci tuženog;

5) izvode se ostali dokazi, uključujući i vještačenje;

6) po izvođenju svih dokaza, obje stranke, počev od tužioca, imaju pravo da se obrate sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta;

7) sud može dozvoliti tužiocu da se ukratko izjasni na završno izlaganje tuženog;

8) ako je tužiocu dozvoljeno da se izjasni na završno izlaganje tuženog, i tuženi će imati pravo da se ukratko izjasni na konačne navode tužioca.

Izuzetno, sud može odrediti redosljed odvijanja glavne rasprave drugačiji od redosljeda predviđenog u stavu 1. ovog člana.

Član 100.

Sud će se starati da se glavna rasprava odvija na pravilan način, bez nepotrebnih odlaganja, te da se raspravlja samo o pitanjima bitnim za donošenje odluke.

Sudija se u toku glavne rasprave stara o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

Sud će kazniti lica koja narušavaju red u sudnici ili vrijeđaju dostojanstvo suda i drugih učesnika u postupku u skladu sa odredbama ovog zakona o nepoštovanju suda.

Član 101.

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 102.

Svaka stranka treba u svojim izlaganjima da iznese sve činjenice potrebne za obrazloženje svojih prijedloga, da ponudi dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda kao i da se izjasni o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.

Stranke mogu u toku glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nisu bile u mogućnosti iznijeti, odnosno predložiti na pripremnom ročištu.

Član 103.

Stranke mogu iznijeti i svoja pravna shvatanja koja se odnose na predmet spora.

Član 104.

Prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka stranku prvo ispituje njen punomoćnik, a poslije toga suprotna stranka.

Ako stranka koja se saslušava nema punomoćnika, prvo je ispituje sud.

Član 105.

Stranke ispituju svjedoke i vještake. Sudija prvo daje riječ stranci koja je predložila svjedoka ili vještaka, zatim suprotnoj strani, a zatim, ukoliko je potrebno, ponovo stranci koja ih je predložila.

Član 106.

Sudija može postavljati pitanja strankama, svjedocima ili vještacima u svakoj fazi saslušanja.

Član 107.

Sud će odbiti sprovođenje procesnih radnji koje nisu bitne za postupak.

Sud neće dozvoliti postavljanje pitanja u kojima je sadržano kako na njih treba odgovoriti.

Sud neće dozvoliti pitanja koja su nebitna za predmet i pitanja na koja je već dovoljno odgovoreno.

Na zahtjev stranke u zapisnik će se unijeti pitanja koja sud nije dozvolio.

Sud neće dozvoliti vrijeđanje i uznemiravanje stranaka, svjedoka i vještaka za vrijeme ispitivanja.

Član 108.

Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako im sud to naloži.

Ako stranka to zahtijeva, a svjedok je još uvijek prisutan, sud može odlučiti da svjedoka koji je već saslušan na istom ročištu za glavnu raspravu još jednom pozove na ponovno saslušanje.

Član 109.

Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.
Protiv rješenja koja se odnose na rukovođenje raspravom nije dozvoljena posebna žalba.

Član 110.✚

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, sud će proglasiti da je glavna rasprava zaključena.

2. Odgađanje, odlaganje i nastavak ročišta

Član 111.✚

Sud može odgoditi zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegovog održavanja, ako utvrdi da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je izvođenje određeno neće biti pribavljeni do ročišta (odgađanje ročišta).

Sud je dužan, najdocnije osam dana prije održavanja ročišta, provjeriti da li su ispunjeni uslovi iz stava 1. ovog člana.

Kad odgodi ročište, sud će o vremenu održavanja novog ročišta odmah obavijestiti sve pozvane.

Član 112.✚

Sud može, na prijedlog stranke, odložiti započeto ročište (odlaganje ročišta) samo iz sljedećih razloga:

- 1) ako bez krivice stranke koja predlaže odlaganje ročišta na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan za pravilno donošenje odluke;
- 2) ako obje stranke predlažu odlaganje radi pokušaja mirnog rješenja spora ili zaključenja sudskog poravnania. Stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga.

Kad se ročište odloži, sud će prisutnim odmah saopštiti mjesto i vrijeme novog ročišta. Sud nije dužan da o mjestu i vremenu novog ročišta obavijesti stranku koja nije bila prisutna na odloženom ročištu, a bila je uredno obaviještena osim ako su na tom ročištu iznesene nove činjenice.

Sud može, po službenoj dužnosti, odložiti započeto ročište samo u slučajevima predviđenim ovim zakonom.

Član 113.

Ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, sud može odlučiti da se rasprava nastavi, s tim da se naknadno, na novom ročištu, izvede samo ovaj dokaz, i iznesu navodi u vezi sa njim.

Član 114.✚

Na novom ročištu zakazanom poslije odlaganja rasprave, radnje koje su već sprovedene ponovo se sprovode samo ako se ročište drži pred novim sudijom ili ako sud smatra da je to neophodno za pravilno donošenje presude.

Ako se ročište drži pred novim sudijom, sud može, uz saglasnost stranaka, odlučiti da se ponovo ne saslušavaju svjedoci i vještaci i da se ne obavlja novi uviđaj, već da se pročitaju zapisnici o izvođenju tih dokaza.

Član 115.✚

Ročište za glavnu raspravu se ne može odgoditi niti odložiti na neodređeno vrijeme.

Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi ili odložiti na period duži od 30 dana, osim u slučaju iz člana 129. ovog zakona.

Prilikom odgađanja, odnosno odlaganja ročišta sud će datum održavanja novog ročišta, u pravilu, odrediti uz prethodnu konsultaciju sa strankama.

Kad odgodi ili odloži ročište, sud je dužan preduzeti sve radnje koje mu stoje na raspolaganju kako bi se do sljedećeg ročišta otklonili uzroci koji su doveli do odgađanja, odnosno odlaganja, te kako bi se na tom ročištu rasprava mogla zaključiti.

Protiv rješenja suda kojim se odgađa ili odlaže ročište ili rješenja kojim se odbijaju prijedlozi stranaka za odgađanje, odnosno odlaganje ročišta, nije dozvoljena posebna žalba.

Član 116.✚

Ako se započeto ročište ne može okončati u toku istog dana, sud će odrediti nastavak ročišta za sljedeći radni dan (nastavak ročišta).

Član 117.✚

Odredbe čl. 111, 112, 115. i 116. ovog zakona, shodno se primjenjuju na pripremno ročište.

3. Javnost glavne rasprave

Član 118.✚

Glavna rasprava je javna.
Raspravi mogu prisustvovati samo punoljetna lica.
Lica koja prisustvuju raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.
Određba stava 3. ovog člana ne odnosi se na pripadnike policije, ako je nošenje oružja neophodno za vršenje njihovih dužnosti.

Član 119.

Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njen dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili lične tajne, zaštita interesa maloljetnika, interesi javnog reda ili razlozi morala.

Sud može isključiti javnost i kad se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo obezbijediti nesmetano održavanje rasprave.

Član 120.✚

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike, umješače i Ombudsmena Republike Srpske.

Sud može dozvoliti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena prisustvuju pojedina službena lica, kao i naučni i javni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno naučnu ili javnu djelatnost.

Sud će upozoriti lica koja prisustvuju raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužna da kao tajnu čuvaju ono što su na raspravi saznala, a što nije već poznato javnosti i upozoriće ih na posljedice odavanja tajne.

Član 121.

O isključenju javnosti odlučuje sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dozvoljena posebna žalba.

Član 122.✚

Određbe o javnosti na glavnoj raspravi shodno će se primjenjivati i na pripremnom ročištu, na ročištu van glavne rasprave pred sudom, kao i na ročištu pred zamoljenim sudom.

Glava VI

DOKAZI

1. Opšte odredbe

Član 123.✚

Svaka stranka dužna je da dokaže činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

Član 124.✚

Sud će naložiti strankama da izvedu i one dokaze koji su bitni za donošenje odluke, a koje stranke nisu predložile, ako utvrdi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati u smislu člana 3. stav 2. ovog zakona.

Ako stranka ne postupi po nalogu suda, sud je ovlašćen da po službenoj dužnosti pribavi i izvede te dokaze.

Član 125.✚

Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom u toku parnice.

Ako stranka porekne činjenice koje je priznala, sud će ocijeniti da li će te činjenice smatrati priznatim ili osporenim.

Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da ove činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

Ne treba dokazivati činjenice koje su opštepoznate.

Član 126.✚

Ako sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, o postojanju ove činjenice zaključuje primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Član 127.✚

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamjenljive stvari, ali se tačna visina iznosa, odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo sa nesrazmjernim teškoćama, sud će o ovom odlučiti, po svojoj ocjeni.

Član 128.✚

Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.

Na prijedlog stranke, podnijet najdocnije na pripremnom ročištu, sud može odlučiti da se određeni dokazi izvedu

pred drugim sudom (zamoljeni sud). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitane se na glavnoj raspravi.

Kad sud donese odluku iz stava 2. ovog člana, u zamolnici za izvođenje dokaza opisaće ukratko predmet spora, izložiće stanje parnice i odrediti koji će se dokazi izvesti, uz naznačenje o kojim okolnostima treba naročito voditi računa.

O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestit će se stranke.

Sudija zamoljenog suda ima pri izvođenju dokaza sva ovlaštenja koja ima sudija kad se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

Protiv rješenja suda kojim se određuje izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom nije dozvoljena posebna žalba.

Član 129.

Ako se zbog izuzetih okolnosti neki dokaz ne može izvesti u rokovima predviđenim ovim zakonom, sud rješenjem može odrediti duži rok za izvođenje dokaza.

Kad određeni rok protekne, rasprava će se sprovesti bez obzira što određeni dokaz nije izveden.

Član 129a.

Ako sudu nije poznato pravo koje važi u stranoj državi, zatražit će obavještenje od organa uprave nadležnog za poslove pravosuđa.

Sud može i od stranke zatražiti da podnese javnu ispravu izdatu od nadležnog inostranog organa kojom se potvrđuje koje pravo važi u stranoj državi.

2. Uviđaj

Član 130.

Uviđaj se preduzima kad je za utvrđivanje neke činjenice ili za razjašnjenje neke okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

Uviđaj se može vršiti i uz učešće vještaka.

Član 131.

Ako u postupku treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka, kod trećeg lica, kod državnog organa ili kod pravnog lica kome je povjereno vršenje javnih ovlaštenja, shodno će se primijeniti odredbe čl. 134. do 136. ovog zakona o pribavljanju isprava od ovih organa ili lica.

3. Isprave

Član 132.

Isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti, kao i isprava koju je u takvom obliku izdalo pravno ili fizičko lice u vršenju javnih ovlaštenja koje mu je povjereno zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene sa javnim ispravama.

Dozvoljeno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

Ako se posumnja u autentičnost isprave, stranka može zatražiti da sud traži da se o tome izjasni organ od koga bi trebalo da ona potiče.

Član 133.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inostrane javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, pod uslovom uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Član 134.

Stranka je dužna da sama podnese ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjereni prevod.

Ako se isprava nalazi kod državnog organa ili pravnog lica kome je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, a sama stranka ne može izdejstvovati da se isprava preda ili pokaže, sud će po prijedlogu stranke narediti tom organu, odnosno licu, da ispravu dostave sudu.

Član 135.

Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud može ovu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.

Stranka ne može da uskrati podnošenje isprave ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda, ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna da preda ili pokaže, ili ako se isprava s obzirom na njenu sadržinu smatra zajedničkom za obje stranke.

U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava shodno će se primjenjivati odredbe čl. 139. i 140. ovog zakona.

Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, mogu se radi utvrđivanja ove činjenice izvoditi dokazi.

Sud će, s obzirom na sve okolnosti, cijeniti od kakvog je značaja što stranka koja drži ispravu neće da postupi po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili poriče da se isprava kod nje nalazi.

Protiv odluke suda iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 136.

Sud može, na prijedlog stranke, narediti trećem licu da podnese ispravu samo kad je ono po zakonu dužno da je pokaže ili podnese, ili kad je riječ o ispravi koja je po svojoj sadržini zajednička za to lice i stranku koja se poziva na ispravu.

Prije nego što donese odluku kojom trećem licu nalaže da podnese ispravu, sud će pozvati treće lice da se o tome izjasni.

Kad treće lice poriče svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod njega nalazi, sud će riješiti da li je treće lice dužno da podnese ispravu.

Kad treće lice poriče da se isprava nalazi kod njega, radi utvrđivanja ove činjenice mogu da se izvode dokazi.

Pravosnažno rješenje o dužnosti trećeg lica da podnese ispravu može se izvršiti po pravilima izvršnog postupka. Sud će ovo rješenje po službenoj dužnosti dostaviti nadležnom izvršnom sudu radi prinudnog izvršenja.

Treće lice ima pravo na naknadu opravdanih troškova koje je imalo u vezi sa podnošenjem isprava. Odredbe člana 146. ovog zakona shodno će se primjenjivati i u ovom slučaju.

4. Svjedoci

Član 137.

Svako lice koje se poziva kao svjedok dužno je da se odazove pozivu, a ako ovim zakonom nije drugačije određeno, dužno je i da svjedoči.

Kao svjedoci mogu se saslušati samo lica koja su sposobna da daju obavještenja o činjenicama koje se dokazuju.

Stranka koja predlaže da se određeno lice sasluša kao svjedok mora prije toga navesti o čemu ono treba da svjedoči i navesti njegovo ime, prezime i boravište.

Član 138.

Ne može se saslušati kao svjedok lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok ga nadležni organ ne oslobodi od te dužnosti.

Član 139.✚

Svjedok može uskratiti svjedočenje:

- 1) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;
- 2) o onome o čemu se stranka ili drugo lice svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovjedilo;
- 3) o činjenicama koje je svjedok saznao kao advokat, ljekar, ili u vršenju nekog drugog poziva ili neke druge djelatnosti, ako postoji obaveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u vršenju tog poziva ili djelatnosti.

Sud će upozoriti ova lica da mogu uskratiti davanje iskaza u slučajevima navedenim u stavu 1. ovog člana.

Član 140.

Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio opasnosti od krivičnog gonjenja sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, svog bračnog druga ili srodnike po tzbini do drugog stepena zaključno i onda kad je brak prestao, lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici ili njegove srodnike do drugog stepena zaključno, kao i svog staraoca ili staranika, usvojioca ili usvojenika.

Sud će upozoriti svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 141.

Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje sud pred kojim svjedok treba da svjedoči, nakon što se o tome izjasne stranke.

Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu.

Svjedok može rješenje iz stava 1. ovog člana pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni ili o zatvoru zbog toga što je uskratio svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Član 142.

Svjedoci se pozivaju dostavljanjem pismenog poziva u kome se navodi ime i prezime i ime jednog roditelja pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u vezi sa kojim se poziva i naznačenje da se poziva kao svjedok. U

pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka predviđene odredbama člana 410. ovog zakona i na pravo na naknadu troškova iz člana 146. ovog zakona.

Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu mogu se saslušati i u svom stanu, odnosno u prostorijama u kojima borave.

Član 143.

Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisustva svjedoka koji će se docnije saslušavati. Svjedok je dužan da odgovore daje usmeno.

Svjedok će se prethodno opomenuti da je dužan da govori istinu i da ne smije ništa prećutati, a zatim će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime jednog roditelja, boravište, mjesto i datum rođenja, godine života i njegov odnos sa strankama.

Član 144.⊕

Poslije opštih pitanja svjedoka ispituje stranka koja ga je predložila, a poslije toga suprotna stranka.

Sud uvijek može postavljati pitanja svjedoku.

Svjedok će se uvijek pitati otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Član 145.⊕

Svjedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak saslušaće se preko tumača.

Ako je svjedok gluv, postavljacé mu se pitanja pismeno, a ako je nijem, pozvacé se da pismeno odgovara. Ako se saslušanje ne može izvršiti na ovaj način, pozvacé se kao tumač lice koje se sa svjedokom može sporazumjeti.

Sud će tumača upozoriti na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Član 146.⊕

Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za ishranu i prenočište, kao i na naknadu izgubljene zarade, nastalih usljed njegove obaveze da svjedoči.

Svjedok mora da zahtijeva naknadu odmah po saslušanju, inače gubi pravo na nju. Sud je dužan da na ovo upozori svjedoka.

U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoka sud će odrediti da se određeni iznos isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, naložiće stranci da određeni iznos plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava izvršenje rješenja.

5. Vještaci

Član 147.⊕

Sud može, na prijedlog stranke, odrediti izvođenje dokaza vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja određene činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 148.

Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u prijedlogu da naznači predmet i obim vještačenja, kao i da predloži lice koje će da izvrši vještačenje.

Protivna stranka će se izjasniti o predloženom vještaku, kao i o predmetu i obimu vještačenja.

Ako stranke ne postignu sporazum o licu koje treba biti određeno za vještaka i predmetu i obimu vještačenja, odluku o tome će donijeti sud.

Član 149.

Vještačenje vrši jedan vještak.

Sud može na prijedlog stranke da odredi više vještaka za različite vrste vještačenja.

Vještaci se određuju prvenstveno iz reda imenovanih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

Složenija vještačenja će se povjeriti prvenstveno stručnim ustanovama kao što su: bolnice, hemijski laboratoriji, fakulteti i slično.

Ako postoje ustanove za određene vrste vještačenja, kao što su: vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i slično, takva vještačenja povjeriće se u prvom redu tim ustanovama.

Član 150.⊕

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži:

1. ime, prezime i zanimanje vještaka;
2. predmet spora;
3. obim i predmet vještačenja;

4. rok za podnošenje pismenog nalaza i mišljenja.

Član 151.

Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

Prepis rješenja iz člana 150. ovog zakona dostavlja se vještaku zajedno sa pozivom na ročište za glavnu raspravu.

U pozivu će sud upozoriti vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i u skladu sa pravilima nauke i vještine i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, odnosno neopravdanog izostanka sa ročišta i pravu na nagradu i naknadu troškova.

Član 152.✚

Vještaci su dužni da se odazovu pozivu suda i da iznesu svoj nalaz i mišljenje.

Sud će vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Sud može vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobođenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlašćeni radnik organa ili organizacije u kojoj vještak radi.

Član 153.

Vještak će biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudija, ali se izuzetno za vještaka može uzeti i lice koje je ranije bilo saslušano kao svjedok.

Stranka je dužna da podnese zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najdocnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.

U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna da navede okolnosti na kojima zasniva svoj zahtjev za izuzeće.

O zahtjevu za izuzeće odlučuje sud.

Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija zahtjev za izuzeće nije dozvoljena posebna žalba.

Ako je stranka saznala za razlog izuzeća poslije izvršenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije izvršenog vještačenja.

Član 154.✚

Vještak svoj pismeni nalaz i mišljenje uvijek dostavlja sudu prije rasprave, ukoliko sud ne odredi drugačije.

Vještak mora uvijek da obrazloži svoje mišljenje.

Član 155.

Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, sud će, po isteku roka koji strankama ostavi da se o tome pismeno izjasne, odrediti drugog vještaka.

Ako vještak dostavi nalaz ili mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili protivrječni sami sebi ili izvedenim okolnostima, sud će pozvati vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi, i odrediti rok za ponovno dostavljanje nalaza i mišljenja.

Ukoliko vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će, uz prethodno izjašnjenje stranaka, odrediti drugog vještaka.

Član 156.✚

Sud dostavlja strankama pismeni nalaz i mišljenje vještaka najdocnije osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Član 157.

Ročište za glavnu raspravu će se održati i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, sud može na prijedlog stranke odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako utvrdi da je njegovo prisustvo na raspravi neophodno radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Član 158.✚

Sud će vještaku dozvoliti da razmatra spise, kao i da postavlja pitanja strankama i drugim vještacima u vezi predmeta vještačenja.

Član 159.✚

Protiv rješenja suda iz čl. 148, 150, 152. i 155. ovog zakona nije dozvoljena žalba.

Član 160.✚

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova, troškova za ishranu i prenoćište i troškova vještačenja, kao i pravo na razumnu nagradu za izvršeno vještačenje.

Član 161.✚

Ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno, na izvođenje dokaza vještačenjem shodno se primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka.

Član 162.✚

Odredbe člana 148. stav 1, čl. 149. stav 3, 151. st. 1. i 3, 152, 153. i 159. ovog zakona primjenjuju se shodno i na tumače.

6. Saslušanje stranaka

Član 163.

Na prijedlog stranke, sud će odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Član 164.

Sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Sud može odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako se uvjeri da drugoj stranci, odnosno licu koje treba da se sasluša za tu stranku nisu poznate sporne činjenice, ili ako saslušanje te stranke nije moguće.

Ako u toku postupka stranka umre ili ponovno saslušanje stranke nije moguće ili je otežano iz drugih razloga, sud će pročitati zapisnik sa iskazom te stranke.

Član 165.

Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušaće se njen zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se umjesto ili pored zakonskog zastupnika sasluša sama stranka, ako je njeno saslušanje moguće.

Za pravno lice saslušaće se lice koje je zakonom ili pravilima određeno da ga zastupa.

Član 166.

Poziv na ročište dostaviće se punomoćniku stranke, koji je dužan o tome stranku obavijestiti, odnosno, ako stranka nema punomoćnika, stranci ili licu koje će se za stranku saslušati.

U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da će stranka koja dođe na ročište biti saslušana u odsustvu druge stranke.

Član 167.✚

Ne mogu se primijeniti nikakve prinudne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja niti se stranka može prinuditi na davanje iskaza.

Član 168.✚

Odredbe o izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka primjenjivaće se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

7. Obezbjedenje dokaza

Član 169.✚

Ako postoji opravdana bojazan da neki dokaz neće moći da se izvede ili da će njegovo docnije izvođenje biti otežano, može se u toku kao i prije pokretanja parnice predložiti da se ovaj dokaz izvede.

Obezbjedenje dokaza se može tražiti i u toku postupka po prijedlogu za ponavljanje postupka.

Član 170.

Ako je prijedlog za obezbjedenje dokaza stavljen u toku parničnog postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u toku.

Kad se traži obezbjedenje dokaza prije pokretanja postupka, kao i u izuzetnim slučajevima ako je postupak već u toku, nadležan je sud prvog stepena na čijem se području nalaze stvari koje treba razgledati, odnosno sud na čijem području boravi lice koje treba saslušati.

Član 171.

U podnesku kojim traži obezbjedenje dokaza predlagač je dužan da navede činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge zbog kojih smatra da se docnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proističe da on nije poznat.

Član 172.✚

Podnesak u kome je stavljen prijedlog za obezbjeđenje dokaza sud će dostaviti protivniku, ako je poznat, ostavljajući mu odgovarajući rok za odgovor.

Izuzetno, ako postoji opasnost za obezbjeđenje dokaza, sud će o prijedlogu odlučiti i bez prethodnog izjašnjavaanja protivnika.

U rješenju kojim se usvaja prijedlog sud će odrediti ročište za izvođenje dokaza, navešće činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, kao i dokaze koji će se izvesti.

Ako protivniku nije ranije bio dostavljen podnesak u kome je stavljen prijedlog za obezbjeđenje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno sa rješenjem suda kojim se usvaja prijedlog za obezbjeđenje dokaza.

Protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište sud može radi učestvovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika (član 296.). O ovom postavljenju nije potrebno izdati oglas.

Sud može u izuzetnim slučajevima odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se usvaja prijedlog za obezbjeđenje dokaza dostavi protivniku.

Protiv rješenja suda kojim se usvaja prijedlog za obezbjeđenje dokaza, kao i protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku, nije dozvoljena žalba.

Član 173.

Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvaće se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

Ako je postupak u toku, a obezbjeđenje dokaza nije izveo sud koji vodi postupak, zapisnik će se dostaviti tome sudu.

Glava VII SUDSKE ODLUKE 1. Zajedničke odredbe

Član 174.

Sud donosi odluke na ročištu ili van ročišta.

Član 175.✚

Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

O svim drugim pitanjima sud odlučuje rješenjem.

Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

2. Presuda Opšte odredbe

Član 176.

Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja.

Ako postoji više zahtjeva, sud će o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Član 177.

Sud može da naloži tuženom da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

Ako sud usvoji zahtjev za održavanje može obavezati tuženog i na činidbe koje nisu dospjele.

Presuda kojom se tuženi obavezuje da preda ili preuzme stvari date u najam ili zakup, može se donijeti i prije prestanka tih odnosa.

Član 178.✚

Ako je tužilac u tužbi tražio da mu se dosudi određena stvar, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određeni novčani iznos, sud će, ako usvoji tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženi može osloboditi od davanja stvari ako plati taj novčani iznos.

Član 179.

Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje kakve činidbe, odrediće se i rok u kome je ovu činidbu dužna da izvrši.

Ako posebnim propisima nije drugačije određeno, rok za izvršenje činidbe iznosi 30 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima ovaj rok iznosi 15 dana.

Rok za izvršenje činidbe počinje da teče prvog dana poslije donošenja presude, odnosno, ako se presuda dostavlja u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju, prvog dana poslije dostavljanja prepisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

b) Presuda na osnovu priznanja

Član 180.

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).

Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 2.).

Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovog člana prethodno pribave obavještenja.

Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca opozvati do donošenja presude.

v) Presuda na osnovu odricanja

Član 181.

Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud će bez daljeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).

Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženog.

Tužilac može do donošenja presude, na ročištu ili u pismenom podnesku, opozvati odricanje od tužbenog zahtjeva bez pristanka tuženog.

g) Presuda zbog propuštanja

Član 182.

Kad tuženi, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužilac predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud će donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan.

Tužbeni zahtjev je očigledno neosnovan:

- 1) ako je tužbeni zahtjev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi;
- 2) ako su činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev u očiglednoj protivrečnosti sa dokazima koje je sam tužilac predložio ili sa činjenicama koje su opštepoznate.

Ako je zahtjev očigledno neosnovan, sud će donijeti presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev.

Presuda zbog propuštanja neće se donijeti o zahtjevu ili dijelu zahtjeva kojim stranke ne mogu raspolagati.

Član 183.

(Brisan)

d) Donošenje, pismena izrada i dostavljanje presude

Član 184.

Sud će donijeti presudu i izraditi pismeni otpравak najdocije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

Ukoliko sudija prekorači rok iz stava 1. ovog člana dužan je u pismenoj formi obavijestiti predsjednika suda o razlozima prekoračenja.

Član 185.

Po zaključenju glavne rasprave, sud će prisutne stranke obavijestiti o datumu donošenja presude. Ako jedna od stranaka nije prisustvovala glavnoj raspravi, sud će je pismeno obavijestiti o datumu donošenja presude.

Stranke, odnosno njihovi zastupnici ili punomoćnici, su dužni sami preuzeti presudu u zgradi suda, te im sud neće dostavljati presudu u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Ako su stranke bile uredno obaviještene o datumu donošenja presude, rok za žalbu protiv presude počinje teći prvog narednog dana nakon donošenja presude.

Član 186.

U izuzetnim okolnostima, sud može na zahtjev stranke odlučiti da se dostavljanje presude izvrši na način predviđen odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Stranci koja nije bila uredno obaviještena o datumu donošenja presude sud će u svakom slučaju dostaviti presudu u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 187.

Presuda zbog propuštanja i presuda drugostepenog suda donesena bez rasprave dostavlja se strankama u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 188.

U slučaju iz člana 184. stav 2. ovog zakona, sud će čim bude saznao da će doći do odgađanja datuma donošenja presude o tome obavijestiti stranke, nakon čega će strankama presudu dostaviti po odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 189.

U slučajevima iz čl. 186, 187. i 188. ovog zakona rok za podnošenje pravnog lijeka počinje teći prvog narednog dana nakon dostavljanja prepisa presude.

Član 190.

Izvornik presude potpisuje sudija.

Član 191.

Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje i pouku o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

Uvod presude sadrži: naziv suda, ime i prezime sudije, ime, prezime i prebivalište, odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratko označenje predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, naznačenje stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi prisustvovali, kao i dan kad je presuda donesena.

Izreka presude sadrži odluku suda o usvajanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja i odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja.

U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka, činjenice koje su stranke iznijele i dokaze koje su izvele, koje je od tih činjenica sud utvrđivao, zašto i kako ih je utvrdio, a ako ih je utvrdio dokazivanjem, koji su dokazi izvedeni i kako ih je ocijenio; sud će navesti koje je odredbe materijalnog prava primijenio odlučujući o zahtjevima stranaka, a izjasniće se ako je to potrebno i o stavovima stranaka o pravnoj osnovi spora, te o njihovim prijedlozima i prigovorima o kojima nije dao svoje razloge u odlukama koje je već donio tokom postupka.

U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja ili presude na osnovu odricanja iznijeće se samo razlozi koji opravdavaju donošenje ovakvih presuda.

d) Dopunska presuda

Član 192.

Ako je sud propustio da odluči o dijelu zahtjeva ili o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, a koji su već raspravljeni, stranka može u roku od 30 dana od prijema presude da predloži parničnom sudu da se izvrši dopuna presude.

Neblagovremeni ili neosnovani prijedlog za dopunu presude odbaciće, odnosno odbiće sud bez održavanja ročišta.

Ako stranka ne predloži donošenje dopunske presude u roku iz stava 1. ovog člana, smatraće se da je tužba u tom dijelu povučena.

Član 193.

Kad sud nađe da je prijedlog za dopunu presude osnovan, bez ponovnog otvaranja glavne rasprave donijeće, u roku od osam dana, presudu o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Član 194.

Ako je pored prijedloga za dopunu presude podnijeta i žalba protiv presude, prvostepeni sud će zastati sa dostavljanjem ove žalbe drugostepenom sudu dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne istekne rok za žalbu protiv ove odluke.

Ako protiv odluke o dopuni presude bude izjavljena žalba, ova žalba zajedno sa žalbom protiv prvobitne presude dostaviće se drugostepenom sudu.

Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zbog toga što prvostepeni sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalbe će se smatrati kao prijedlog stranke da se donese dopunska presuda.

e) Ispravljanje presude

Član 195.

Pogreške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prepisa presude sa izvornikom ispraviće sud u svako doba.

Ispravljanje će se izvršiti posebnim rješenjem i unijeće se na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prepis rješenja.

Ako između izvornika i prepisa presude postoji nesaglasnost u pogledu neke odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prepis presude sa naznačenjem da se ovim prepisom presude zamjenjuje raniji prepis presude. U takvom slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostavljanja ispravljenog prepisa presude.

O ispravljanju presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

ž) Pravosnažnost presude

Član 196.✚

Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravosnažna.

Sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravosnažno presuđena, i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kome je već pravosnažno odlučeno, odbaciće tužbu.

Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženi istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju ovog potraživanja postaje pravosnažna.

Član 197.

Sud je vezan za svoju presudu čim je donesena.

Presuda prema strankama ima dejstvo od dana donošenja, a u slučajevima u kojima strankama po odredbama ovog zakona presudu dostavlja sud - od dana kada im je dostavljena.

3. Rješenje

Član 198.

Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje sudija.

Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostaviće se strankama u ovjerenom prepisu samo ako je protiv tog rješenja dozvoljena posebna žalba, ili ako se na osnovu rješenja može odmah tražiti izvršenje, ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.

Sud je vezan za svoja rješenja ukoliko se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije što drugo određeno.

Kad se rješenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima dejstvo čim je objavljeno.

Član 199.✚

Rješenja koja sud donosi van ročišta saopštavaju se strankama dostavljanjem ovjerenog prepisa rješenja.

Član 200.

Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.

Pismeni sastav rješenja treba da sadrži uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako po stavu 1. ovog člana rješenje mora biti obrazloženo.

Član 201.

Rješenja o kaznama izrečenim po odredbama ovog zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Član 202.✚

Odredbe člana 179, čl. 190. do 195. i člana 197. stav 2. ovog zakona shodno će se primjenjivati i na rješenja.

Odredbe čl. 184. do 186. i čl. 188. i 189. shodno će se primjenjivati i na rješenja iz člana 198. stav 2. ovog zakona.

B. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA

Glava VIII

REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Žalba protiv presude

a) Pravo na žalbu

Član 203.✚

Protiv presude donijete u prvom stepenu stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 30 dana od dana donošenja presude, odnosno, ako se presuda dostavlja u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju, 30 dana nakon

dostavljanja prepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima ovaj rok je 15 dana.

Blagovremeno izjavljena žalba sprečava da presuda postane pravosnažna u dijelu koji se pobija žalbom. O žalbi protiv presude odlučuje drugostepeni sud.

Član 204.✚

Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka prijema presude.

Do donošenja odluke drugostepenog suda stranka može odustati od već izjavljene žalbe.

Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

b) Sadržina žalbe

Član 205.✚

Žalba mora da sadrži:

- 1) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
- 2) izjavu da se presuda pobija u cjelini ili u određenom dijelu;
- 3) razlog žalbe;
- 4) potpis podnosioca žalbe.

Član 206.

Ako žalba ne sadrži podatke iz člana 205. ovog zakona (nepotpuna žalba), prvostepeni sud će rješenjem, protiv koga nije dozvoljena žalba, pozvati žalioaca da u roku od osam dana dopuni ili ispravi žalbu.

Ako žalilac u roku iz stava 1. ovog člana ne postupi po traženju suda, sud će rješenjem odbaciti žalbu kao nepotpunu.

Član 207.✚

U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalilac pruži dokaze da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.

Pozivajući se na nove činjenice, žalilac je dužan navesti dokaze kojima bi se te činjenice utvrdile, a predlažući nove dokaze, dužan je navesti činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.

Prigovor zastare i prigovor radi prebijanja koji nisu iznijeti pred prvostepenim sudom ne mogu se iznositi u žalbi.

Ako su usljed iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza prouzrokovani troškovi u postupku povodom žalbe, ove troškove će nezavisno od ishoda spora snositi ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

v) Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Član 208.✚

Presuda se može pobijati:

- 1) zbog povrede odredaba parničnog postupka;
- 2) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Presuda zbog propuštanja ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu se pobijati zbog povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju data u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Kada se presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja pobija zbog toga što je izjava o priznanju ili odricanju data u bitnoj zabludi ili pod uticajem prisile ili prevare, stranka može u žalbi iznijeti i nove činjenice, te predložiti nove dokaze koji se tiču tih mana volje.

Član 209.✚

Povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona, a to je bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Povreda odredaba parničnog postupka uvijek je od uticaja za donošenje zakonite i pravilne presude, u slučajevima:

- 1) ako je u donošenju presude učestvovao sudija koji je po zakonu morao biti isključen ili izuzet,
- 2) ako je odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti,
- 3) ako je sud odlučio o tužbenom zahtjevu za koji je stvarno nadležan viši sud iste vrste ili redovni sud druge vrste,
- 4) ako je protivno odredbama ovog zakona sud zasnovao svoju odluku na nedopuštenim raspolaganjima stranaka,
- 5) ako je sud donio presudu bez glavne rasprave,
- 6) ako je protivno odredbama ovog zakona sud donio presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i

presudu zbog propuštanja,

7) ako je protivno odredbama ovog zakona sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tok postupka na svom jeziku,

8) ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji nije bilo naknadno odobreno,

9) ako je odlučeno o zahtjevu o kojem već teče parnica ili koga se tužilac odrekao ili u kojem je već prije pravosnažno presuđeno ili o kojem je već zaključeno sudsko poravnanje, ili poravnanje koje po posebnim propisima ima svojstvo sudskog poravnanja,

10) ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi,

11) ako je presudom prekoračen tužbeni zahtjev,

12) ako je odlučeno o neblagovremeno podnesenoj tužbi, a zbog toga je tužba trebalo da se odbaci,

13) ako prije podnošenja tužbe nije sproveden zakonom predviđen postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužba trebalo da se odbaci.

Član 210.

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi.

Član 211.

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebalo da primjeni ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

g) Postupak po žalbi

Član 212.

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 213.

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbaciće rješenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

Žalba je neblagovremena ako je izjavljena poslije isteka zakonskog roka za njeno podnošenje.

Žalba je nedozvoljena ako je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašćeno za podnošenje žalbe, ili lice koje se odreklo prava na žalbu ili je odustalo od žalbe ili ako lice koje je izjavilo žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe.

Član 213a.

U slučaju da podnosilac žalbe odustane od izjavljene žalbe, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi odustanak od žalbe.

Član 214.

Primjerak blagovremene, potpune i dozvoljene žalbe dostaviće prvostepeni sud protivnoj stranci odmah, a najdocnije u roku od osam dana od dana prijema žalbe. Protivna stranka može u roku od osam dana od prijema žalbe podnijeti tom sudu odgovor na žalbu.

Primjerak odgovora na žalbu dostaviće prvostepeni sud žalioocu odmah, a najdocnije u roku od osam dana od prijema odgovora na žalbu.

Neblagovremeno podnijet odgovor na žalbu neće se uzeti u razmatranje.

Podnesci primljeni po prijemu odgovora na žalbu ili po isteku roka za odgovor na žalbu neće se uzimati u razmatranje, osim u slučajevima u kojima sud izričito od stranke zatraži dodatno izjašnjenje.

Član 215.

Po prijemu odgovora na žalbu ili po proteku roka za odgovor na žalbu prvostepeni sud će žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnijet, sa svim spisima dostaviti drugostepenom sudu najdocnije u roku od osam dana.

Ako žalilac tvrdi da su u prvostepenom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, sudija prvostepenog suda daće objašnjenje povodom navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a po potrebi će da provjeri istinitost tih navoda u žalbi.

Primjerak objašnjenja u pogledu navoda iz žalbe sudija prvostepenog suda dostaviće strankama, koje mogu dati svoje izjašnjenje u roku od osam dana.

Član 216.

Kad spisi po žalbi stignu drugostepenom sudu određuje se sudija izvjestilac.

Sudija izvjestilac može, po potrebi, od prvostepenog suda da pribavi izvještaj o povredama odredaba parničnog postupka i da zatraži da se radi utvrđivanja tih povreda sprovedu provjere.

U slučaju iz stava 2. ovog člana na odgovarajući način će se primjenjivati odredbe člana 215. stav 3. ovog zakona.

Član 217.✚

Drugostepeni sud odlučuje o žalbi na sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave.

Drugostepeni sud će zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno pred drugostepenim sudom utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovo izvesti već izvedene dokaze, kao i kada ocijeni da je zbog povrede odredaba parničnog postupka u prvostepenom postupku potrebno održati raspravu pred drugostepenim sudom.

Ako drugostepeni sud ocijeni da bi prvostepena presuda trebalo ponovo da se ukine, nakon što je ona već jedanput ukinuta povodom žalbe, dužan je zakazati raspravu, osim ako se radi o presudi na osnovu priznanja, presudi na osnovu odricanja i presudi zbog propuštanja.

Drugostepeni sud održaće sjednicu vijeća, odnosno raspravu, u roku od 45 dana nakon što od prvostepenog suda primi spise po žalbi.

Drugostepeni sud će donijeti odluku u roku od 30 dana od dana održavanja sjednice vijeća na kojoj je odlučeno o žalbi, odnosno, ako je održana rasprava, u roku od 30 dana od dana zaključenja rasprave.

Član 218.✚

Na raspravu se pozivaju stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.

Ako sa rasprave izostane žalilac, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na osnovu navoda žalbe i odgovora na žalbu.

Ako sa rasprave izostane stranka koja nije žalilac, sud će raspravljati o žalbi i donijeti odluku.

U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Član 219.✚

Rasprava pred drugostepenim sudom počinje kratkim izlaganjem izvjestioca o stanju predmeta, bez iznošenja njegovog mišljenja o osnovanosti žalbe.

Poslije toga pročitaje se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a po potrebi i zapisnik o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom; zatim će žalilac obrazložiti svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Član 220.

Ako u čl. 217. do 219. ovog zakona nije što drugo određeno, odredbe o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom shodno se primjenjuju i na raspravu pred drugostepenim sudom.

d) Granice ispitivanja prvostepene presude

Član 221.✚

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kome se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka iz člana 209. stav 2. t. 2, 3, 8, 9, 12. i 13. ovog zakona koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

đ) Odluke drugostepenog suda o žalbi

Član 222.✚

Odluke drugostepenog suda donose se poslije vijećanja glasanjem.

U prostoriji u kojoj se vrši vijećanje i glasanje mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar. Kad treba donijeti odluku o jednostavnijim pitanjima, vijeće može donijeti odluku i u samom zasjedanju.

Član 223.✚

Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem i glasa posljednji. On se stara da se sva pitanja svestrano i potpuno razmotre.

Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća.

Član vijeća koji je pri glasanju o kome ranijem pitanju ostao u manjini ne može se uzdržati od glasanja o pitanju o kome se ima docnije odlučiti.

Ako se u pogledu pojedinih pitanja o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, pitanja će se razdvojiti i glasanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se u

pogledu visine novčanog iznosa ili količine glasovi podijele na više od dva mišljenja, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje. Ako se i poslije toga ne može postići većina, glasovi dati za najveći novčani iznos ili količinu dodaje se glasovima datim za najbliži manji novčani iznos ili količinu dok se ne postigne većina.

Član 224. ▣

Drugostepeni sud može u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave:

1. odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu;
2. odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu;
3. ukinuti prvostepenu presudu i uputiti predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje;
4. ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu, ili
5. preinačiti prvostepenu presudu.

Prvostepena presuda se povodom žalbe može ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje samo jedanput, osim ako se radi o presudi na osnovu priznanja, presudi na osnovu odricanja i presudi zbog propuštanja.

Član 224a.

Ako su stranke zaključile sudsko poravnanje u toku postupka po žalbi, sud će rješenjem utvrditi da je prvostepena presuda bez dejstva i da se smatra da je žalilac odustao od žalbe.

Član 225. ▣

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbaciće drugostepeni sud rješenjem, ako to nije učinio prvostepeni sud.

Drugostepeni sud će rješenjem utvrditi da je podnosilac žalbe odustao od podnesene žalbe, ako je to propustio učiniti sudija u prvostepenom postupku.

Ako je podnosilac žalbe odustao od žalbe u postupku pred drugostepenim sudom, sud će rješenjem utvrditi odustanak od žalbe.

Član 226. ▣

Drugostepeni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kad nađe da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 227. ▣

Drugostepeni sud će u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i predmet vratiti istom prvostepenom sudu radi održavanja nove glavne rasprave, ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

1. ako je protivno odredbama ovog zakona sud donio presudu na osnovu priznanja ili presudu na osnovu odricanja ili presudu na osnovu propuštanja;
2. ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom, a to je postupanje bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude;
3. ako je sud donio presudu bez glavne rasprave;
4. ako je presudu donio sudija koji je po zakonu morao biti isključen ili izuzet;
5. ako je protivno odredbama ovog zakona sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tok postupka na svom jeziku.

Ako drugostepeni sud utvrdi da je u prvostepenom postupku odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o zahtjevu po tužbi koja je podnesena poslije zakonom propisanog roka, ili ako prije podnošenja tužbe nije sproveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužba trebalo da se odbaci ili o zahtjevu o kome već teče parnica, ili o kome je već prije pravosnažno presuđeno, ili koga se tužilac odrekao ili o kome je već zaključeno sudsko poravnanje, ukinuće prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Ako drugostepeni sud utvrdi da je u prvostepenom postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlašćenja za vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, s obzirom na prirodu povrede ukinuće prvostepenu presudu i vratiti predmet nadležnom prvostepenom sudu ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Ako drugostepeni sud utvrdi da je prvostepenu presudu donio stvarno nenadležni sud, ukinuće prvostepenu presudu i predmet ustupiti stvarno nadležnom sudu.

Kad drugostepeni sud ukine presudu prvostepenog suda i vrati predmet istom sudu na ponovno suđenje, može narediti da se novo pripremmo ročište ili glavna rasprava održi pred drugim sudijom.

U obrazloženju rješenja kojim se prvostepena presuda ukida treba navesti koje su odredbe parničnog postupka povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Član 227a.

Drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako da je odlučeno o nečemu drugom, a ne o onome što je traženo.

Ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako da je dosuđeno više od onoga što je traženo, drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda u dijelu kojim je prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 228.⊕

Prvostepeni sud je dužan, odmah po prijemu rješenja drugostepenog suda, da odredi pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, koje će se održati najdocnije u roku od 30 dana od dana prijema rješenja drugostepenog suda, te da izvede sve parnične radnje i da raspravi sva sporna pitanja na koja je upozorio drugostepeni sud u svom rješenju.

Član 229.⊕

Drugostepeni sud će, u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave, presudom preinačiti prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

- 1) ako je utvrdio da postoji povreda odredaba parničnog postupka, osim u slučajevima iz člana 227. ovog zakona;
- 2) ako je u sjednici vijeća drugačijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred prvostepenim sudom utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;
- 3) ako je poslije održane rasprave, na osnovu novih dokaza ili ponovnog izvođenja već izvedenih dokaza, utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;
- 4) ako smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo;
- 5) ako je prvostepeni sud iz činjenica koje je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica na kojima je zasnovana presuda.

Član 230.

Drugostepeni sud ne može da preinači presudu na štetu stranke koja se žalila ako je samo ona izjavila žalbu.

Član 231.⊕

U obrazloženju presude odnosno rješenja drugostepenog suda će ocijeniti žalbene navode koji su od odlučnog značaja.

Član 232.

Drugostepeni sud će vratiti sve spise prvostepenom sudu sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke za sud, stranke i druga zainteresovana lica.

Prvostepeni sud je dužan da odmah dostavi odluke drugostepenog suda, a najkasnije u roku od osam dana, računajući od dana prijema spisa.

Član 232a.

Ako je drugostepeni sud propustio da odluči u pogledu svih dijelova presude koji se pobijaju žalbom ili ako je propustio da donese sve odluke koje je odbacujući, odnosno odbijajući ili uvažavajući žalbu trebalo da donese ili ako je propustio da odluči u pogledu jedne ili više žalbi, žalilac može u roku od 30 dana od dostave drugostepene odluke predložiti drugostepenom sudu da svoju odluku dopuni.

Prijedlog za donošenje drugostepene dopunske odluke ne može se podnijeti zbog toga što drugostepeni sud nije odlučio o svim razlozima zbog kojih je žalba izjavljena ili na koje je bio dužan da pazi po službenoj dužnosti.

Prijedlog iz stava 1. ovog člana podnosi se prvostepenom sudu koji je dužan da ga bez odgađanja, zajedno sa spisom prosljedi drugostepenom sudu.

Na postupak po prijedlogu iz stava 1. ovog člana, na odgovarajući način se primjenjuju odredbe čl. 192. do 194. ovog zakona.

2. Žalba protiv rješenja

Član 233.⊕

Protiv rješenja prvostepenog suda dozvoljena je žalba ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dozvoljena.

Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dozvoljena, rješenje prvostepenog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Član 234.⊕

Blagovremeno podnijeta žalba zadržava izvršenje rješenja, ako ovim zakonom nije drugačije propisano. Rješenje protiv koga nije dozvoljena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Član 235.✚

Rješavajući o žalbi, drugostepeni sud može:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu;
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje prvostepenog suda;
- 3) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti, i po potrebi predmet vratiti na ponovni postupak.

Član 236.✚

U postupku po žalbi protiv rješenja shodno će se primjenjivati odredbe koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

Glava IX VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI 1. Revizija

Član 237.✚

Stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude, a u privrednim sporovima u roku od 15 dana.

Revizija nije dozvoljena ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 30.000 KM, a u privrednim sporovima 50.000 KM.

U slučajevima u kojima revizija nije dozvoljena prema odredbi stava 2. ovog člana, stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostepene presude ako odluka o sporu zavisi od rješenja nekog materijalnopravnog ili procesnog pitanja važnog za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, a naročito:

1) ako o tom pitanju revizijski sud još nije zauzeo shvatanje odlučujući o pojedinim predmetima ili na sjednici odjeljenja, a riječ je o pitanju o kojem postoji različita praksa drugostepenih sudova,

2) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvatanje, ali je odluka drugostepenog suda zasnovana na shvatanju koje nije podudarno s tim shvatanjem,

3) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvatanje i presuda se drugostepenog suda zasniva na tom shvatanju, ali bi, uvažavajući razloge iznesene tokom prethodnog prvostepenog i žalbenog postupka zbog promjene u pravnom sistemu, uslovljene novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima, te odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Evropskog suda za ljudska prava - trebalo da se preispita sudska praksa.

U reviziji iz stava 3. ovog člana stranka treba da jasno naznači pravno pitanje zbog kojeg je podnijela reviziju, uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, te izloži razloge zbog kojih smatra da je ono važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Član 238.

O reviziji odlučuje Vrhovni sud Republike Srpske.

Član 239.✚

Podnijeta revizija ne zadržava izvršenje pravosnažne presude protiv koje je izjavljena.

Član 240.✚

Revizija se može izjaviti:

1) zbog povrede odredaba parničnog postupka iz člana 209. ovog zakona koja je učinjena u postupku pred drugostepenim sudom;

2) zbog pogrešne primjene materijalnog prava;

3) zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva kao je ta povreda učinjena u postupku pred drugostepenim sudom.

Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Član 241.✚

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kome se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava.

Po reviziji iz člana 237. stav 3. ovog zakona, revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, zbog kojega je podnesena i koje je u njoj određeno naznačeno kao takvo, uz pozivanje na propise i druge izvore prava koji se na to pitanje odnose.

Član 242.✚

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na povrede odredaba parničnog postupka koje su učinjene u postupku pred drugostepenim sudom.

Član 243.

Revizija se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu, u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 244.

Neblagovremenu ili nepotpunu reviziju odbaciće rješenjem prvostepeni sud, bez održavanja ročišta.

U slučaju da podnosilac revizije odustane od podnesene revizije, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi odustanak od revizije.

Član 245.

Primjerak blagovremene i potpune revizije prvostepeni sud će dostaviti protivnoj stranci.

U roku od osam dana od dana dostavljanja revizije protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju.

Po prijemu odgovora na reviziju ili po proteku roka za odgovor, prvostepeni sud će dostaviti reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnjet, sa svim spisima, revizijskom sudu.

Primjerak revizije i odgovora na reviziju dostavlja se i drugostepenom sudu.

Član 246.✚

O reviziji, revizijski sud odlučuje bez rasprave.

Član 247.✚

Nedozvoljenu reviziju odbaciće revizijski sud rješenjem, kao i neblagovremenu ili nepotpunu reviziju, ako to, u granicama svojih ovlašćenja, nije učinio prvostepeni sud.

Revizija je nedozvoljena ako nije izjavljena preko punomoćnika iz člana 301 b. ovog zakona, ako je izjavljena od lica koje nije ovlašćeno za podnošenje revizije ili lica koje je odustalo od revizije ili ako lice koje je izjavilo reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije, ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može izjaviti.

Revizijski sud će rješenjem utvrditi da je podnosilac revizije odustao od podnesene revizije ako je to propustio učiniti prvostepeni sud.

Reviziju iz člana 237. stav 3. ovog zakona sud će rješenjem odbaciti kao nedopuštenu i ako u reviziji ne bude naznačeno pravno pitanje zbog kojeg se podnosi, uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, kao i zato što u njoj nisu određeno izloženi razlozi zbog kojih podnosilac smatra da je to pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Revizijski sud će reviziju iz člana 237. stav 3. ovog zakona odbaciti i ako ocijeni da pravno pitanje zbog kojeg je ona izjavljena nije važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

U obrazloženju rješenja iz st. 4. i 5. ovog člana sud se poziva samo na odredbe navedenih stavova koji predviđaju odbacivanje takve revizije. Ako ocijeni da bi to bilo svrsishodno, sud će obrazložiti razloge zbog kojih je donio takvo rješenje.

Ako sud u slučaju iz stava 5. ovog člana nađe da samo neko od više istaknutih pravnih pitanja nije važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, revizija će se odbaciti samo u pogledu tog pitanja.

Član 248.✚

Revizijski sud će presudom odbiti reviziju kao neosnovanu ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao ni razlog na koji pazi po službenoj dužnosti.

Član 249.

Ako utvrdi da postoji povreda odredaba parničnog postupka zbog kojeg se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u st. 2. i 3. ovog člana, revizijski sud će s obzirom na prirodu povrede, presudom preinačiti presudu drugostepenog suda ili rješenjem ukinuti u cijelosti ili djelimično presudu drugostepenog i prvostepenog suda, ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom sudiji prvostepenog suda, odnosno istom ili drugom vijeću drugostepenog suda, odnosno drugom nadležnom sudu.

Ako je u postupku pred prvostepenim i drugostepenim sudom odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili po tužbi koja je podnesena poslije zakonom propisanog roka, ili ako prije podnošenja tužbe nije sproveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužba trebalo da se odbaci ili o kome je prije pravosnažno presuđeno ili koga se tužilac odrekao ili o kome je već zaključeno sudsko poravnanje, revizijski sud će ukinuti rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom, kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku u postupku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično

nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, revizijski sud će s obzirom na prirodu povrede, postupiti po odredbama st. 1. ili 2. ovog člana.

Član 250.✚

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

Ako revizijski sud nađe da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cjelini ili djelimično presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostepenog suda.

Član 251.

Ako utvrdi da je drugostepenom ili prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako da je odlučeno o nečem drugom, a ne o onome što je traženo, revizijski sud će rješenjem ukinuti samo presudu drugostepenog suda ili i presudu prvostepenog suda i predmet vratiti drugostepenom, odnosno prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Ako utvrdi da je drugostepenom presudom ili prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako da je dosuđeno i više od onoga što je traženo, revizijski sud će rješenjem ukinuti presudu drugostepenog suda ili presudu prvostepenog suda, u dijelu u kojem je prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 252.

Odluka revizijskog suda dostavlja se prvostepenom sudu posredstvom drugostepenog suda, sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke za sud, stranke i druga zainteresovana lica, a prvostepeni sud je dužan odluku dostaviti strankama u roku od osam dana od dana prijema.

Član 253.✚

Ako u čl. 237. do 252. ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku povodom revizije shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude, osim odredbi o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

Član 254.✚

Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravosnažno završen.

Revizija protiv rješenja iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena u sporovima u kojima ne bi bila dozvoljena revizija protiv pravosnažne presude.

Revizija je uvijek dozvoljena protiv rješenja drugostepenog suda kojim se izjavljena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostepenog suda o odbacivanju revizije.

U postupku povodom revizije protiv rješenja shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

2. Ponavljanje postupka

Član 255.✚

Postupak koji je odlukom suda pravosnažno završen može se po prijedlogu stranke ponoviti:

- 1) ako je pri donošenju odluke učestvovao sudija, koji je po zakonu morao biti isključen ili izuzet;
- 2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem nije bila data mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 3) ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;
- 4) ako se odluka suda zasniva na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka ili na ispravi koja je falsifikovana ili u kojoj je ovjerena neistinita sadržina;
- 5) ako je do odluke suda došlo usljed krivičnog djela sudije, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili kog trećeg lica;
- 6) ako stranka stekne mogućnost da upotrijebi pravosnažnu odluku suda koja je ranije među istim strankama donesena po istom zahtjevu;
- 7) ako se odluka suda zasniva na drugoj odluci suda ili na odluci nekog drugog organa, a ta odluka bude pravosnažno preinačena, ukinuta, odnosno poništena;
- 8) ako je naknadno pred nadležnim organom na drugačiji način pravosnažno, odnosno konačno riješeno prethodno pitanje (član 12) na kome je sudska odluka zasnovana;

9) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih je za stranku mogla biti donijeti povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u ranijem postupku.

U slučajevima kada se Pravobranilaštvo Republike Srpske (u daljem tekstu: Pravobranilaštvo) pojavljuje kao stranka u postupku, a u cilju zaštite javnog interesa, Pravobranilaštvo može u takvim slučajevima podnijeti zahtjev za ponavljanje postupka pod istim uslovima, propisnim ovim zakonom.

Član 256.

Iz razloga navedenih u članu 255. tačke 1. do 3. ovog zakona ne može se zahtijevati ponavljanje postupka ako je taj razlog bio bez uspjeha iznijet u ranijem postupku.

Zbog okolnosti navedenih u članu 255. t. 1, 6, 7, 8. i 9. ovog zakona, ponavljanje postupka može se dozvoliti samo ako stranka bez svoje krivice nije mogla te okolnosti da iznese prije nego što je raniji postupak završen pravosnažnom sudskom odlukom.

Član 257.✚

Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od 30 dana, i to:

- 1) u slučaju iz člana 255. tačka 1. ovog zakona, od dana kad je stranka saznala za ovaj razlog;
- 2) u slučaju iz člana 255. tačka 2. ovog zakona, od dana kad je odluka dostavljena stranci;
- 3) u slučaju iz člana 255. tačka 3. ovog zakona, ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, od dana kada je odluka dostavljena tom licu; ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, od dana kad je odluka dostavljena stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, a ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, od dana kad je stranka saznala za ovaj razlog;
- 4) u slučajevima iz člana 255. tačke 4. i 5. ovog zakona, od dana kad je stranka saznala za pravosnažnu presudu u krivičnom postupku, a ako se krivični postupak ne može sprovesti, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;
- 5) u slučaju iz člana 255. t. 6, 7, 8. i 9. ovog zakona, od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.

Ako bi rok određen u stavu 1. ovog člana počeo da teče prije nego što je odluka postala pravosnažna, taj će se rok računati od pravosnažnosti odluke ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostavljanja pravosnažne odluke višeg suda izrečene u posljednjem stepenu.

Po proteku roka od pet godina od dana kad je odluka postala pravosnažna, prijedlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članu 255. tačke 2. i 3. ovog zakona.

Član 258.✚

O prijedlogu za ponavljanje postupka odlučuje drugostepeni sud, i to sudija pojedinac koji nije učestvovao u donošenju drugostepene odluke u ranijem postupku.

Član 259.✚

Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stepenu.

U prijedlogu se naročito moraju navesti: zakonski osnov po kome se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizilazi da je prijedlog podnijet u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagača, te učiniti vjerovatnim da bi u ponovljenom postupku mogla za predlagača biti donijeta povoljnija odluka.

Član 260.✚

Neblagovremene, nepotpune ili nedozvoljene prijedloge za ponavljanje postupka odbaciće rješenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

Ako prvostepeni sud ne odbaci prijedlog, dostaviće primjerak prijedloga protivnoj stranci, koja ima pravo da u roku od 15 dana odgovori na prijedlog.

Član 261.

Po prijemu odgovora na prijedlog ili po isteku roka za davanje odgovora, prvostepeni sud će prijedlog i odgovor na prijedlog, ako je podnijet, sa svim spisima dostaviti drugostepenom sudu najdocnije u roku od osam dana.

Član 261a.

Neblagovremen, nepotpun ili nedopusšten prijedlog za ponavljanje postupka odbaciće rješenjem sudija pojedinac drugostepenog suda, ako to u granicama svojih ovlašćenja nije učinio prvostepeni sud.

Član 262.✚

Drugostepeni sud odlučuje o prijedlogu za ponavljanje postupka, po pravilu, bez održavanja rasprave.

Ako sud ocijeni da je održavanje rasprave neophodno, postupiće u skladu sa odredbama čl. 218. do 220. ovog

zakona.

Član 263.

Nakon što drugostepeni sud donese odluku o prijedlogu, sudu prvog stepena vraća sve spise sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke.

U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje postupka izreći će se da se ukida odluka donijeta u ranijem postupku.

Protiv rješenja drugostepenog suda kojim se usvaja prijedlog za ponavljanje postupka žalba nije dozvoljena.

Žalba protiv rješenja drugostepenog suda kojim se odbija prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se istom sudu koji o žalbi odlučuje u vijeću od trojice sudija, a koji nisu učestvovali u donošenju odluke u ranijem postupku.

Član 264.

U ponovnom postupku pred prvostepenim sudom ne može postupati sudija koji je odlučivao u ranijem postupku.

Prvostepeni sud će odrediti pripremno ročište odmah po prijemu rješenja drugostepenog suda, a najdocnije u roku od osam dana.

Član 264a.

Kada Evropski sud za ljudska prava utvrdi povredu nekog od ljudskih prava, ili osnovne slobode, zagarantovane Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i dodatnih protokola uz tu Konvenciju, koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, stranka može u roku od 90 dana od dana konačnosti presude Evropskog suda za ljudska prava podnijeti zahtjev sudu koji je sudio u prvom stepenu u postupku u kojem je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili osnovna sloboda, za izmjenu odluke kojom je to pravo ili osnovna sloboda povrijeđeno.

Postupak iz stava 1. ovog člana sprovodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

U ponovljenom postupku sudovi su dužni da poštuju pravne stavove izražene u konačnoj presudi Evropskog suda za ljudska prava kojim je utvrđena povreda osnovnog ljudskog prava ili slobode.

3. Odnos između prijedloga za ponavljanje postupka i revizije

Član 265.

Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka samo iz razloga iz kojih se može izjaviti i revizija, smatraće se da je stranka izjavila reviziju.

Ako stranka izjavi reviziju iz razloga što je u prvostepenom ili drugostepenom postupku odlučeno o zahtjevu o kome je već prije pravosnažno presuđeno ili koga se tužilac već odrekao ili o kome je zaključeno sudsko poravnanje, i istovremeno ili poslije toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz bilo kojeg razloga iz člana 255. ovog zakona, sud će prekinuti postupak povodom prijedloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kog razloga, osim zbog razloga navedenih u stavu 2. ovog člana i istovremeno ili poslije toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka zbog razloga iz člana 255. stav 1. tačke 4. i 5. ovog zakona koji su potkrijepljeni pravosnažnom presudom donesenom u krivičnom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom prijedloga za ponavljanje postupka.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju i istovremeno ili poslije toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka, sud će odlučiti koji će postupak nastaviti a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a naročito razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnijeta i dokaze koje su stranke predložile.

Član 266.

Odredbe člana 265. st. 1. i 3. ovog zakona primjeniče se i kad je stranka najprije podnijela prijedlog za ponavljanje postupka, a poslije toga izjavila reviziju.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka i poslije toga izjavi reviziju sud će, po pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom prijedloga za ponavljanje postupka, osim ako nađe da postoje ozbiljni razlozi da postupi drugačije.

Član 267.

Rješenje iz člana 265. ovog zakona donosi prvostepeni sud ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne prvostepenom sudu prije nego što je predmet povodom revizije upućen revizijskom sudu. Ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet povodom revizije upućen revizijskom sudu, rješenje iz člana 265. ovog zakona donosi revizijski sud.

Rješenje iz člana 266. ovog zakona donosi prvostepeni sud, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne prvostepenom sudu, povodom prijedloga za ponavljanje postupka upućen višem sudu radi donošenja odluke, u kom slučaju rješenje donosi viši sud.

Protiv rješenja suda iz st. 1. i 2. ovog člana nije dozvoljena žalba.

SUDSKE MJERE OBEZBJEĐENJA

Član 268. ▣

Za odlučivanje o prijedlogu za obezbjeđenje, uključujući i obezbjeđenje na imovini protivnika obezbjeđenja koja se nalazi van Republike Srpske, odnosno Bosne i Hercegovine, koji je podniet prije pokretanja parničnog postupka kao i u toku postupka nadležan je sud koji postupuje po tužbenom zahtjevu. Odluku o mjeri obezbjeđenja donosi sud koji postupuje u prvom stepenu, a neposredno viši sud kada je prijedlog za njeno donošenje podniet poslije dostavljanja predmeta tome sudu radi odlučivanja o pravnom lijeku.

Po pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, o prijedlogu za obezbjeđenje odlučuje sud koji bi bio nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu u prvom stepenu.

Član 269. ▣

Mjera obezbjeđenja može se odrediti:

1) ako predlagač obezbjeđenja učini vjerovatnim postojanje potraživanja ili prava i

2) ako postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik obezbjeđenja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje potraživanja, posebno time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti, opteretiti ili na drugi način njom raspolagati odnosno promijeniti postojeće stanje stvari ili na neki drugi način štetno uticati na prava predlagača obezbjeđenja.

Ako drugačije nije zakonom određeno, sud će odrediti mjeru obezbjeđenja samo pod uslovom da predlagač obezbjeđenja, a na prijedlog protivnika obezbjeđenja, u roku koji odredi sud, po odredbama zakona o izvršnom postupku, da jamstvo za štetu koja bi protivniku obezbjeđenja mogla nastati određivanjem i sprovođenjem mjere obezbjeđenja. Ako predlagač obezbjeđenja ne da jamstvo u određenom roku, sud će odbiti prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja. Na njegov zahtjev, sud može osloboditi predlagača obezbjeđenja od obaveze davanja jamstva, ako sud utvrdi da on nije u finansijskoj mogućnosti da jamstvo da.

Bosna i Hercegovina, njeni entiteti, Distrikt Brčko, kantoni i opštine su izuzeti od obaveze iz stava 2. ovog člana.

Član 270.

Jamstvo iz člana 269. ovog zakona se vraća u roku od osam dana od dana prestanka važenja mjere obezbjeđenja. Ukoliko u međuvremenu protivnik obezbjeđenja podnese tužbu za naknadu štete, nadležni sud za postupanje u tom predmetu će odlučiti o važenju određenog jamstva.

Član 271.

Radi obezbjeđenja novčanog potraživanja mogu se odrediti sljedeće mjere:

1) Zabrana protivniku obezbjeđenja da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaže sa određenom imovinom u vrijednosti koja je dovoljna za obezbjeđenje potraživanja predlagača obezbjeđenja. Ova zabrana će se zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima.

2) Čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz prethodne tačke i to polaganjem u depozit suda ako je to moguće ili predajom u posjed trećem licu.

3) Zabrana dužniku protivnika obezbjeđenja da isplati protivniku obezbjeđenja potraživanje ili da mu preda stvari, kao i zabrana protivniku obezbjeđenja da primi stvari, da naplati potraživanje i da njime raspolaže. Ova zabrana se može izreći i svakom drugom licu od kojeg protivnik obezbjeđenja može zahtijevati isplatu ili predaju stvari.

4) Predbilježba založnog prava na nepokretnosti protivnika obezbjeđenja ili na pravu uknjiženom na nepokretnosti do vrijednosti dosuđenog glavnog potraživanja sa kamatama i troškovima.

Mjera iz stava 1. tačka 4. ovog člana može se odrediti samo ukoliko o potraživanju povjerioca već postoji odluka suda koja nije postala izvršna.

Rješenja o određivanju mjera obezbjeđenja iz stava 1. ovog člana dostavljaju se protivniku obezbjeđenja, dužniku protivnika obezbjeđenja, ako je potrebno, i odgovarajućim javnim registrima. Mjera obezbjeđenja smatra se sprovedenom dostavljanjem protivniku obezbjeđenja ili dužniku protivnika obezbjeđenja, ako mu se dostavlja, ili odgovarajućem javnom registru, zavisno od toga koji je od ova tri datuma prijema raniji po vremenu.

Na području gdje ne postoje zemljišne knjige, mjere obezbjeđenja iz ovog člana će se sprovesti primjenom odgovarajućih pravila izvršnog postupka.

Član 272. ▣

Radi obezbjeđenja potraživanja koje je usmjereno na određenu stvar ili njen dio mogu se odrediti sljedeće mjere obezbjeđenja:

1) Zabrana protivniku obezbjeđenja otuđenja, sakrivanja, opterećenja ili raspolaganja imovinom na koju je usmjereno potraživanje. Ako se imovina nalazi u Bosni i Hercegovini, ova zabrana će se zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima.

2) Čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz tačke 1. ovog stava i to polaganjem u depozit suda, ako je to moguće, ili predajom u posjed trećem licu.

3) Zabrana protivniku obezbjeđenja da preduzima radnje koje mogu nanijeti štetu imovini na koju je upravljeno potraživanje ili nalog protivniku obezbjeđenja da izvrši određene radnje potrebne da bi se sačuvala imovina ili da bi

se održalo postojeće stanje stvari.

4) Ovlašćenje predlagачu obezbjeđenja da preduzme određene aktivnosti.

Odredbe st. 3. i 4. člana 271. ovog zakona primjenjuju se i u slučaju obezbjeđenja potraživanja usmjerenih na određenu stvar ili jedan njen dio.

Mjere obezbjeđenja iz ovog člana ne smiju u cjelini obuhvatiti zahtjev koji se njima obezbjeđuje.

Član 273. ▣

Radi obezbjeđenja drugih prava ili održavanja postojećeg stanja, mogu se izreći sljedeće mjere obezbjeđenja:

1) zabrana protivniku obezbjeđenja da preduzima određene aktivnosti ili nalog da preduzme određene aktivnosti u cilju održavanja postojećeg stanja ili sprečavanja nastanka štete suprotnoj stranci;

2) ovlašćenje predlagачu obezbjeđenja da preduzme određene aktivnosti;

3) povjeravanje određene imovine protivnika obezbjeđenja trećem licu na čuvanje i staranje;

4) odlaganje postupka izvršenja po prijedlogu trećih lica, pod uslovima predviđenim zakonom kojim se uređuje izvršni postupak; i

5) druge mjere koje sud odredi kao neophodne za obezbjeđenje tužbenog zahtjeva predlagачa obezbjeđenja.

Odredba člana 271. stav 3. shodno se primjenjuje i na mjere obezbjeđenja iz stava 1. ovog člana.

Član 274.

Protivnik obezbjeđenja koji postupi suprotno odluci suda o zabrani da otuđi, sakrije, optereti ili raspoláže imovinom odgovoran je po pravilima građanskog prava. Nakon zabilježbe zabrane, sve dok takva zabrana traje, nije moguć upis u registar bilo kakvih promjena prava nastalih na osnovu dobrovoljnog raspolaganja protivnika obezbjeđenja.

Otuđenje ili opterećenje suprotno nalogu suda o zabrani da otuđi, sakrije, optereti ili raspoláže imovinom nema pravno dejstvo prema predlagачu, osim ako ima mjesta primjeni pravila o zaštiti savjesnog sticaoca.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana shodno se primjenjuju i u slučaju postupanja suprotno odluci suda o određivanju drugih mjera obezbjeđenja.

Mjerom obezbjeđenja ne stiče se založno pravo, osim u slučaju opravdanja predbilježbe založnog prava iz tačke 4. stav 1. člana 271. ovog zakona.

Član 275.

Sud može, s obzirom na okolnost slučaja, odrediti i više mjera obezbjeđenja, ako je to potrebno.

Član 276. ▣

Mjera obezbjeđenja može se predložiti prije pokretanja i u toku sudskog postupka, te poslije završetka tog postupka, sve dok izvršenje ne bude sprovedeno.

Prijedlog se podnosi u pismenoj formi. Ako je vezan za parnični postupak koji je u toku, prijedlog se može iznijeti i usmeno na ročištu.

U prijedlogu za određivanje mjere obezbjeđenja predlagач obezbjeđenja mora istaći zahtjev u kome će označiti potraživanje čije obezbjeđenje traži, odrediti kakvu mjeru traži, sredstva i predmet mjera obezbjeđenja. U prijedlogu se moraju navesti činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev, te predložiti dokazi kojima se ti navodi potkrepljuju. Predlagач obezbjeđenja dužan je dokaze, ako je to moguće, priložiti uz prijedlog.

Na usmeno podnijeti prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja shodno se primjenjuju odredbe stava 3. ovog člana.

Član 277.

Osim u slučajevima određenim ovim zakonom, mjera obezbjeđenja ne može se odrediti ako protivnik obezbjeđenja nije imao mogućnosti da se o prijedlogu za njeno određivanje izjasni.

Prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja sud zajedno sa priložima dostavlja protivniku obezbjeđenja uz obavijest da protivnik obezbjeđenja može podnijeti pismeni odgovor na prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja u roku od osam dana.

Član 278. ▣

Na prijedlog predlagачa obezbjeđenja, istaknut sa prijedlogom za određivanje mjere obezbjeđenja, sud može odrediti privremenu mjeru obezbjeđenja bez prethodnog obavješćavanja i saslušanja protivnika obezbjeđenja ako predlagач obezbjeđenja učini vjerovatnim da je mjera obezbjeđenja osnovana i hitna i da bi se drugačijim postupanjem izgubila svrha mjere obezbjeđenja.

Sud dostavlja odluku iz stava 1. ovog člana protivniku obezbjeđenja odmah. Protivnik obezbjeđenja u roku od tri dana u svom odgovoru može osporiti razloge za određivanje privremene mjere obezbjeđenja, nakon čega sud mora zakazati ročište u naredna tri dana. Odgovor protivnika obezbjeđenja mora biti obrazložen.

Nakon održanog ročišta iz stava 2. ovog člana sud će posebnim rješenjem ukinuti rješenje o određivanju privremene mjere ili zamijeniti to rješenje novim rješenjem o određivanju mjere obezbjeđenja u skladu sa članom 279. ovog zakona. Protiv novog rješenja o određivanju mjere obezbjeđenja dozvoljena je žalba u skladu sa članom 282.

ovog zakona.

Član 279.

U rješenju o određivanju mjere obezbjeđenja sud će odrediti vrstu mjere, sredstva kojima će se ona prinudno ostvariti i predmet mjere obezbjeđenja, uz odgovarajuću primjenu pravila sudskog izvršnog postupka. Sud će po službenoj dužnosti dostaviti rješenje o određivanju mjere obezbjeđenja nadležnom izvršnom sudu radi njenog prinudnog sprovođenja i odgovarajućim javnim registrima radi upisa.

Ako je radi ostvarenja naloga ili zabrane koji su izrečeni u rješenju o određivanju mjere obezbjeđenja potrebno izmijeniti sredstva ili predmete obezbjeđenja predlagač obezbjeđenja može predložiti tu izmjenu u istom postupku, na osnovu već izrečenih naloga ili zabrana.

Rješenje o određivanju mjere obezbjeđenja ima dejstvo rješenja o izvršenju iz zakona o izvršnom postupku. Mjera obezbjeđenja obavezuje stranke u postupku kao i lica koja su u vezi sa njima, nakon što prime obavijest o izdavanju mjera obezbjeđenja.

Rješenja iz st. 1. i 2. ovog člana moraju biti obrazložena.

U slučaju određivanja mjere obezbjeđenja po službenoj dužnosti sud će shodno primijeniti odredbe ovog člana.

Član 280.✚

Kada je mjera obezbjeđenja određena prije podnošenja tužbe, odlukom o određivanju mjere obezbjeđenja odrediće se rok ne duži od 30 dana u kome predlagač obezbjeđenja mora podnijeti tužbu.

Predlagač obezbjeđenja podnosi sudu dokaz da je pokrenuo postupak u skladu sa stavom 1. ovog člana.

Član 281.✚

Izrečena mjera obezbjeđenja ostaje na snazi do naredne odluke suda o mjeri obezbjeđenja.

Ukoliko tužbeni zahtjev nije usvojen prvostepenom presudom, nadležni sud može mjeru obezbjeđenja ostaviti na snazi dok odluka o tužbenom zahtjevu ne postane pravosnažna.

Izrečena mjera obezbjeđenja ostaje na snazi najduže do isteka roka od 30 dana po nastupanju uslova za prinudno izvršenje.

Mjeru obezbjeđenja upisanu u javne knjige sud briše po službenoj dužnosti.

Član 282.✚

Protiv prvostepenog rješenja o mjeri obezbjeđenja može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja.

Žalba se dostavlja protivniku obezbjeđenja koji može u roku od tri dana od njenog prijema podnijeti sudu odgovor na žalbu.

O žalbi odlučuje drugostepeni sud u roku od 15 dana od dana dostavljanja prvostepenom sudu odgovora na žalbu ili isteka roka za podnošenje odgovora na žalbu.

O žalbi odlučuje drugostepeni sud u roku od 15 dana od dana prijema spisa.

Žalba protiv rješenja o određivanju mjere obezbjeđenja koje je u prvom stepenu izdao okružni sud ili Vrhovni sud Republike Srpske nije dozvoljena.

Žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri obezbjeđenja nije dozvoljena.

Član 283.

Ako su izrečene mjere određene članom 271. stav 1. tačke 1. i 2. i članom 272. stav 1. tačke 1. i 2, sud će na prijedlog protivnika obezbjeđenja ili čuvara odrediti prodaju pokretnih stvari koje su podložne brzom kvarenju ili ako postoji opasnost od znatnog pada cijene tih stvari.

Prodaja stvari iz stava 1. ovog člana izvršiće se po pravilima o izvršenju na pokretnim stvarima.

Ako je određena mjera obezbjeđenja iz člana 271. stav 1. tačka 3, sud može, na prijedlog predlagača obezbjeđenja ili protivnika obezbjeđenja, odrediti da se na predlagača obezbjeđenja prenese pravo na ispunjenje potraživanja, u slučaju u kojem postoji opasnost da se to potraživanje, zbog zakašnjenja u njegovu ostvarenju, neće moći realizovati ili da će se izgubiti pravo na regres prema trećim licima.

Iznos koji se dobije prodajom pokretnih stvari ili naplatom potraživanja čuvaće se u sudskom depozitu dok se ne obustavi mjera obezbjeđenja ili dok predlagač obezbjeđenja ne predloži izvršenje, a najduže 30 dana pošto potraživanje postane izvršno. Druge koristi dobijene ostvarenjem potraživanja položiće se u sudski depozit ako je to moguće, ili će se na koji drugi način odrediti njihovo čuvanje do obustave mjere obezbjeđenja, odnosno dok predlagač obezbjeđenja ne predloži izvršenje, ali najduže 30 dana pošto potraživanje postane izvršno.

Član 284.

Predlagač obezbjeđenja može u prijedlogu za određivanje mjere obezbjeđenja ili naknadno izjaviti da se, umjesto mjere obezbjeđenja, zadovoljava davanjem određenog jemstva od strane protivnika obezbjeđenja.

Davanje jemstva umjesto mjere obezbjeđenja može se odrediti i na prijedlog protivnika obezbjeđenja ukoliko se sa

tim prijedlogom saglasi predlagač obezbjeđenja.

Član 285.

Ako predlagač obezbjeđenja u roku određenom rješenjem o određivanju mjere obezbjeđenja ne podnese dokaz iz člana 280. ovog zakona, sud će rješenjem staviti van snage izrečenu mjeru obezbjeđenja, ukinuti sprovedene radnje i obustaviti postupak.

Rješenje iz stava 1. ovog člana sud će na prijedlog protivnika obezbjeđenja donijeti u slučajevima ako:

- 1) su se okolnosti zbog kojih je mjera određena kasnije promijenile tako da više nije potrebna,
- 2) protivnik obezbjeđenja položi sudu dužni iznos potraživanja koje se obezbjeđuje sa kamatama i troškovima,
- 3) protivnik obezbjeđenja učini vjerovatnim da je potraživanje u vrijeme donošenja rješenja o određivanju mjere obezbjeđenja već bilo naplaćeno ili dovoljno obezbijeđeno i
- 4) je pravosnažno utvrđeno da potraživanje nije nastalo ili da je prestalo.

U slučajevima iz stava 1. i stava 2. t. 3. i 4. ovog člana troškove prouzrokovane određivanjem i sprovođenjem mjere obezbjeđenja predlagač obezbjeđenja dužan je nadoknaditi protivniku obezbjeđenja.

Član 286.

Troškove nastale u toku postupka obezbjeđenja prethodno snosi predlagač obezbjeđenja.

Ako je prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja podniet u toku parničnog ili drugog sudskog postupka, sud nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu ili drugom zahtjevu će odlučiti ko snosi troškove izdavanja i sprovođenja mjera obezbjeđenja.

Član 287.

Predlagač obezbjeđenja ima po opštim pravilima imovinskog prava pravo na naknadu štete koja mu je nanesena nepostupanjem lica koja su bila dužna da postupe po rješenju o određivanju mjere obezbjeđenja.

Član 288.

Protivnik obezbjeđenja ima po opštim pravilima imovinskog prava prema predlagaču obezbjeđenja pravo na naknadu štete koja mu je nanesena mjerom obezbjeđenja za koju je utvrđeno da je bila neosnovana ili koju predlagač obezbjeđenja nije opravdao.

Član 289.

Potraživanja naknade štete iz čl. 287. i 288. ovog zakona zastarijevaju u roku od godinu dana od prestanka važenja rješenja kojim je mjera obezbjeđenja izrečena.

Član 290.

Mjere obezbjeđenja sprovodi sud koji bi bio nadležan za sprovođenje izvršenja pravosnažne presude.

Dio četvrti OPŠTE ODREDBE Glava XI

STRANKE I NJIHOVI ZAKONSKI ZASTUPNICI

Član 291.✚

Stranka u postupku može biti svako fizičko i pravno lice.

Posebним propisima može se odrediti ko osim fizičkih i pravnih lica može biti stranka u postupku.

Parnični sud može, izuzetno, sa pravnim dejstvom u određenoj parnici, priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost u smislu odredaba st. 1. i 2. ovog člana ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, a naročito ako raspolažu imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje.

Protiv rješenja iz stava 3. ovog člana kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici nije dozvoljena posebna žalba.

Član 292.✚

Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama vršiti radnje u postupku (parnična sposobnost).

Punoljetno lice kome je djelimično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobno u granicama svoje poslovne sposobnosti.

Maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Član 293.✚

Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njen zakonski zastupnik.

Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog državnog organa donesenim na osnovu zakona.

U toku cijelog postupka sud će po službenoj dužnosti paziti da li lice koje se pojavljuje kao stranka može biti stranka u postupku i da li je parnično sposobno, da li parnično nesposobnu stranku zastupa njen zakonski zastupnik i da li zakonski zastupnik ima posebna ovlašćenja kad su ona potrebna.

Član 294.

Zakonski zastupnik može u ime stranke preduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje, odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje poravnanja ili za preduzimanje drugih radnji u postupku u posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebna ovlašćenja, on može te radnje preduzimati samo ako ima takva ovlašćenja.

Lice koje se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužno je da na zahtjev suda dokaže da je zakonski zastupnik. Kada je za preduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlašćenje, zakonski zastupnik je dužan da dokaže da ima takvo ovlašćenje.

Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik lica pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, obavijestiće o tome organ starateljstva. Ako bi usljed propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za lice pod starateljstvom, sud će zastati sa postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 295.✚

Kad sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvaće tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će preduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti sa licem koje može biti stranka u postupku.

Isto tako, kad sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebna ovlašćenja kad su ona potrebna, zatražiće da nadležni organ starateljstva postavi staraoca parnično nesposobnom licu, odnosno pozvaće zakonskog zastupnika da pribavi posebna ovlašćenja ili će preduzeti druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.

Sud će odrediti stranci rok za uklanjanje nedostataka iz st. 1. i 2. ovog člana. Dok se ne uklone ovi nedostaci, u postupku se mogu preduzimati samo one radnje zbog čijeg odlaganja bi mogle da nastanu štetne posljedice za stranku.

Ako se nedostaci iz st. 1. i 2. ovog člana ne mogu ukloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud će rješenjem ukinuti radnje sprovedene u postupku ukoliko su zahvaćene ovim nedostacima i odbaciće tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju dalje vođenje parnice.

Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za uklanjanje nedostataka nije dozvoljena žalba.

Član 296.✚

Ako se u toku postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, pa bi zbog toga mogle da nastanu štetne posljedice za jednu ili obje stranke, sud će tuženom postaviti privremenog zastupnika.

Pod uslovom iz stava 1. ovog člana sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika naročito u slučajevima:

- 1) ako tuženi nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika;
- 2) ako postoje suprotni interesi tuženog i njegovog zakonskog zastupnika;
- 3) ako obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika;
- 4) ako je prebivalište i boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika;
- 5) ako se tuženi ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Republici Srpskoj, nalaze u inostranstvu, a dostavljanje se nije moglo izvršiti.

O postavljanju privremenog zastupnika sud će bez odlaganja obavijestiti organ starateljstva, kao i stranke kad je to moguće.

Ako se tokom postupka nakon podnošenja tužbe i u odnosu na tužioca ostvare razlozi zbog kojih je prema prethodnim odredbama ovog člana moguće tuženom postaviti privremenog zastupnika, sud će privremenog zastupnika postaviti i tužiocu.

Član 297.

Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik vrši sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

Član 298.

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženom iz razloga navedenih u članu 296. stav 2. tačke 4. i 5. ovog zakona, sud će u roku od osam dana izdati oglas koji će objaviti u "Službenom glasniku Republike Srpske" i na oglasnoj tabli suda.

Oglas iz stava 1. ovog člana sadrži: označenje suda koji je postavio privremenog zastupnika, zakonski osnov, ime tuženog kome se postavlja zastupnik, predmet spora, ime zastupnika i njegovo zanimanje i boravište, kao i upozorenje da zastupnik zastupa tuženog u postupku sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom,

odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja.

Član 299.

Parnična sposobnost u Republici Srpskoj procjenjuje se po zakonima Republike Srpske.

Glava XII PUNOMOĆNICI

Član 300.⊕

Stranke mogu preduzimati radnje u postupku lično ili preko punomoćnika.

Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog punomoćnika, ali suprotnu stranu, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko punomoćnika, ako je on prisutan na glavnoj raspravi.

Član 301.⊕

Punomoćnik može biti advokat, advokatsko društvo ili zaposleni kod službe za besplatnu pravnu pomoć, kao i, za pravna lica zaposleni kod tog pravnog lica, a za fizička lica braćni, odnosno vanbraćni drug stranke ili srodnik stranke po krvi, po pravoj liniji do bilo kog stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena zaključno, odnosno srodnik po tazbini zaključno do drugog stepena.

Ako utvrdi da punomoćnik koji je advokat ne vrši svoju dužnost u skladu sa Zakonom o advokaturi, sud će o tome obavijestiti nadležnu advokatsku komoru.

U radnim sporovima besplatno radnika može zastupati i lice zaposleno za pružanje pravne pomoći pri sindikatu, pod uslovom da je diplomirani pravnik i da ima položen pravosudni ispit.

Ako u punomoći nisu bliže određena ovlašćenja, punomoćnik iz stava 3. ovog člana ima ovlašćenja iz člana 307. ovog zakona.

Član 301a.

Ako u imovinskopравnim zahtjevima vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 50.000 KM, punomoćnici pravnih lica mogu biti samo lica koja imaju položen pravosudni ispit.

Član 301b.

U postupku po reviziji stranku mora, kao punomoćnik, zastupati advokat, osim ako je sama stranka advokat.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, stranka može sama izjaviti reviziju, ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za stranku reviziju može izjaviti punomoćnik koji je, prema odredbama ovog ili drugog zakona, ovlašćen da zastupa stranku, a koji ima položen pravosudni ispit.

Član 302.⊕

Radnje u postupku koje punomoćnik preduzima u granicama punomoćja imaju isto pravno dejstvo kao da ih je preduzela sama stranka.

Član 303.⊕

Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava data.

Ako je punomoćnik priznao neku činjenicu na ročištu na kome stranka nije prisustvovala ili je neku činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje docnije izmijeni ili opozove, sud će cijeniti obje izjave u smislu člana 125. stav 2. ovog zakona.

Član 304.⊕

Stranka može ovlastiti punomoćnika da preduzima samo određene radnje ili da preduzima sve radnje u postupku.

Član 305.⊕

Ako je stranka izdala advokatu punomoćje za vođenje parnice, a nije bliže odredila ovlašćenja u punomoćju, advokat je na osnovu ovakvog punomoćja ovlašćen:

1) da vrši sve radnje u postupku, a naročito da podnese tužbu, da je povuče, da da odgovor na tužbu, da prizna tužbeni zahtjev ili da se odrekne tužbenog zahtjeva, da zaključi poravnanje, da podnese pravni lijek i da se odrekne ili odustane od njega, kao i da zahtjeva izdavanje mjera obezbjeđenja;

2) da stavlja zahtjev za izvršenje i obezbjeđenje i da preduzima potrebne radnje u postupku povodom takvog zahtjeva;

3) da od protivne stranke primi dosuđene troškove,

4) da pismeno ovlasti drugog advokata na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi.

Član 306.⊕

Advokata kojem je stranka izdala punomoć može, uz izričito ovlaštenje stranke, zamjenjivati drugi advokat, a pred sudom prvog stepena i stručni saradnik za pravne poslove i advokatski pripravnik koji su kod njega zaposleni.

Član 307.⊕

Ako stranka u punomoćju nije bliže odredila ovlaštenja punomoćnika, punomoćnik koji nije advokat može na osnovu ovakvog punomoćja da vrši sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno izričito ovlaštenje za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje poravnjanja, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoćja na drugo lice, kao i za podnošenje vanrednih pravnih lijekova.

Član 308.⊕

Stranka izdaje punomoćje pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

Stranka koja nije pismena ili nije u stanju da se potpiše staviće na pismeno punomoćje umjesto potpisa otisak kažiprsta. Ako se u ovom slučaju punomoćje izdaje licu koje nije advokat, potrebno je prisustvo dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoćju.

Ako posumnja u istinitost pismenog punomoćja, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjereno punomoćje. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 309.⊕

Punomoćnik je dužan da pri prvoj radnji u postupku podnese punomoćje.

Sud može dozvoliti da radnje u postupku za stranku privremeno izvrši lice koje nije podnijelo punomoćje, ali će istovremeno narediti tom licu da naknadno u određenom roku podnese punomoćje ili odobrenje stranke za izvršenje parničnih radnji.

Dok ne protekne rok za podnošenje punomoćja, sud će odložiti donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, sud će nastaviti postupak, ne uzimajući u obzir radnje koje je izvršilo lice bez punomoćja.

Sud je dužan da u toku cijelog postupka pazi da li je lice koje se pojavljuje kao punomoćnik ovlašćeno za zastupanje. Ako sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlašćeno za zastupanje, ukinuće parnične radnje koje je to lice preduzelo ako te radnje stranka nije naknadno odobrila.

Član 310.⊕

Stranka može u svako vrijeme opozvati punomoćje, a punomoćnik ga može u svako vrijeme otkazati.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja mora se saopštiti sudu pred kojim se vodi postupak, pismeno ili usmeno na raspravnom zapisniku.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja važi za protivnu stranku od časa kada joj je saopšteno.

Poslije otkaza punomoćja punomoćnik je dužan da još 30 dana vrši radnje za lice koje mu je izdalo punomoćje ako je potrebno da od njega otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Član 311.⊕

Punomoćje prestaje smrću fizičkog lica, proglašenjem za umrlo ili gubitkom poslovne sposobnosti, odnosno smrću njegovog zakonskog zastupnika, proglašenjem za umrlog, gubitkom poslovne sposobnosti ili razrješenjem dužnosti.

Ako je punomoćniku fizičkog lica dato ovlaštenje da može da preduzima sve radnje u postupku, a stranka, odnosno njen zakonski zastupnik umre ili postane poslovno nesposoban ili ako zakonski zastupnik bude razriješen dužnosti, punomoćnik je ovlašćen da preduzima radnje u postupku koje ne trpe odgađanje.

Član 312.⊕

Prestankom pravnog lica prestaje i punomoćje koje je ono izdalo.

U slučaju stečaja ili likvidacije, punomoćje koju je izdao stečajni dužnik, odnosno likvidacioni dužnik, prestaje kada po važećim propisima nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, odnosno likvidacije.

Izuzetno od odredaba st. 1. i 2. ovog člana, punomoćnik je dužan da još 30 dana vrši radnje u postupku ako je potrebno da od stranke otkloni štetu.

Glava XIII JEZIK U POSTUPKU

Član 313.

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim učesnicima u postupku na jednom od jezika iz člana 6. ovog zakona.

Član 314.⊕

Stranke i drugi učesnici u postupku pri učešću u postupku upotrebljavaju jedan od jezika iz člana 6. ovog zakona.

Član 315.⊕

Stranke i umješači koji ne poznaju nijedan od jezika iz člana 6. ovog zakona obezbijediće o svom trošku usmeno i pismeno prevođenje procesnih radnji koje preduzimaju, kao i druga usmena i pismena prevođenja za svoje potrebe. Stranke i umješači dužni su obezbijediti i prevođenje koje se odnosi na izvođenje dokaza koje su predložili. Prevođenje vrše tumači.

Glava XIV VRIJEDNOST SPORA

Član 316.

Tužilac je dužan u tužbi navesti vrijednost predmeta spora. Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva. Kamate, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir pri određivanju vrijednosti spora ako ne čine glavni zahtjev.

Član 317.

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbiru, ali najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vrijeme od pet godina.

Član 318.

Ako jedna tužba protiv istog tuženog obuhvata više zahtjeva koji se zasnivaju na istom činjeničnom stanju i pravnom osnovu, vrijednost se određuje po zbiru vrijednosti svih zahtjeva. Ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova, ili su istaknuti protiv više tuženih, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakog pojedinačnog zahtjeva.

Član 319.

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa, ili iz odnosa korišćenja stana odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj najamnini, odnosno zakupnini, osim ako se radi o najamnog ili zakupnog odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Član 320.✚

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje obezbjeđenja za izvjesno potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba obezbijediti, ali ako predmet zaloge ima manju vrijednost od potraživanja koje treba obezbijediti, kao vrijednost predmeta spora uzeće se vrijednost predmeta zaloge.

Član 321.

Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, ali tužilac u tužbi navede da pristaje da umjesto ispunjenja tog zahtjeva primi određeni novčani iznos, kao vrijednost predmeta spora uzeće se taj iznos. U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužilac naznačio u tužbi. Ako je u slučaju iz stava 2. ovog člana tužilac suviše visoko ili suviše nisko naznačio vrijednost predmeta spora, sud će, najdocnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano, onda na glavnoj raspravi prije početka rasprave o glavnoj stvari, brzo i na pogodan način provjeriti tačnost naznačene vrijednosti, te rješenjem odrediti vrijednost predmeta spora. Protiv rješenja iz prethodnog stava nije dozvoljena posebna žalba.

Član 322.✚

Ako novčani iznos nije izražen u konvertibilnim markama, već u drugoj valuti, vrijednost predmeta spora se utvrđuje u konvertibilnim markama, po srednjem kursu odnosne valute koji je utvrdila nadležna finansijska organizacija u vrijeme podnošenja tužbe.

Glava XV ROKOVI I ROČIŠTA 1. Rokovi

Član 323.✚

Ako rok nije određen zakonom, određuje ga sud s obzirom na okolnosti slučaja. Rok koji sud odredi izuzetno se može produžiti na prijedlog zainteresovanog lica ako za to postoje opravdani razlozi. Prijedlog za produženje roka mora se podnijeti prije proteka roka čije se produženje traži.

Protiv rješenja o produženju roka nije dozvoljena žalba.

Član 324.

Rokovi se računaju na dane, mjesece i godine.

Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je izvršeno dostavljanje ili saopštenje, odnosno dan u koji pada događaj od kad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi naredni dan.

Rokovi određeni na mjesece, odnosno na godine završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

Ako posljednji dan roka pada na državni praznik ili u nedjelju, ili u neki drugi dan kad sud ne radi, rok ističe protekom prvog narednog radnog dana.

Član 325.

Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podniet u roku ako je prije nego što rok istekne predat nadležnom sudu.

Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafskim putem, dan predaje pošti smatra se kao dan predaje sudu kome je upućen, a ako je podnesak upućen telefaksom danom predaje smatra se dan prijema telefaksa u sud.

Ako je podnesak upućen elektronskom poštom, kao vrijeme predaje sudu smatra se vrijeme koje je naznačeno na verifikaciji kvalifikovanog elektronskog potpisa.

Ako je podnesak upućen telegrafski, a ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, smatraće se da je dat u roku ako uredan podnesak naknadno bude predat sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti.

Za lica koja se nalaze na obaveznoj vojnoj službi, dan predaje podneska vojnoj jedinici, odnosno vojnim ustanovama smatra se kao dan predaje sudu.

Odredba stava 5. ovog člana odnosi se i na ostala lica koja se nalaze u službi u vojnim jedinicama, odnosno vojnim ustanovama u mjestima u kojima ne postoji redovna pošta.

Za lica lišena slobode dan predaje podneska upravi zatvora, odnosno ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija smatra se kao dan predaje sudu.

Ako je podnesak koji je vezan za rok predat ili upućen nenadležnom sudu prije isteka roka, a stigne nadležnom sudu poslije isteka roka, smatraće se da je na vrijeme podniet.

Odredbe st. 1. do 7. ovog člana primjenjuju se i na rok u kome se po posebnim propisima mora podići tužba, kao i na rok zastarjelosti potraživanja ili nekog drugog prava.

2. Ročišta

Član 326.

Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano.

Sud će na ročište pozvati stranke i ostala lica čije prisustvo smatra potrebnim.

U pozivu sud će naznačiti mjesto, prostoriju i vrijeme održavanja ročišta, te navesti stranke i predmet spora.

Sud će u pozivu naročito upozoriti stranke i ostale učesnike u postupku na zakonske posljedice izostanka sa ročišta.

Član 327.

Ročište se, po pravilu, održava u sudskoj zgradi.

Sud može odlučiti da se ročište održi van sudske zgrade kad nađe da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

3. Povraćaj u pređašnje stanje

Član 328.

Ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njen prijedlog dozvoliti da naknadno izvrši tu radnju (povraćaj u pređašnje stanje) ako ocijeni da je do propuštanja došlo usljed opravdanih razloga koji se nisu mogli predvidjeti niti izbjeći.

Kad se dozvoli povratak u pređašnje stanje, parnica se vraća u ono stanje u kome se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Član 329.

Prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje podnosi se sudu kod koga je trebalo izvršiti propuštenu radnju.

Prijedlog se podnosi u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je prouzrokovao

popuštanje, a ako je stranka tek docnije saznala za propuštanje, od dana kad je za to saznala.

Poslije proteka 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti povraćaj u pređašnje stanje.

Ako se povraćaj u pređašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagač je dužan da istovremeno sa podnošenjem prijedloga izvrši i propuštenu radnju.

Član 330.

Ne može se zahtijevati povraćaj u pređašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dozvoli povraćaj u pređašnje stanje, ili ako je propušteno ročište određeno povodom prijedloga za povraćaj u pređašnje stanje.

Povraćaj u pređašnje stanje nije dopušten ako se propuštanje stranke može pripisati povredi postupka zbog koje se može izjaviti pravni lijek.

Član 331.

Sud će odmah odlučiti o prijedlogu za povraćaj u pređašnje stanje i nastaviti postupak.

Član 332.

Neblagovremene i nedozvoljene prijedloge za povraćaj u pređašnje stanje odbaciće sud rješenjem.

Po prijedlogu za povraćaj u pređašnje stanje sud će zakazati ročište, osim ako su činjenice na kojima se prijedlog zasniva opštepoznate.

Ako stranka koja je podnijela prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje ne dođe na ročište zakazano povodom prijedloga, a uredno je obaviještena, smatraće se da je prijedlog povučen.

Član 333.✚

Protiv rješenja kojim se usvaja prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje nije dozvoljena žalba, osim ako je usvojen neblagovremen i nedozvoljen prijedlog.

Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje žalba je dozvoljena.

Glava XVI PODNESCI

Član 334.✚

Tužba, odgovor na tužbu, protivtužba, odgovor na protivtužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopštenja koji se daju van rasprave podnose se pismeno (podnesci). Uslov pismene forme ispunjavaju i podnesci upućeni telegramom, telefaksom ili elektronskom poštom. Ovakvi podnesci se smatraju potpisanim, ako je u njima označen pošiljalac.

Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržavati sve ono što je potrebno da bi se po njima moglo postupiti. Oni naročito treba da sadrže: označenje suda, ime i prezime odnosno naziv pravnog lica, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika ako ih imaju, predmet spora, sadržinu izjave i potpis podnosioca.

Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka treba u podnesku da navede činjenice i dokaze na kojima zasniva zahtjev.

Podnesci koji se dostavljaju elektronskom poštom moraju biti ovjereni kvalifikovanim elektronskim potpisom.

Podnesci sa priložima koji se dostavljaju protivnoj stranci, predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 335.

Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku, prepisu ili fotokopiji.

Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dozvoliće da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u spisima predmeta, vratiće se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnosioca da spisima priloži prepis ili fotokopiju isprave.

Ako je isprava priložena u prepisu ili fotokopiji, sud će na zahtjev protivne stranke pozvati podnosioca da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dozvoliće da je pregleda. Sud će odrediti rok u kome se isprava mora predati, odnosno pregledati.

Protiv ovih rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 336.✚

Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će podnosiocu podnesak vratiti radi ispravke ili dopune, uz navode šta treba ispraviti ili dopuniti i odrediti rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti duži od osam dana.

Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen, odnosno dopunjen i predat sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku, smatraće se da je podnjet sudu onog dana kad je prvi put bio podnjet.

Smatraće se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke, odnosno dopune, odbaciće se.

Ako podnesci ili prilozi nisu podnijeti u dovoljnom broju primjeraka, sud će pozvati podnosioca da ih u određenom roku podnese. Ako podnositelj ne postupi po ovom nalogu, sud će podnesak odbaciti.

Glava XVII

DOSTAVLJANJE PISMENA

1. Opšte odredbe

a) Način dostavljanja pismena

Član 337.

Pismena se dostavljaju preko pošte, preko ovlaštenog pravnog lica registrovanog za vršenje poslova dostavljanja ili preko ovlaštenog službenog lica suda.

Lice koje vrši dostavljanje dužno je da na zahtjev lica kome se dostavljanje vrši dokaže svojstvo lica ovlaštenog za dostavljanje.

Lica koja dostavljač zatekne na mjestu na kome treba da izvrši dostavljanje dužna su da na njegov zahtjev pruže podatke o svom identitetu, u protivnom, neće izvršiti dostavljanje.

Član 337a.

Ako se tuženi prije podnošenja tužbe sudu u pismenom sporazumu sklopljenim sa tužiocem saglasio da mu se dostava u sporovima na koje se sporazum odnosi vrši na određenoj adresi u Republici Srpskoj, ili posredstvom određenog lica u Republici Srpskoj, tužba i druga pismena u postupku tuženom će se, na prijedlog tužioca, dostavljati na toj adresi ili tom licu. Smatraće se da je dostava tuženom izvršena kada je pismeno dostavljeno licu naznačenom u sporazumu.

Ako se dostava iz stava 1. ovog člana nije mogla izvršiti, sud će odrediti da se dalje dostave tuženom vrše stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda. Smatraće se da je dostava izvršena istekom 15 dana od dana stavljanja pismena na oglasnu tablu suda.

Tužilac je dužan da uz tužbu priloži sporazum iz stava 1. ovog člana ako u njoj predlaže da se dostava vrši na adresi ili preko lica iz tog sporazuma. Tužilac koji u tužbi nije predložio da se dostava vrši na adresu ili preko lica iz sporazuma može i kasnije tokom postupka predložiti da se tuženom dostava vrši na toj adresi ili posredstvom tog lica, ako mu se nije mogla uredno dostaviti na adresi naznačenoj u tužbi.

Sporazum iz stava 1. ovog člana može se sklopiti u pogledu određenog spora koji je već nastao ili u pogledu budućih sporova koji mogu nastati iz određenog pravnog odnosa.

Ako je tuženi fizičko lice koje ne obavlja registrovanu djelatnost, sporazum iz stava 1. ovog člana valjan je samo ako je na njemu potpis tuženog, ovjeren od nadležnog organa. Ako tuženo fizičko lice obavlja registrovanu djelatnost, sporazum iz stava 1. ovog člana u vezi sa sporovima koji se ne tiču te djelatnosti pravno je valjan samo ako je na njemu potpis tuženog ovjeren od nadležnog organa.

Član 337b.

Ako se određenim licima, na osnovu njihovog zahtjeva i odobrenja predsjednika suda, dostava vrši u sudu, pismena koja im upućuje sud, osim prvostepene presude, polažu se za njih u posebne pretince u za to određenoj prostoriji suda. Dostavu vrši službeno lice suda.

Predsjednik suda može rješenjem odrediti da svi advokati koji imaju kancelariju na području njegovog suda, sudska pismena, osim prvostepene presude, primaju preko pretinca iz stava 1. ovog člana.

Protiv rješenja iz stava 2. ovog člana advokat ima pravo žalbe predsjedniku neposredno višeg suda u roku od osam dana.

Pismena koja se dostavljaju posredstvom pretinca ne smiju biti dostupna licima kojima se dostavljaju prije nego što potpišu dostavnice. Pismena se dostavljaju u zatvorenim kovčevima, kojima se dostava vrši posredstvom pošte. Prilikom uzimanja pismena, moraju se preuzeti sva pismena položena u pretinac.

Na svako pismeno koje se dostavlja na način predviđen u st. 1. i 2. ovog člana naznačiće se dan kada je položeno u pretinac lica kojem se dostava tako obavlja.

U slučajevima iz st. 1. i 2. ovog člana, lica iz st. 1. i 2. su dužna pismeno podići iz pretinca u roku od osam dana na način određen u st. 3. i 4. ovog člana. Ako pismeno ne bude podignuto u tom roku, dostava će se izvršiti stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda. Smatraće se da je dostava izvršena istekom 15 dana od dana stavljanja pismena na oglasnu tablu suda.

Valjana je dostava koja je u slučajevima iz st. 1. i 2. ovog člana, umjesto posredstvom pretinca, izvršena na drugi način propisan ovim zakonom.

Predsjednik suda će staviti van snage odobrenje iz stava 1. ovog člana ako utvrdi da lice kojem je ono dato neredovno preuzima pismeno ili pokušava zloupotrijebiti takav način dostave.

Član 338.✚

Kad dostavljanje treba izvršiti licima ili ustanovama u inostranstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta, dostavljanje će se izvršiti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu nije što drugo određeno.

Državljanima Bosne i Hercegovine u inostranstvu dostavljanje se vrši putem pošte ili preko nadležnog konzularnog, odnosno diplomatskog predstavništva Bosne i Hercegovine u toj državi.

b) Dostavljanje fizičkim i pravnim licima

Član 339.✚

Dostavljanje fizičkim licima vrši se predajom pismena licu kome se dostavljanje treba izvršiti, na adresu koja je označena u tužbi, odnosno na adresu prebivališta ili boravišta, upisanu kod organa nadležnog za vođenje evidencije o prebivalištu i boravištu.

Ako ovim zakonom nije drugačije određeno, dostavljanje državnim organima i pravnim licima vrši se predajom pismena licu ovlašćenom za primanje pismena, ili, ako se takvo lice ne zatekne u kancelariji odnosno poslovnoj prostoriji, radniku koji se tu zatekne.

Član 340.✚

Kad stranku zastupa zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik, dostavljanje se vrši zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku.

Kad državni organi ili pravna lica za svog punomoćnika odrede lice koje je njihov radnik, dostavljanje se može izvršiti i u skladu sa odredbom člana 339. stav 2.

Ako stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika, dovoljno je da se dostavljanje izvrši jednom od njih.

Dostavljanje advokatu kao punomoćniku može se izvršiti i predajom pismena licu koje je zaposleno u njegovoj advokatskoj kancelariji.

Član 341.

Vojnim licima, pripadnicima policije i pripadnicima u suvozemnom, riječnom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju dostavljanje se može izvršiti i preko njihove komande, odnosno neposrednog starješine.

Licima lišenim slobode dostavljanje se vrši preko uprave zatvora, odnosno uprave ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija.

Član 342.✚

Dostavljanje pravnom licu može se izvršiti i putem njegove poslovne jedinice, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice.

Dostavljanje pravnom licu koje ima sjedište u inostranstvu, može se izvršiti i putem njegovog zastupništva, odnosno predstavništva u Bosni i Hercegovini.

v) Vrijeme i mjesto dostavljanja

Član 343.✚

Dostavljanje se vrši svakim danom, u bilo koje vrijeme, u stanu ili na radnom mjestu fizičkog lica, u sjedištu državnog organa, u kancelariji, odnosno poslovnim prostorijama pravnog lica kome se dostavljanje ima izvršiti, ili u sudu kad se lice kome se dostavljanje ima izvršiti tamo zatekne.

Dostavljanje se može izvršiti na bilo kome mjestu ako se vrši ličnim uručanjem pismena licu kome se dostavljanje ima izvršiti.

Član 344.✚

(Brisan)

a) Dostavljanje fizičkim licima

Član 345.

Dostavljanje fizičkim licima, po pravilu, vrši se predajom pismena licu kome se dostava treba izvršiti.

Ako se lice kome se pismeno ima dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostavljanje se vrši predajom pismena kome od njegovih odraslih članova domaćinstva koji je dužan da primi pismeno, a ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati susjedu, ako on na to pristane.

Ako se dostavljanje vrši na radnom mjestu lica kome se pismeno ima dostaviti, a to lice se tu ne zatekne, dostavljanje se može izvršiti licu koje na istom mjestu radi ako ono pristane da primi pismeno.

Ako je predaja pismena izvršena drugom licu koje učestvuje u parnici kao protivnik lica kome se dostavljanje treba izvršiti, dostavljanje će se smatrati neurednim.

Lica kojima se po odredbama st. 2. i 3. ovog člana dostavljanje izvrši umjesto licu kome se pismeno ima dostaviti, dužna su pismeno predati tom licu, na što će ih dostavljač i upozoriti prilikom uručjenja pismena.

Kad se dostavljanje izvrši po odredbama st. 2. ili 3. ovog člana, lice kome se pismeno imalo dostaviti o tome će biti obaviješteno slanjem pismenog obavještenja preko pošte, običnom pismonosnom pošiljkom. U pismenom obavještenju navodi se predmet spora, vrsta pismena koje se ima dostaviti, datum, čas i mjesto dostavljanja pismena, te ime i prezime lica koje je primilo pismeno. Obavještenje se mora poslati u toku istog dana ili sljedećeg radnog dana po izvršenom dostavljanju.

Član 346.✚

Ako se pismeno ne može dostaviti na način predviđen u članu 345. ovog zakona, a dostavljač utvrdi da lice kome se pismeno ima dostaviti stanuje na adresi na kojoj se dostavljanje pokušava izvršiti, ostaviće u stanu ili u prostorijama gdje to lice radi, ili pribiti na vrata stana ili prostorije, pismeno obavještenje da će pismeno biti ostavljeno u sudu i da ga to lice tamo može preuzeti u roku od 15 dana od dana pokušaja dostavljanja. U pismenom obavještenju navodi se i predmet spora, vrsta pismena koje se ima dostaviti, datum i čas kada je obavještenje ostavljeno, te naziv i adresa suda gdje se pismeno može preuzeti.

Dostavljanje će se smatrati izvršenim na dan kada lice kome se pismeno ima dostaviti preuzme pismeno u sudu, a ako pismeno ne bude preuzeto, istekom roka iz stava 1. ovog člana.

Član 347.✚

Ako se dostavlja tužba, a tuženi kome se tužba ima dostaviti se ne zatekne tamo gdje se dostavljanje ima izvršiti, dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kome mjestu mogao tuženog zateći, te će mu kod jednog od lica navedenih u članu 345. st. 2. i 3. ovog zakona ostaviti, ili, ako to nije moguće, na vrata stana ili prostorije gdje se dostavljanje vrši pribiti, pismeno obavještenje da radi primanja tužbe bude u određeni dan i čas u svom stanu, odnosno na svom radnom mjestu.

Ako dostavljač, i nakon što je postupio na način predviđen u stavu 1. ovog člana, u vrijeme određeno u obavještenju ne zatekne tuženog kome se tužba ima dostaviti, dostavljanje će se izvršiti po odredbama čl. 345. i 346. ovog zakona.

Druga pismena, osim tužbe, mogu se dostaviti po odredbama st. 1. i 2. ovog člana, ako je to ovim zakonom izričito određeno ili ako sud smatra da je prilikom dostavljanja potrebna veća opreznost.

Član 348.✚

Ako se utvrdi da je lice kome se pismeno ima dostaviti privremeno odsutno i da mu lica navedena u članu 345. st. 2. i 3. ovog zakona ne mogu pismeno na vrijeme predati, vratiće se pismeno sudu uz naznačenje gdje se odsutni nalazi, a dostavljanje će ponovo biti pokušano u odgovarajuće vrijeme.

Ako dostavljač utvrdi da lice kome se pismeno ima dostaviti ne stanuje na adresi na kojoj se dostavljanje pokušava izvršiti, ali istovremeno utvrdi tačnu adresu, odnosno adresi njegovog prebivališta u Republici Srpskoj, prema podacima o njegovom prebivalištu, koja će se pribaviti iz evidencije nadležnog organa tog lica, dostavljanje će se izvršiti na naknadno utvrđenoj adresi. Ako dostavljač ne može utvrditi tačnu adresu lica kome se pismeno ima dostaviti, pismeno će vratiti sudu, a sud će od stranke, koja je prvobitno sud obavijestila o adresi tog lica, zatražiti da dostavi tačnu adresu.

Ako je utvrđeno da tuženi kome se dostavljanje pismena treba izvršiti ne stanuje na adresi svog posljednjeg poznatog prebivališta, a njegovo sadašnje boravište ili radno mjesto se ne mogu utvrditi, dostavljanje pismena će se izvršiti objavljivanjem pismena na oglasnoj tabli suda, a u slučaju da se dostavlja tužba i u najmanje jednim dnevnim novinama koje se distribuiraju u Republici Srpskoj.

Dostavljanje se smatra izvršenim protekom roka od 15 dana nakon dana objavljivanja.

U objavi se, osim pismena koje se ima dostaviti, navodi i ime i prezime lica kome se dostavljanje vrši, predmet spora i obavještenje o tome kada se dostavljanje pismena smatra izvršenim. Prilikom objavljivanja u dnevnim novinama, ako je pismeno koje se dostavlja predugo da bi bilo objavljeno u cijelosti, objavljuje se samo kratka sadržina pismena.

Troškove objavljivanja u dnevnim novinama predujmljuje tužilac.

Ako u roku koji odredi sud tužilac ne predujmi troškove objavljivanja, tužba će se odbaciti.

b) Dostavljanje pravnim licima

Član 349.✚

Dostavljanje državnim organima i pravnim licima, po pravilu, vrši se predajom pismena jednom od lica iz člana 339. stav 2. ovog zakona.

Pravnom licu koje nije upisano u određeni sudski ili drugi registar dostava se vrši na adresu navedenu u tužbi, predajom pismena jednom od lica iz člana 339. stav 2. ovog zakona.

Ako dostavljanje na adresu navedenu u tužbi ne uspije, dostavljanje će se izvršiti na adresu sjedišta tog lica upisanog u registru. Ako dostava ne uspije ni na toj adresi, izvršiće se stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda. Smatraće se da je dostava izvršena istekom 15. dana od dana stavljanja pismena na oglasnu tablu suda.

Ako je adresa upisanog sjedišta pravnog lica iz stava 1. ovog člana navedena u tužbi, dostava iz stava 1. ovog člana neće se ponoviti na tu adresu, već će se izvršiti stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda.

Odredbе st. 1. i 2. ovog člana primjenjuju se i na fizička lica koja obavljaju određenu registrovanu djelatnost kada se tim licima dostava vrši u vezi sa tom djelatnošću.

v) Odbijanje prijema pismena

Član 350.✚

Kad lice kome je pismo upućeno, odnosno odrasli član njegovog domaćinstva, odnosno ovlašćeno lice ili radnik u državnom organu ili pravnom licu odbije da primi pismo, dostavljač će pismo ostaviti u prostoriji gdje se dostavljanje vrši ili će ga pribiti na vrata te prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, čas i razlog odbijanja prijema, kao i mjesto gdje je pismo ostavljeno, i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

g) Dostavnica

Član 351.

Potvrdu o izvršenom dostavljanju (dostavnicu) potpisuju primalac i dostavljač. Primalac će na dostavnici čitko, slovima, napisati dan prijema, svoje ime i prezime i u kom svojstvu prima pismo.

Ako je primalac nepismen ili nije u stanju da se potpiše, dostavljač će postupiti kao u prethodnom stavu ovog člana, i staviće napomenu zašto primalac nije stavio svoj potpis.

Ako primalac odbije da potpiše dostavnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Ako je dostavljanje izvršeno po odredbi člana 347. stav 1. ovog zakona, na dostavnici će se pored potvrde o prijemu pismena naznačiti da je prethodilo pismo obavještenje.

Kad je po odredbama ovog zakona pismo predato drugom licu, a ne onom kome se pismo imalo dostaviti, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos ta dva lica.

Ako se dostavljanje vrši po odredbama člana 346. ovog zakona, dostavljač će to naznačiti na dostavnici, kao i dan i čas kada je dostavljanje pokušano i mjesto gdje je ostavljeno pismo obavještenje.

Ako je na dostavnici netačno ili nečitko naznačen datum dostavljanja ili je dostavnica nestala, dostavljanje se može dokazivati i na drugi način.

4. Promjena adrese

Član 352.✚

Ako stranka ili njen zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci po pravosnažnom okončanju postupka promijene adresu na koju se dostavljanje vrši, dužni su o tome odmah obavijestiti sud.

Ako protiv pravosnažne odluke unutar roka iz stava 1. ovog člana bude izjavljena revizija, taj se rok produžava sve dok ne istekne šest mjeseci od dostavljanja stranci odluke povodom revizije kojom se revizija odbacuje ili odbija ili pobijana odluka preinačuje.

Ako je protiv pravosnažne odluke unutar roka iz stava 1. ovog člana podnijet prijedlog za ponavljanje postupka, taj se rok produžava do isteka roka od šest mjeseci po pravosnažnosti prvostepene odluke u tom postupku protiv kojeg nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostavljanja stranci odluke o žalbi kojom se postupak za ponavljanje postupka pravosnažno završava.

Ako povodom vanrednog pravnog lijeka pravosnažna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatraće se da rok iz stava 1. ovog člana nije ni počeo teći.

Ako stranka ili njen zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud će odrediti da se daljnja dostavljanja u parnici vrše objavljivanjem pismena na oglasnoj tabli suda, sve dok stranka ili njen zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.

Dostavljanje iz stava 5. ovog člana smatra se izvršenim po isteku 15 dana od dana objavljivanja pismena na oglasnoj tabli suda.

Kad punomoćnik za primanje pismena do isteka rokova iz st. 1. do 3. ovog člana promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud će stranci na njen trošak imenovati zastupnika za primanje pismena preko kojeg će vršiti sva dostavljanja, dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika.

5. Punomoćnik i zastupnik za primanje pismena

Član 353.✚

Tužilac ili njegov zastupnik koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u Bosni i Hercegovini, dužni su već prilikom podnošenja tužbe imenovati punomoćnika za primanje pismena u Bosni i Hercegovini. Ako oni tako ne postupe, sud će ih pozvati da u određenom roku imenuju punomoćnika za primanje pismena, uz upozorenje da će u suprotnom sud tužbu odbaciti.

Tuženog ili njegovog zastupnika koji se nalazi u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u Bosni i Hercegovini, sud će već prilikom dostavljanja prvog pismena pozvati da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u Bosni i Hercegovini, uz upozorenje da će u suprotnom sud tuženom na njegov trošak postaviti zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika obavijestiti tuženog, odnosno njegovog zastupnika o tom postavljanju.

Stranci koja opozove punomoćje punomoćniku za primanje pismena i istovremeno ne postavi drugog takvog punomoćnika, sud će dostavljanje vršiti objavljivanjem pismena na oglasnoj tabli suda, sve dok ta stranka ne postavi drugog punomoćnika za primanje pismena.

Ako punomoćnik za primanje pismena otkaže punomoćje, a stranka ne imenuje drugog takvog punomoćnika u roku od 30 dana od dana kada je sud obaviješten o otkazu punomoćja, sud će stranci na njen trošak imenovati zastupnika za primanje pismena, te vršiti sva dostavljanja preko imenovanog zastupnika dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika.

Sredstva za pokriće troškova postavljenog zastupnika tuženog za primanje pismena dužan je predujmiti tužilac.

Član 354.⊕

Ako više lica zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Ako sami tužioci u ostavljenom roku ne imenuju takvog punomoćnika, sud će jednog od njih odrediti za zajedničkog punomoćnika za primanje pismena i o tome obavijestiti stranke.

Odredbe stava 1. ovog člana primjenjivaće se i kad je više lica tuženo kao jedinstveni suparničari.

6. Dostavljanje od strane stranaka

Član 355.⊕

Dostavljanje podneska protivnoj strani, osim tužbe, protivtužbe i pravnih lijekova, može izvršiti i sama stranka.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, stranka će jedan primjerak dostaviti lično protivnoj stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku, a jedan primjerak će predati sudu uz napomenu i dokaz da je dostavljanje drugoj strani već izvršeno.

Na dostavljanje iz stava 2. ovog člana shodno se primijenjuju odredbe ovog poglavlja o dostavljanju, osim odredbi člana 345. st. 2. do 6., čl. 346. do 348, člana 349. st. 2. i 3, člana 350. i člana 351. st. 2. do 6. ovog zakona.

Dostavljanje izvršeno na način iz stava 2. ovog člana smatra se urednim dostavljanjem.

Glava XVIII

PREGLEDANJE I PREPISIVANJE SPISA

Član 356.⊕

Stranke imaju pravo da pregledaju i prepisuju spise parnice u kojoj učestvuju.

Ostalim licima koja imaju opravdan interes može se dozvoliti pregledanje i prepisivanje pojedinih spisa.

Kad je postupak u toku, dozvolu za pregledanje i prepisivanje daje sudija, a kad je postupak završen, predsjednik suda, odnosno radnik u sudu koji on odredi.

Glava XIX

ISKLUČENJE I IZUZEĆE

Član 357.⊕

Sudija će biti isključen od vršenja sudijske dužnosti (isključenje):

1) ako je i sam stranka, zakonski zastupnik stranke ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu saovlašćenika, saobaveznika ili regresnog obaveznika ili ako je u istom predmetu saslušan kao svjedok ili vještak,

2) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, ili mu je bračni, odnosno vanbračni supružnik srodnik po tazbini do drugog stepena, bez obzira na to da li je brak prestao ili nije,

3) ako je staralac, usvojilac ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika ili ako između njega i stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke postoji zajedničko domaćinstvo,

4) ako između sudije i stranke teče neka druga parnica,

5) ako u je istom predmetu učestvovao u postupku medijacije ili u zaključenju sudskog poravnania koje se pobijaju u parnici ili je donio odluku koja se pobija ili je zastupao stranku kao advokat i

6) ako je u stečajnom postupku učestvovao u donošenju odluke povodom koje je došlo do spora.

Sudija može da bude izuzet ako postoje okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost (izuzeće), kao što je bliski odnos sa nekom od stranaka ili postoje bilo koji drugi razlozi koji mogu dovesti u pitanje njegovu nepristrasnost.

Član 358.⊕

Stranka podnosi zahtjev za isključenje, odnosno izuzeće sudije, čim sazna da postoji bilo koji od razloga za isključenje, odnosno izuzeće, a najkasnije do završetka rasprave, a ako nije bilo rasprave, do donošenja odluke.

Stranka može u pravnom lijeku ili u odgovoru na pravni lijek poimenično navesti sudiju koji ne bi mogao učestvovati u donošenju odluke zbog razloga iz člana 357. ovog zakona.

U zahtjevu mora da se navede zakonski razlog zbog koga se traži isključenje ili izuzeće, okolnosti iz kojih proizlazi da je prijedlog blagovremeno podnesen i činjenice na kojima se zasniva postojanje razloga za isključenje ili izuzeće.

Stranka može tražiti isključenje ili izuzeće samo poimenično određenog sudije koji u predmetu postupka.

Član 358a.

Neblagovremen, nepotpun i nedopušten zahtjev za isključenje ili izuzeće odbaciće sudija ili vijeće pred kojim se postupak vodi.

Nije dopušten zahtjev za isključenje ili izuzeće:

1) kojim se uopšteno traži isključenje ili izuzeće svih sudija nekog suda ili svih sudija koji bi mogli da učestvuju u nekom postupku,

2) o kome je već odlučeno,

3) u kome nije obrazložen zakonski razlog zbog koga se isključenje ili izuzeće traži,

4) ako stranka zahtijeva isključenje, odnosno izuzeće sudije koji ne postupuje u tom predmetu i

5) ako stranka zahtijeva isključenje, odnosno izuzeće predsjednika suda, izuzev kada postupuje u tom predmetu.

Ako je zahtjev iz stava 1. ovog člana podnesen na ročištu, sudija, odnosno vijeće odbaciće ga i nastaviće ročište. Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 359.

O zahtjevu za isključenje ili izuzeće sudije odlučuje predsjednik suda.

Ako stranka traži isključenje ili izuzeće predsjednika suda, odluku o isključenju ili izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda.

O zahtjevu za isključenje ili izuzeće predsjednika Vrhovnog suda odlučuje opšta sjednica ovog suda.

Prije donošenja rješenja o isključenju ili izuzeću uzeće se izjava od sudije čije se isključenje ili izuzeće traži, a po potrebi izvršiće se i drugi izviđaji.

Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za isključenje ili izuzeće nije dozvoljena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Član 360.

Kada sazna da postoji neki od razloga za isključenje iz člana 357. stav 1. t. 1. do 6. ovog zakona ili čim sazna da je podnesen zahtjev za njegovo isključenje, sudija je dužan da prekine svaki rad na tom predmetu i da o razlozima za isključenje odmah obavijesti stranke i predsjednika suda, koji će da odluči o isključenju.

Do donošenja rješenja o zahtjevu za isključenje sudija će preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost za odgađanje.

Kad sudija sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće ili čim sazna da postoji neki od razloga za izuzeće iz člana 357. stav 2. ovog zakona, dužan je da odmah o tome obavijesti predsjednika suda, a da postupak nastavi bez odlaganja do donošenja odluke o izuzeću. Ako se radi o izuzeću predsjednika suda, on će odrediti sebi zamjenika iz reda sudija tog suda, a ako to nije moguće, postupiće po članu 49. ovog zakona.

Član 360a.

Ako zahtjev za isključenje bude usvojen, sud će ukinuti sve radnje koje je preduzeo isključeni sudija.

Ako zahtjev za izuzeće bude usvojen, sud će ukinuti radnje koje su bile preduzete poslije podnošenja zahtjeva, osim ako se stranke ne saglase da se preduzete radnje ne ukidaju.

U slučaju podnošenja zahtjeva za isključenje ili izuzeće u toku rasprave pred drugostepenim sudom, primjenjuju se odredbe st. 1. i 2. ovog člana.

Član 361.⊕

Odredbe ovog zakona o izuzeću sudija primjenjivaće se shodno i na zapisničare.

O izuzeću zapisničara odlučuje sudija.

Glava XX SUPARNIČARI

Član 362.⊕

Više lica mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari):

1) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova (materijalni suparničari);

2) ako su predmet spora zahtjevi, odnosno obaveze iste vrste koji se zasnivaju na bitno istovrsnom činjeničnom i

pravnom osnovu, i ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženog (formalni suparničari);

3) ako je to drugim zakonom određeno.

Do zaključenja pripremnog ročišta može, pod uslovima iz stava 1. ovog člana, uz tužioca pristupiti novi tužilac, ili tužba može biti proširena na novog tuženog sa njegovim pristankom.

Nakon što se tuženi upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, bez njegovog pristanka, ne može uz tužioca pristupiti novi tužilac.

Lice koje pristupa tužbi, odnosno na koje se tužba proširuje mora primiti parnicu u onom stanju u kome se ona nalazi kad ono u nju stupa.

Član 363.

Tužilac može tužiti dva ili više tuženih i tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude usvojen prema sljedećem tuženom za slučaj da bude pravosnažno odbijen prema onom koji je u tužbi naveden prije njega.

Na način predviđen u stavu 1. ovog člana može tužilac tužbom obuhvatiti dva ili više tuženih samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtjev ili ako prema pojedinim od njih ističe različite zahtjeve koji su u međusobnoj vezi, i ako je isti sud stvarno i mjesno nadležan za svaki od zahtjeva.

Član 364.⊕

Lice koje u cjelini ili djelimično traži stvar ili pravo o kome između drugih lica već teče parnica, može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravosnažno ne završi.

Član 365.⊕

Svaki suparničar je u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja ne koriste niti štete drugim suparničarima.

Član 366.⊕

Ako se po zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinstveni suparničari), smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da se u slučaju ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju, dejstvo parničnih radnji koje su izvršili drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nisu preduzeli.

Član 367.

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u razno vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar preduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za preduzimanje te radnje.

Član 368.⊕

Svaki suparničar ima pravo da podnosi prijedloge koji se tiču toka parnice.

Glava XXI UČEŠĆE TREĆIH LICA U PARNICI 1. Učešće umješača

Član 369.⊕

Lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim licima jedna od stranaka uspije, može se pridružiti ovoj stranci.

Umješač može stupiti u parnicu u toku cijelog postupka sve do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, kao i u toku postupka nastavljenog podnošenjem vanrednog pravnog lijeka.

Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili pismenim podneskom.

Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješača data na ročištu, prepis odnosnog dijela zapisnika dostaviće se samo ovoj stranci koja je sa ročišta izostala.

Član 370.⊕

Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da učestvuje u postupku i predložiti da se umješač odbije.

Do pravosnažnosti rješenja kojim se odbija učešće umješača, umješač može učestvovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

Protiv odluke suda kojom prihvata učešće umješača nije dozvoljena posebna žalba.

Član 371.⊕

Umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljem toku parnice on je ovlašćen da stavlja prijedloge i da preuzima sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te

radnje mogla da preduzme stranka kojoj se pridružio.

Ako je umještač stupio u parnicu do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašćen je da podnese i vanredni pravni lijek.

Ako umještač podnese pravni lijek, primjerak njegovog podneska dostaviće se i stranci kojoj se pridružio.

Pravni lijek je dozvoljen ukoliko mu se stranka izričito ne usprotivi.

Parnične radnje umještača imaju za stranku kojoj se pridružio pravno dejstvo ako nisu u suprotnosti sa njenim radnjama.

Po pristanku svih parničnih stranaka umještač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

Član 371a.

U parnici između stranke i umještača, koji joj se pridružio, umještač ne može da osporava utvrđeno činjenično stanje, kao i pravne kvalifikacije sadržane u obrazloženju pravosnažne presude (intervencijsko dejstvo presude).

Izuzetno od stava 1. ovog člana, stranka koja je bila umještač ima pravo da istakne prigovor da je stranka iz ranije parnice kojoj se pridružio kao umještač, pogrešno vodila prethodnu parnicu ili da je sud propustio da joj dostavlja pozive, podneske ili odluke.

Sud može da usvoji prigovor iz stava 2. ovog člana samo ako stranka iz stava 1. ovog člana koja je bila umještač dokaže da:

1) u vrijeme stupanja u prethodnu parnicu nije bila blagovremeno obaviještena o parnici, a koja je prethodno vođena, i da je time bila spriječena da preduzima radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda te parnice,

2) je stranka iz parnice kojoj se pridružila kao umještač namjerno ili iz grube nepažnje propustila da preduzima parnične radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda prethodne parnice, a za mogućnost njihovog preduzimanja raniji umještač nije znao ili mogao da zna i

3) je stranka iz prethodne parnice svojim parničnim radnjama spriječila da nastupi dejstvo radnji i njenog umještača.

Ako stranka iz stava 1. ovog člana koja je bila umještač uspije sa prigovorom iz stava 2. ovog člana, sud će da dozvoli da stranke ponovo raspravljaju o činjeničnim i pravnim pitanjima o kojima je raspravljano u prethodnoj parnici.

2. Obavještenje trećeg lica o parnici

Član 372.✚

Ako tužilac ili tuženi treba treće lica da obavijesti o otpočetoj parnici, da bi se time zasnovalo određeno građansko-pravno djelovanje, oni mogu, sve dok se parnica pravosnažno ne dovrši, to učiniti podneskom preko parničnog suda, u kome će se navesti razlog obavještenja i u kakvom se stanju nalazi parnica.

Stranka koja je treće lica obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid otpočete parnice, produženja rokova, odgodu ili odlaganje ročišta.

Odredbе člana 371a. na odgovarajući način se primjenjuju i na treće lica koje je obaviješteno o otpočetoj parnici.

Glava XXII ZAPISNICI

Član 373.✚

Zapisnik se sastavlja o radnjama preduzetim na ročištu.

Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili saopštenjima koje stranke ili drugi učesnici daju van ročišta. O manje važnim izjavama ili saopštenjima neće se sastavljati zapisnik, nego će se samo staviti službena bilješka u spis.

Zapisnik piše zapisničar.

Član 374.✚

U zapisnik se unosi: naziv suda, mjesto gdje se vrši radnja, dan i čas kad se vrši radnja, naznačenje predmeta spora i imena prisutnih stranaka ili trećih lica i njihovih zakonskih zastupnika ili punomoćnika.

Zapisnik treba da sadrži bitne podatke o sadržini preduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi naročito će se unijeti: da li je rasprava bila javna ili je javnost bila isključena, sadržina izjava stranaka, njihovi prijedlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržine iskaza svjedoka i vještaka, kao i odluke suda donijete na ročištu, odnosno izvorniku odluke poslije zaključenja glavne rasprave.

Zapisnik se mora voditi uredno, u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Precrtana mjesta moraju ostati čitka.

Član 375.✚

Zapisnik se sastavlja na taj način što sudija kazuje glasno zapisničaru šta će unijeti u zapisnik, a po odobrenju sudije, stranka ili njen punomoćnik glasno kazuju šta će se unijeti u zapisnik.

Stranke imaju pravo da pročitaju zapisnik ili da zahtijevaju da im se pročita, kao i da stave svoje prigovore na

sadržinu zapisnika.

To pravo imaju i druga lica čija je izjava unijeta u zapisnik, u pogledu onog dijela zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

Ispravke ili dodaci u pogledu sadržine zapisnika koje treba izvršiti povodom prigovora stranaka ili drugih lica ili po službenoj dužnosti, unijeće se na kraju zapisnika. Na zahtjev ovih lica unijeće se i prigovori koji nisu usvojeni.

Član 375a.

Ročišta pred sudom mogu se tonski snimati.

O tonskom snimanju rješenjem odlučuje sud sam ili na prijedlog stranaka.

Protiv rješenja iz stava 2. ovog člana žalba nije dopuštena.

Tonski snimak ročišta dostavlja se strankama.

Član 375b.

Tonski snimak ročišta dio je spisa sudskog predmeta.

Način pohrane i prenosa tonskog snimka, tehnički uslovi i način snimanja uređuju se Pravilnikom o unutrašnjem sudskom poslovanju.

Član 375v.

Tonski snimak prenijeće se i u pisani oblik u roku od osam dana od dana snimanja.

Tonski snimak u pisanom obliku sačinjava se u skladu sa odredbom člana 374. ovog zakona i mora sadržavati sve što je snimljeno u tonskom snimku.

Stranke mogu tražiti prepis tonskog snimka u skladu sa odredbama ovog zakona.

Prepis tonskog snimka stranke mogu zatražiti u roku od 15 dana od dana kada je tonski snimak sačinjen.

Ako se prepis tonskog snimka ili tonski snimak bitno razlikuju, stranka ima pravo da podnese prigovor u roku od osam dana od dana dostave prepisa. Prigovor mora biti obrazložen.

Sud će po prigovoru stranaka iz stava 5. ovog člana u roku od tri dana rješenjem prihvatiti i izmijeniti prepis tonskog snimka ili prigovor odbiti.

Protiv tog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 376.

Zapisnik potpisuju sudija, zapisničar, stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i tumač.

Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku, kad se njihovo saslušanje vrši pred zamoljenim sudom.

Nepismeno lice ili lice koje se ne može potpisati staviće na zapisnik otisak kažiprsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njegovo ime i prezime.

Ako se koja stranka, njen zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili neće da potpiše zapisnik, to će se zabilježiti u zapisniku i navešće se razlog koji je iznijet.

Član 377.

Ako se odluka donosi u vijeću o vijećanju i glasanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod višeg suda u postupku u vezi sa pravnim lijekom odluka donijeta jednoglasno, neće se sastavljati zapisnik, nego će se u izvorniku odluke staviti bilješka o vijećanju i glasanju.

Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donijeta.

Zapisnik potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar. Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvoriće se u poseban omot. Ovaj zapisnik može razgledati samo viši sud kad rješava o pravnom lijeku, i u tom slučaju zapisnik će se ponovo zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

Bilješku o glasanju potpisuju svi članovi vijeća.

Glava XXIII

PREKID, ZASTOJ I OBUSTAVA POSTUPKA

Član 378.⊕

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost;
- 2) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlašćenje za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- 3) kad stranka koja je pravno lice prestane postojati, odnosno kad nadležni organ pravosnažno odluči o zabrani rada;
- 4) kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka;
- 5) kad usljed rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- 6) kad je to drugim zakonom određeno.

Član 379.✚

Osim slučajeva posebno predviđenih u ovom zakonu, prekid postupka sud će odrediti:

- 1) ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju,
- 2) ako se stranka nalazi na području koje je zbog vanrednih događaja, kao što su poplave i slično odsječeno od suda.

Sud može odrediti prekid postupka ako se odluka o tužbenom zahtjevu ne može donijeti prije nego što bude donesena odluka u postupku povodom privrednog prestupa ili u krivičnom postupku.

Član 380.✚

Za vrijeme trajanja prekida postupka prestaju teći svi rokovi određeni za vršenje parničnih radnji.

Za vrijeme trajanja prekida postupka sud ne može preduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na osnovu te rasprave donijeti odluku.

Parnične radnje koje je jedna stranka preduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakvo pravno dejstvo. Njihovo dejstvo počinje tek pošto postupak bude nastavljen.

Član 381.✚

Postupak koji je pokrenut iz razloga navedenih u članu 378. tačke 1. do 4. ovog zakona nastaviće se kad nasljednik ili staralac zaostavštine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravnik ili pravni sljedbenici pravnog lica preuzmu postupak ili kad ih sud na prijedlog protivne strane pozove da to učine.

Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 379. stav 1. tačka 1. i stav 2. ovog zakona, postupak će se nastaviti kad se pravosnažno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom, ili kad sud nađe da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviće se na prijedlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

Rokovi koji su usljed prekida postupka prestali da teku počinju za zainteresovanu stranku teći u cjelini iznova od dana kad joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.

Stranci koja nije stavila prijedlog za nastavljanje postupka rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se po odredbama člana 347. ovog zakona.

Član 382.✚

Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (član 378.) ili određuje (član 379.) prekid postupka ne zadržava izvršenje rješenja.

Ako je sud na ročištu odbio prijedlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 382a.

Sud će zastati sa postupkom kada je to propisano zakonom.

Rješenjem o zastoju postupka sud određuje vrijeme trajanja zastoja.

Protiv rješenja o zastoju postupka nije dozvoljena posebna žalba.

Sud nastavlja postupak po službenoj dužnosti čim prestanu razlozi koji su izazvali zastoj postupka.

Kada sud zastane sa postupkom, može da preduzima samo one radnje za koje postoji opasnost od odgađanja.

Zastoj postupka ne utiče na rokove za preduzimanje parničnih radnji.

Član 382b.

Postupak se obustavlja kada umre stranka ili prestane postojati stranka u postupku o pravima koja ne prelaze na njene nasljednike, odnosno pravne sljednike.

U slučajevima iz stava 1. ovog člana sud će rješenje o obustavi postupka dostaviti protivnoj stranci, te nasljednicima, odnosno pravnim sljedbenicima stranke nakon što oni budu utvrđeni.

Sud će nasljednicima umrle stranke na prijedlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti postaviti privremenog zastupnika kojem će dostaviti rješenje o obustavi postupka, ako ocijeni da bi ostavinski postupak mogao duže trajati.

Rješenje o obustavi postupka zbog toga što je pravno lice prestalo da postoji, dostaviće se protivnoj stranci i njenom pravnom sljedniku, nakon što on bude utvrđen, a ako pravno lice nema pravnog sljednika, sud će na prijedlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti rješenje o obustavi postupka dostaviti Pravobranilaštvu.

U rješenju o obustavi postupka sud će odlučiti da svaka stranka snosi svoje troškove u postupku koji je prethodio donošenju rješenja o obustavi.

Na postupak o obustavi na odgovarajući način primjenjivaće se odredbe ovoga zakona o prekidu postupka.

Glava XXIV TROŠKOVI POSTUPKA 1. Parnični troškovi

Član 383.

Parnične troškove sačinjavaju izdaci učinjeni u toku ili povodom postupka.
Parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 384.⊕

Svaka stranka prethodno sama snosi troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 385.⊕

Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je da po nalogu suda unaprijed položi iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati povodom izvođenja dokaza.

Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, sud će odrediti da iznos potreban za podmirenje troškove polože obje stranke na jednake dijelove.

Sud će odustati od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku koji sud odredi.

Izuzetno od odredbe stava 3. ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi sa primjenom člana 3. stav 2. ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, predujam troškova za izvođenje dokaza isplatiće se iz sredstava suda.

Član 386.⊕

Stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove.

Ako stranka djelimično uspije u parnici, sud može s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka podmiruje svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj srazmjernan dio troškova.

Sud može odlučiti da jedna stranka naknadi sve troškove koje je druga stranka imala, ako protivna stranka nije uspjela samo u srazmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog tog dijela nisu nastali posebni troškovi.

Prema rezultatu dokazivanja sud će odlučiti da li će troškove iz člana 385. stav 4. ovog zakona snositi jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret troškova suda.

Član 387.⊕

Pri odlučivanju koji će se troškovi nadoknaditi stranci sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o visini troškova, odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, ovi troškovi odmjeriće se po toj tarifi.

Član 388.

Stranka je dužna da nezavisno od ishoda parnice naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovala svojom krivicom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Član 389.

Ako nije bilo povoda za podnošenje tužbe, zbog toga što je tuženi već priznao svoju obavezu i bio je spreman ispuniti, ili zbog drugih razloga, tužilac će naknaditi tuženom parnične troškove.

Član 390.⊕

Tužilac koji povuče tužbu dužan je da protivnoj stranci naknadi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo poslije ispunjenja zahtjeva od strane tuženog.

Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove nastale povodom pravnog lijeka.

Član 391.⊕

Svaka stranka snosi svoje troškove ako je parnica završena sudskim poravnanjem, a u poravnanju nije drugačije ugovoreno.

Troškovi poravnanja koje je pokušano, ali nije uspjelo ulaze u parnične troškove.

Član 392.

Ako u izlučnoj parnici bude usvojen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženi kao povjerilac u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih lica na ovim stvarima, odrediće da svaka stranka snosi svoje troškove.

Član 393.⊕

Suparničari snose troškove na jednake dijelove.

Ako postoji znatna razlika u pogledu njihovog udjela u predmetu spora, sud će prema srazmjeri tog udjela odrediti koliki će dio troškova naknaditi svaki od suparničara.

Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari, odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj

strani.

Za troškove prouzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Član 394.

Ako ombudsmen učestvuje u postupku kao stranka, on ima pravo na naknadu troškova po odredbama ovog zakona, ali ne i pravo na nagradu.

Član 395.✚

Odredbe o troškovima postupka primjenjuju se i na stranke koje zastupaju Pravobranilaštvo i Centar za pružanje besplatne pravne pomoći.

Troškovi postupka iz stava 1. ovog člana obuhvataju troškove u skladu sa Tarifom o naknadama i nagradama za rad advokata u Republici Srpskoj.

Član 396.✚

O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtjev stranke bez raspravljanja.

Stranka je dužna da u zahtjevu oprijedjeljeno navede troškove za koje traži naknadu. Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna da stavi najdocnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako se radi o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna da zahtjev za naknadu troškova stavi u prijedlogu o kome sud treba da odluči.

O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pored tim sudom. U toku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne zavisi od odluke u glavnoj stvari.

U slučaju iz člana 390. ovog zakona, ako povlačenje tužbe ili odustanak od pravnog lijeka nije izvršen na raspravi, zahtjev za naknadu troškova se može staviti u roku od 15 dana po prijemu obavještenja o odustanku, odnosno povlačenju tužbe.

Član 397.✚

Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučice i o troškovima nastalim u postupku povodom tog pravnog lijeka.

Kad sud preinači odluku protiv koje je podniet pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučice o troškovima cijelog postupka.

Kad se ukine odluka protiv koje je podniet pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostaviće se da se o troškovima postupka povodom pravnog lijeka odluči u konačnoj odluci,

Sud može postupiti po odredbi stava 3. ovog člana i kad odluku protiv koje je podniet pravni lijek samo djelimično ukine.

Član 398.

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje ako se istovremeno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

2. Troškovi u postupku za obezbjeđenje dokaza

Član 399.✚

Troškove postupka za obezbjeđenje dokaza snosi stranka koja je podnijela prijedlog za obezbjeđenje dokaza. Ona je dužna da naknadi i troškove protivnoj stranci, odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

Ove troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

3. Oslobođenje od plaćanja troškova postupka

Član 400.✚

Sud će osloboditi od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi ove troškove bez štete po nužno izdržavanje svoje i svoje porodice.

Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja taksa i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja, prevođenja i sudskih oglasa. Sud može osloboditi stranke od plaćanja svih troškova ili jednog dijela troškova postupka.

Član 401.✚

Prilikom donošenja odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a naročito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj lica koja stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Član 402.

Odluku o oslobođenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na prijedlog stranke. Stranka je dužna da uz prijedlog podnese dokaze o svom imovnom stanju. Kad je to potrebno, sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju stranke koja trži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku. Protiv rješenja suda kojim se usvaja prijedlog stranke za oslobađanje plaćanja troškova postupka nije dozvoljena žalba.

Član 403.⊕

Predujam za troškove od čijeg je plaćanja stranka oslobođena, isplatiće se iz sredstava suda.

Član 404.

Rješenje o oslobođenju od plaćanja troškova postupka prvostepeni sud može u toku postupka ukinuti ako utvrdi da je stranka u stanju da snosi troškove postupka. Tom prilikom sud će riješiti da li će stranka potpuno ili djelimično naknaditi i one troškove i takse od kojih je ranije bila oslobođena.

Prvenstveno se imaju nadoknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 405.⊕

Takse i troškovi isplaćeni iz sredstava suda, čine dio parničnih troškova.

O naknadi ovih troškova od strane protivnika stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka sud će odlučiti po odredbama o naknadi troškova.

Takse i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje po službenoj dužnosti prvostepeni sud od stranke koja je dužna da naknadi sve troškove.

Ako je protivnik stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka odlukom suda obavezan da naknadi parnične troškove, a utvrdi se da on nije u stanju da te troškove plati, sud može naknadno odrediti da troškove iz stava 1. ovog člana plati u cjelini ili djelimično stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka iz onoga što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo ove stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika.

Glava XXV NEPOŠTOVANJE SUDA

Član 406.

Sud će u toku postupka kazniti novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka stranku, zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umješaća koji svojim parničnim radnjama teže zloupotrijebe prava priznata ovim zakonom.

Član 407.⊕

Novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka sud će kazniti lice koje u podnesku vrijeđa sud, stranku ili drugog učesnika u postupku.

Ako lice koje učestvuje u postupku ili lice koje kao slušalac prisutan raspravi, vrijeđa sud ili druge učesnike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama suda za održavanje reda, sud će ga opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, sud će opomenuto lice udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka, a može ga i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

Ako stranka bude udaljena iz sudnice, ročište će se održati i bez njenog prisustva.

Ako iz sudnice bude udaljen punomoćnik, sud će na zahtjev stranke odložiti ročište, a ako stranka nije prisutna ročištu, sud će uvijek odložiti ročište i obavijestiti stranku da je njen punomoćnik udaljen sa ročišta zbog narušavanja reda.

Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice advokata ili advokatskog pripravnika kao punomoćnika, obavijestiće o tome advokatsku komoru.

Član 408.

Sud će novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka kazniti punomoćnika za primanje pismena koji protivno odredbi člana 352. stav 7. ovog zakona ne obavijesti sud o promjeni adrese.

Sud će na zahtjev stranke narediti punomoćniku za primanje pismena da naknadi troškove koje je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem obavještenja o promjeni adrese.

Član 409.

Sud će kazniti novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka lice koje neosnovano odbije da primi pismo, te lice koje na neki drugi način ometa dostavljanje pismena, svjesno onemogućavajući ili otežavajući primjenu odredaba ovog zakona o dostavljanju.

Sud će na zahtjev stranke narediti licu iz stava 1. ovog člana da naknadi troškove koje je svojim ponašanjem

opisanim u stavu 1. ovog člana prouzrokovalo.

Član 410.

Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji sa mjesta gdje treba da bude saslušan, sud će narediti da se prinudno dovede i naknadi troškove dovođenja i kazniti ga novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka.

Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanje neopravdani, kazniće ga novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka, a ako i poslije toga odbije da svjedoči, može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane da svjedoči ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, ali najduže 15 dana.

Sud će na zahtjev stranke narediti svjedoku da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak, sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelimično, osloboditi od naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane da svjedoči.

Član 411.✚

Sud će novčanom kaznom od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka kazniti vještaka koji ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, ili ako ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda.

Sud će novčanom kaznom iz stava 1. ovog člana kazniti vještaka koji bez opravdanog razloga odbije da vještači.

Sud će na zahtjev stranke narediti vještaku da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

Rješenje o kazni sud može opozvati pod uslovima iz člana 410. stav 4. ovog zakona.

Odredbe ovog člana shodno se primjenjuju i na tumače.

Član 412.✚

Ako lice koje je novčano kažnjeno po odredbama ovog zakona ne plati tu kaznu u određenom roku, ona će se zamijeniti kaznom zatvora, čije trajanje odmjerava sud srazmjerno visini izrečene kazne u skladu sa odredbama krivičnog zakona, ali koje ne može biti duže od 15 dana.

Član 413.✚

Žalba protiv rješenja iz čl. 406, 407, 408. stav 1, 410. stav 1. i 411. stav 1. ovog zakona ne odlaže izvršenje rješenja.

Žalba protiv rješenja iz čl. 410. stav 2. i 411. stav 2. ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nisu prihvaćeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

Glava XXVI PRAVNA POMOĆ

Član 414.

Sudovi u Republici Srpskoj dužni su u parničnom postupku pružati pravnu pomoć svim sudovima u Bosni i Hercegovini.

Ako zamoljeni sud nije nadležan da izvrši radnju za koju je zamoljen, ustupiće molbu nadležnom sudu, odnosno drugom državnom organu, i o tome će obavijestiti sud od koga je primio molbu, a ako mu nadležni sud, odnosno državni organ nije poznat, vratiće molbu sudu koji je podnio molbu.

Ako u jednom mjestu postoji više sudova stvarno nadležnih za pružanje pravne pomoći, molba za pružanje pravne pomoći može se podnijeti bilo kome od tih sudova.

Član 415.

Sudovi će ukazivati pravnu pomoć inostranim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom, kao i kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti, objašnjenje daje Ministarstvo pravde Republike Srpske.

Sud će uskratiti pravnu pomoć inostranom sudu ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske. U takvom slučaju sud nadležan za pružanje pravne pomoći dostaviće po službenoj dužnosti predmet Vrhovnom sudu Republike Srpske radi donošenja konačne odluke.

Odredbe člana 414. st. 2. i 3. ovog zakona važe i za postupanje sa molbom inostranog suda.

Član 416.

Sudovi ukazuju pravnu pomoć inostranim sudovima na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije

protivan javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske.

Član 417.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, sudovi će uzimati u postupak molbe za pravnu pomoć inostranih sudova samo ako su molba i prilozi sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Republici Srpskoj ili ako je priložen ovjereni prevod na tom jeziku.

Član 418.✚

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, molbe domaćih sudova za pravnu pomoć dostavljaju se inostranim sudovima diplomatskim putem preko organa uprave nadležnog za inostrane poslove Bosne i Hercegovine. Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku zamoljene države ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prevod na tom jeziku.

Dio peti POSEBNI POSTUPCI Glava XXVII POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Član 419.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 420.

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a naročito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek obraćati naročitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova.

Član 421.✚

Sud će u presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe odrediti rok od 15 dana za njeno izvršenje.

Član 422.

Rok za podnošenje žalbe na presudu, odnosno rješenje iz radnih odnosa iznosi 15 dana.

Glava XXVIII POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Član 423.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 424.

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda sud će uvijek obraćati naročitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja prema prirodi svakog pojedinog slučaja. Pri tome, sud može odrediti i rokove kraće od onih predviđenih odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

Član 425.

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničiće se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je raspravljanje o pravu na posjed, o pravnom osnovu, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Član 426.

Rok za ispunjenje dužnosti koje su naložene strankama sud će odrediti prema okolnostima pojedinog slučaja.

Rok za podnošenje žalbe iznosi 15 dana.

U izuzetnim okolnostima sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Protiv rješenja donijetih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dozvoljena.

Član 427.✚

Tužilac gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženom po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od 60 dana po proteku roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

Glava XXIX POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Član 428.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 429.✚

Sporovi male vrijednosti, u smislu odredaba ovog zakona, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koji ne prelazi iznos od 5.000 konvertibilnih maraka.

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umjesto ispunjenja određenog zahtjeva primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 321. stav 1.).

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 321. stav 2.).

Član 430.✚

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, u smislu odredaba ovog zakona, sporovi o nepokretnostima, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Član 431.

U postupku u sporovima male vrijednosti dozvoljena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se okončava postupak.

Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dozvoljena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak okončava.

Rješenja iz stava 2. ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu.

Član 432.✚

Ako tužilac preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 5.000 konvertibilnih maraka, postupak će se dovršiti po odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

Ako tužilac do zaključenja glavne rasprave koja se vodi po odredbama ovog zakona o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi iznos od 5.000 konvertibilnih maraka, dalji postupak sprovede se po odredbama ovog zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Član 433.

Presuda ili rješenje kojim se završava spor male vrijednosti može se pobijati samo zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

U presudi, odnosno rješenju iz stava 1. ovog člana sud je dužan da navede razloge iz kojih se može izjaviti žalba. Protiv prvostepene presude, odnosno rješenja iz stava 1. ovog člana stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana.

U postupku u sporovima male vrijednosti, rok iz člana 179. stav 2. i člana 192. stav 1. ovog zakona iznosi 15 dana.

XXIXa. POSTUPAK U PRIVREDNIM SPOROVIMA

Član 433a.

U postupku u privrednim sporovima primjenjuju se odredbe ovog zakona, ako odredbama ove glave nije drugačije određeno.

Član 433b.

Pravila postupka u privrednim sporovima primjenjuju se:

- 1) u sporovima u kojima su stranke Republika Srpska, jedinica lokalne samouprave, druga pravna lica koja nisu upisana u sudski registar, privredna društva, kao i druga pravna ili fizička lica koja se upisuju u odgovarajuće registre;
- 2) u sporovima u kojima se pojavljuju pravna lica koja se finansiraju iz budžeta (Republike ili jedinice lokalne samouprave), a upisana su u odgovarajući sudski registar;
- 3) u sporovima koji proizlaze iz međusobnih privrednih odnosa imalaca radnji i drugih pojedinaca koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju privrednu djelatnost, kao i iz međusobnih privrednih odnosa tih lica i pravnih lica iz tačke 1. ovog člana.

Član 433v.

Po prijemu tužbe sa priložima tuženi je dužan da najkasnije u roku od 15 dana dostavi sudu pismeni odgovor na tužbu.

Po prijemu odgovora na tužbu sud će odlučiti da li će zakazati pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu.

Pripremno ročište sud će zakazati samo ako bi to, s obzirom na složenost predmeta i druge okolnosti, doprinijelo bržem i efikasnijem rješavanju spora.

Pripremno ročište održaće se, po pravilu, najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili ako je tuženi podnio protivtužbu, u roku od 15 dana od dana prijema odgovora na protivtužbu.

U hitnim sličajevima sud može odmah po prethodnom ispitivanju tužbe zakazati pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu.

Član 433g.

Ročište za glavnu raspravu će se održati najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema odgovora na tužbu, odnosno od dana održavanja pripremnog ročišta.

Sud je ovlašćen da zakaže ročište putem elektronske pošte.

Član 433d.

Sud je dužan najkasnije tri dana prije održavanja ročišta provjeriti da li su ispunjeni uslovi iz člana 111. stav 1. ovog zakona.

Član 433đ.

Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi niti odložiti na period duži od 15 dana.

Član 433e.

Protiv prvostepene presude stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana na način i pod uslovima regulisanim u članu 203. stav 1. ovog zakona.

Glava XXX POSTUPAK PRED ARBITRAŽOM

Član 434.

Stranke se mogu sporazumjeti da rješavanje spora povjere arbitraži, osim ako se radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati u smislu člana 3. stav 2. ovog zakona.

Član 435.

Ugovor o arbitraži može se zaključiti kako u pogledu određenog spora tako i u pogledu budućih sporova koji mogu proizaći iz određenog pravnog odnosa. Ugovor o arbitraži punovažan je samo ako je zaključen u pismenom obliku i ako su ga potpisale sve stranke.

Ugovor o arbitraži zaključen je u pismenom obliku i kad je zaključen razmjenom pisama, telegrama, teleksa ili drugih sredstava telekomunikacija koja omogućavaju pismeni dokaz o zaključenom ugovoru.

Ugovor o arbitraži zaključen je u pismenom obliku i kad je zaključen razmjenom tužbe u kojoj tužilac navodi postojanje tog ugovora i odgovora na tužbu u kome tuženi to ne osporava.

Ugovor o arbitraži može se dokazivati samo ispravama.

Član 436.

Ugovor o arbitraži je punovažno zaključen i kad je odredba o nadležnosti arbitraže sadržana u opštim uslovima za zaključenje pravnog posla.

Član 437.

Broj arbitara arbitraže mora biti neparan.

Ako ugovorom stranaka nije određen broj arbitara, svaka stranka postavlja po jednog arbitra, a oni biraju predsjednika.

Član 438. ▣

Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile nadležnost arbitraže, sud kome je podnijeta tužba u istom sporu i među istim strankama na prigovor tuženog oglasiće se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciće tužbu.

Prigovor iz stava 1. ovog člana tuženi može staviti najdocnije u odgovor na tužbu.

Član 439.

Stranku, koja po ugovoru o arbitraži treba da postavi arbitra, može pozvati protivna stranka da u roku od 15 dana izvrši ovo postavljanje i da je o tome obavijesti.

Poziv u smislu stava 1. ovog člana je punovažan samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svog arbitra i o tome izvijestila protivnu stranku.

Kad po ugovoru o arbitraži postavljenje arbitra treba da izvrši treće lice, svaka stranka može uputiti poziv iz stava 2. ovog člana tom licu.

Lice koje je pozvano da postavi arbitra vezano je za postavljenje koje je izvršeno čim je to postavljenje saopšteno protivniku, odnosno jednoj od stranaka.

Član 440.

Ako arbitar ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, arbitra će na prijedlog stranke postaviti sud.

Ako arbitri ne mogu da se slože o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, predsjednika će na prijedlog svakog arbitra ili stranke postaviti sud.

Za postavljenje arbitra, odnosno predsjednika arbitraže, nadležan je sud koji bi za spor bio nadležan u prvom stepenu da nije zaključen ugovor o arbitraži.

Protiv rješenja suda nije dozvoljena žalba.

Stranka koja ne želi da se koristi ovlašćenjem iz stava 1. ili stava 2. ovog člana može tužbom zahtijevati da sud nadležan za postavljenje proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitraži.

Član 441.

Osim slučaja iz člana 440. ovog zakona, svaka stranka može tužbom zahtijevati da sud proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitraži:

- 1) ako stranke ne mogu da se slože o izboru arbitara koje one zajednički treba da postave,
  - 2) ako lice koje je u samom ugovoru o arbitraži postavljeno za arbitra neće ili ne može da vrši ovu dužnost.
- O zahtjevu odlučuje sud predviđen u članu 440. stav 3. ovog zakona.

Na ročište za raspravljanje o zahtjevu sud će pozvati stranke.

Član 442.

Arbitar arbitraže dužan je da se izuzme kad postoje razlozi za izuzeće iz člana 357. ovog zakona. Iz istih razloga mogu stranke zahtijevati izuzeće arbitra arbitraže.

Stranka koja je sama ili zajedno sa protivnom strankom postavila arbitra može zahtijevati njegovo izuzeće samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala pošto je arbitar postavljen.

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, o izuzeću odlučuje sud predviđen u članu 440. stav 3. ovog zakona.

Član 443.

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, arbitri arbitraže odrediće postupak pred arbitražom.

Član 444.

Prema svjedocima, strankama i drugim licima koja učestvuju u postupku, arbitraža ne može upotrijebiti prinudna sredstva niti izricati kazne.

Arbitraža može zatražiti od suda mjesno nadležnog za pružanje pravne pomoći da se pred njim izvedu pojedini dokazi koji se pred arbitražom ne mogu izvesti.

Na postupak za izvođenje dokaza primijeniće se odredbe ovog zakona o izvođenju dokaza pred zamoljenim sudom.

Član 445.

Arbitraža može donijeti presudu po pravičnosti samo ako su joj stranke dale takvo ovlašćenje.

Član 446.

Kad se arbitraža sastoji od više nego jednog arbitra, presuda se donosi većinom glasova, ako u ugovoru o arbitraži nije drugačije određeno.

Ako se ne može postići potrebna većina glasova, arbitraža je dužna da o tome obavijesti stranke.

Ako se za slučaj iz stava 2. ovog člana stranke nisu drugačije sporazumjele, svaka od njih može tužbom zahtijevati da sud predviđen u članu 440. stav 3. ovog zakona izrekne prestanak važnosti ugovora o arbitraži.

Član 447.

Presuda arbitraže mora biti obrazložena ako stranke nisu što drugo ugovorile.

Izvornik presude i sve prepise potpisuju svi arbitri. Presuda važi i kad koji arbitar uskrati da je potpiše ako je presudu potpisala većina arbitara i na presudi utvrdila ovo uskraćivanje potpisa.

Strankama se dostavljaju prepisi presude preko suda predviđenog u članu 440. stav 3. ovog zakona.

Član 448.

Izvornik presude, kao i potvrde o izvršenom dostavljanju, čuvaju se kod suda predviđenog u članu 440. stav 3. ovog zakona.

Član 449.

Presuda arbitraže ima prema strankama snagu pravosnažne presude, ako ugovorom nije predviđena mogućnost pobijanja presude pred arbitražom višeg stepena.

Na zahtjev stranke sud predviđen u članu 440. stav 3. ovog zakona staviće na prepisu presude potvrdu o pravosnažnosti i izvršnosti.

Član 450.

Presuda arbitraže može se poništiti po tužbi stranke.

Za rješavanje po tužbi nadležan je sud predviđen u članu 440. stav 3. ovog zakona.

Član 451.

Poništenje presude arbitraže može se zahtijevati:

- 1) ako uopšte nije zaključen ugovor o arbitraži ili ako taj ugovor nije bio punovažan;
- 2) ako je u pogledu sastava arbitraže ili u pogledu odlučivanja povrijeđena koja odredba ovog zakona ili ugovora o arbitraži;
- 3) ako presuda nije obrazložena u smislu člana 447. stav 1. ovog zakona, ili ako izvornik i prepisi presude nisu potpisani na način određen u članu 447. stav 2. ovog zakona;
- 4) ako je arbitraža prekoračila granicu svog zadatka;
- 5) ako je izreka presude nerazumljiva ili je sama sebi protivrječna;
- 6) ako je presuda arbitraže u suprotnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine ili Ustavom Republike Srpske;
- 7) ako postoji koji od razloga za ponavljanje postupka iz člana 255. ovog zakona.

Član 452.

Tužba za poništenje presude arbitraže može se podnijeti nadležnom sudu u roku od 30 dana.

Ako se poništenje presude zahtijeva iz razloga navedenih u članu 451. tačkaka 1. do 6. ovog zakona, rok za tužbu se računa od dana kad je presuda dostavljena stranci, a ako je stranka za razlog saznala docnije, onda od dana saznanja.

U pogledu računanja roka kad se poništenje zahtijeva iz razloga navedenog u članu 451. tačka 7. ovog zakona, primjenjivaće se shodno odredbe člana 257. st. 1. i 2. ovog zakona.

Po isteku jedne godine od pravosnažnosti presude arbitraže ne može se zahtijevati poništenje ove presude.

Član 453.

Stranke se ne mogu sporazumno odreći primjene odredaba člana 442. st. 1. i 2, člana 447. st. 2. i 3. i čl. 450. do 452. ovog zakona.

Glava XXXa

TUŽBA ZA ZAŠTITU KOLEKTIVNIH PRAVA I INTERESA

"Član 453a.

Udruženja, organi, ustanove ili druge organizacije koje su osnovane u skladu sa zakonom, koje se u sklopu svoje registrovane ili propisom određene djelatnosti bave zaštitom zakonom utvrđenih kolektivnih prava i interesa građana, mogu (kada je takvo ovlašćenje posebnim zakonom izričito predviđeno i uz uslove predviđene tim zakonom) podnijeti tužbu za zaštitu kolektivnih prava i interesa protiv fizičkog ili pravnog lica koja obavljanjem određene djelatnosti ili uopšteno radom, postupanjem, pa i propuštanjem, teže povređuje ili ozbiljno ugrožava takva kolektivna prava i interese.

Prava i interesi iz stava 1. ovog člana mogu biti interesi koji se tiču čovjekove okoline i životne sredine, moralni, etnički, potrošački, antidiskriminacioni i drugi interesi koji su zakonom zagarantovani i koji moraju biti teže povrijeđeni ili ozbiljno ugroženi djelatnošću, odnosno uopšte postupanjem lica protiv kojeg se tužba podnosi.

Odredbe ovog zakona neće se primjenjivati u slučajevima ako je posebnim zakonom za postupak povodom tužbe iz stava 1. ovog člana drugačije uređeno.

Član 453b.

Podnosilac tužbe iz člana 453a. stav 1. ovog zakona može, ako posebnim zakonom nije drugačije uređeno, zatražiti:

- 1) da se utvrdi da su određenim postupanjem, uključujući i propuštanjem tuženog, povrijeđeni ili ugroženi

zakonom zaštićeni kolektivni interesi i prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti,

2) da se zabrani preduzimanje radnji kojima se povređuju ili ugrožavaju interesi ili prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti, uključujući i korišćenje određenih ugovornih odredaba ili poslovne prakse,

3) da se tuženom naloži preduzimanje radnji radi otklanjanja nastalih ili mogućih opštih štetnih posljedica nedopuštenih postupanja tuženog, uključujući i uspostavljanje prijašnjeg stanja ili stanja koje će po mogućnosti najviše odgovarati tom stanju ili stanju u kojem moguća povreda zaštićenih kolektivnih interesa ili prava ne bi mogla da nastupi i

4) da se presuda kojom će biti prihvaćen neki od zahtjeva iz t. 1, 2. i 3. ovoga stava objavi na trošak tuženog u medijima.

Postupanja tuženog iz stava 1. tačka 1. ovog člana, kojima mogu biti povrijeđeni ili ugroženi interesi i prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti, mogu biti i donošenje određenih pravila o uslovima i načinu obavljanja djelatnosti tuženog ili odgovarajuća njegova praksa, izgradnja određenih objekata, propuštanje ugradnje propisanih zaštitnih ili drugih uređaja, imisije i tome slično.

Član 453v.

Fizička i pravna lica mogu se u posebnim parnicama za naknadu štete pozvati na pravno utvrđenje iz presude kojom će biti prihvaćeni zahtjevi iz tužbe iz člana 453a. stav 1. ovog zakona da su određenim postupanjem, uključujući i propuštanjem tuženog, povrijeđeni ili ugroženi zakonom zaštićeni kolektivni interesi i prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti. U tom će slučaju sud biti vezan za pravno utvrđenje u parnici.

Član 453g.

U postupku koji je pokrenut tužbom iz člana 453a. stav 1. ovog zakona mogu se kao umješači na strani tužioca, ako se on s tim saglasi, umiješati i drugi ovlašćeni podnosioci tužbe. U taj se postupak mogu umiješati kao umješači i fizička i pravna lica radi zaštite čijih je kolektivnih interesa tužba iz člana 453a. stav 1. ovog zakona podnesena.

Član 453d.

O tužbi iz člana 453a. stav 1. ovog zakona prema odredbama ove glave u prvom stepenu odlučuje sud opšte mjesno nadležan za tuženog ili sud mjesta na kojem je počinjena radnja kojom se povređuju kolektivni interesi ili prava radi zaštite kojih je ta tužba podnesena, ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

Član 453đ.

U presudi kojom prihvata zahtjeve iz tužbe iz člana 453a. stav 1. ovog zakona sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili odrediti kraći rok od propisanog za ispunjenje činidbi koje su naložene tuženom.

Član 453e.

Prije pokretanja ili tokom postupka pokrenutog tužbom iz člana 453a. stav 1. ovog zakona sud može, na prijedlog tužioca, odrediti sudske mjere obezbjeđenja predviđene ovim zakonom, ako tužilac učini vjerovatnim:

1) da je tuženi postupao na način kojim je povrijedio ili ozbiljno ugrozio kolektivne interese ili prava čija se zaštita traži tužbom i

2) da je određivanje mjere potrebno radi otklanjanja opasnosti nastupanja nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja.

Sudskom mjerom obezbjeđenja iz stava 1. ovog člana može se zatražiti od suda da privremeno utvrdi pravila po kojima će tuženi u obavljanju svoje djelatnosti postupati, u skladu sa zatraženom izmjenom, odnosno dopunom njegovih pravila ili prakse.

Član 453ž.

Fizičko ili pravno lice koje obavlja određenu djelatnost u vezi sa kojom lice ovlašćeno za podnošenje tužbe iz člana 453a. stav 1. ovog zakona tvrdi da se njome povređuju ili ugrožavaju kolektivni interesi ili prava lica koje je taj podnosilac ovlašten da štiti takvom tužbom ovlašćeno je da podnese tužbu kojom će zatražiti da se utvrdi da određenim postupanjem, pa i propuštanjima, ne povređuje, odnosno da ne ugrožava te kolektivne interese ili prava, odnosno da ih ne povređuje ili ugrožava na nedopušteni način. Tužilac u toj parnici može zatražiti da se licu ovlašćenom za podnošenje tužbe iz člana 453a. stav 1. ovog zakona zabrani određeno ponašanje, naročito određeno istupanje u javnosti, naknadu štete, te objavu presude na trošak tuženog, u sredstvima javnog informisanja.

Tužbom iz stava 1. ovoga člana tužilac može obuhvatiti kao tužene i lica koja su ovlašćena da zastupaju ovlašćeno lice za podnošenje tužbe iz člana 453a. stav 1. ovog zakona ili su članovi njegovih organa, ali može obuhvatiti i njegove bitne članove koji u njegovo ime istupaju u javnosti.

Tužilac iz stava 1. ovog člana može zahtjeve iz st. 1. i 2. ovog člana istaći i protivtužbom u parnici pokrenutoj protiv njega tužbom iz člana 453a. stav 1. ovog zakona.

Tužilac iz stava 1. ovog člana može zatražiti da se podnosilac tužbe iz člana 453a. stav 1. ovog zakona i lica koja su ovlašćena da ga zastupaju osude na naknadu posebne štete u visini koju će sud utvrditi po slobodnoj ocjeni ako

se pokaže da je tužba iz člana 453a. stav 1. ovog zakona bila očito neosnovana i da su vođenjem parnice povodom te tužbe, a naročito njenim praćenjem u sredstvima javnog informisanja teže povrijeđeni ugled i poslovni interesi tog tužioca.

Dio šesti

Glava XXXI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 454.

Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona započet postupak pred prvostepenim sudom, dalji postupak sprovede se po odredbama ovog zakona.

U predmetima iz stava 1. ovog člana u kojima je već zakazano pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, ali rasprava još uvijek nije otvorena, sud će opozvati svoje rješenje o određivanju ročišta i o tome obavijestiti stranke, a tuženog pozvati da dostavi odgovor na tužbu u skladu sa odredbama ovog zakona.

U predmetima iz stava 1. ovog člana u kojima je već otvorena glavna rasprava, sud je dužan na prvom sljedećem ročištu za glavnu raspravu sprovesti sve radnje koje bi po odredbama ovog zakona bio dužan sprovesti na pripremnom ročištu. Održavanje tog ročišta imaće, u pogledu prava i obaveza stranaka, sve pravne posljedice koje, po odredbama ovog zakona, ima održavanje pripremnog ročišta.

Sud će upozoriti stranke u postupku da poslije održavanja ročišta iz stava 3. ovog člana neće moći preduzimati radnje za koje je odredbama ovog zakona predviđeno da se mogu preduzeti najdocnije do zaključenja pripremnog ročišta.

Član 455.

U predmetima u kojima je do stupanja na snagu ovog zakona nastupilo mirovanje postupka, istekom mirovanja nastupaju pravne posljedice iz člana 217. stav 3. Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 27/90 i 35/91, i "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 17/93, 14/94 i 32/94).

Član 456.

Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona donijeta prvostepena odluka kojom se postupak pred prvostepenim sudom završava, dalji postupak sprovede se po dosadašnjim propisima.

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, u postupku po pravnim lijekovima u predmetima u kojima je donijeta prvostepena odluka prije stupanja na snagu ovog zakona, umjesto odredbi članova 362. do 364., čl. 369. do 373. i čl. 394. do 397. Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 27/90 i 35/91, te "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 17/93, 14/94, i 32/94) primjenjivaće se odredbe čl. 217. do 220., 227. do 229. i 249. do 251. ovog zakona.

Ako po stupanju na snagu ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1. ovog člana, dalji postupak sprovede se po ovom zakonu.

Član 456a.

Postupci u kojima je do dana stupanja na snagu ovog zakona donijeta prvostepena presuda nastaviće se prema dosadašnjim propisima, a postupci u kojima do dana stupanja na snagu ovog zakona nije donesena prvostepena presuda okončaće se prema odredbama ovog zakona.

Član 457.

Odredbe člana 86. ovog zakona počeeće se primjenjivati po stupanju na snagu posebnog zakona kojim se uređuje postupak medijacije.

Član 458.

Do stupanja na snagu posebnog zakona sudovi će u parničnom postupku primjenjivati odredbe čl. 46. do 68. i čl. 79. do 101. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 43/82 i 72/82).

U odredbama članova navedenih u stavu 1. ovog člana riječi "Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija" zamjenjuju se riječima "Bosna i Hercegovina" u odgovarajućem padežu.

Član 459.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 27/90 i 35/91, te "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 17/93, 14/94 i 32/94).

Član 460.

U periodu od tri mjeseca po stupanju na snagu ovog zakona, rokovi iz čl. 75. stav 4, 94. stav 2. i 217. stav 3. ovog zakona, mogu se izuzetno produžiti za najduže 30 dana, ako s obzirom na postojeći raspored ročišta svakog pojedinačnog sudije, zakazivanje ročišta u navedenim rokovima ne bi bilo moguće.

Član 461.

Ovaj zakon stupa na snagu 1. avgusta 2003. godine.

Broj: 01-451/03

28. maja 2003. godine, Banja Luka

Predsjednik Narodne skupštine, dr Dragan Kalinić, s. r.